

Валеріан Молдован, Руслан Кацавець

**ЮРИДИЧНИЙ ПРАКТИКУМ:
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС,
СУДОВА РИТОРИКА**

Рекомендовано

*Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2008

ББК 67.408я73
М 75
УДК 343.1 (075.8)

*Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1.4/18-Г-2399 від 27.12.2007 р.)*

Рецензенти:

О.Б. Олійник — академік, доктор філологічних наук, професор Національної академії прокуратури України.

Ю.Д. Притика — доктор юридичних наук, завідувач кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Л.І. Чулінда — кандидат юридичних наук, доцент Міжгалузевого інституту управління.

Молдован В.В., Кацавець Р.С.

М 75 Юридичний практикум: кримінальний процес, судова риторика. —
К.: Центр учбової літератури, 2008. — 158 с.

ISBN 978-966-364-670-1

Навчальний посібник призначений для студентів юридичних факультетів та спеціальностей.

У першому розділі — висвітлюються короткі начерки про відомих риторів, майстрів промов стародавнього і сучасного світу; коротка риторика, комунікативні якості мовлення; спілкування із судовою аудиторією; основні засади судової промови; подаються фабули для складання процесуальних документів; законодавчі забаганки (нотатки про їхні порядки).

Розглянуті теоретичні питання закріплюються практично на семінарських заняттях. У результаті цього зміцнюються теоретичні знання і розвиваються практичні навички. На це орієнтує другий розділ.

Мета третього розділу — поглиблення набутих навичок студентів-практиків. Для цього розроблено методику проведення навчальних ігор, даються задачі і кримінального процесу України.

Додатки містять висловлювання відомих риторів, учених, юристів-практиків про мистецтво промов. Це оригінально і корисно.

Для студентів вищих навчальних закладів.

ISBN 978-966-364-670-1

© Молдован В.В., Кацавкць Р.С., 2008

© Центр учбової літератури, 2008

Передмова

Щасливі ті люди, які уміють і бажають вчитися. Для них цей посібник. Професійний рівень майбутніх юристів залежить від міцних теоретичних знань і практичних навичок, котрі слід набувати на студентській лаві. Саме тут студенти мають змогу як найкраще підготуватися до самостійної правової діяльності; відчувати фахову значущість; пізнати своє місце за обраною спеціальністю. Тож потрібно навчитися розв'язувати складні питання; орієнтуватися у правових ситуаціях; правильно виносити рішення; грамотно складати процесуальні документи та судові промови.

Видання складається із передмови, трьох розділів, додатків та рекомендованої літератури.

У першому — подаються короткі начерки про відомих риторів, майстрів промов стародавнього і сучасного світу; коротка риторика, комунікативні якості мовлення; спілкування із судовою аудиторією; основні засади судової промови; фабули для складання процесуальних документів; законодавчі забаганки (нотатки про їхні порядки).

Розглянуті теоретичні питання реалізуються практично на семінарських заняттях. У результаті цього зміцнюються теоретичні знання і розвиваються практичні навички. На це орієнтує другий розділ. У ньому судові промови, що друкуються мовою оригіналу із збереженням стилістики. Промови підготовлені студентами Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Академії адвокатури України, Міжгалузевого інституту управління.

Мова оригіналу поданих промов, звичайно ж повністю не відповідає нормам української літературної мови. виправляючи недоліки у структурі побудови судових промов та граматичні й стилістичні помилки, студенти вчать будувати речення, вживати юридичні терміни, усталені слова і словосполучення.

Третій розділ — юридичні забави, містить жартівливі захисні промови — на захист сірого вовка, графа Дракули, персонажа з казки «Колобок» — лисиці. Пропонуються фабули «Динозавр Бенді» та «Анаконда Ненсі» для складання обвинувальних та захисних промов. У цьому ж розділі з метою поглиблення набутих навичок студентів-правників розроблено методику проведення навчальних ігор: «Судова промова», «Судові дебати», «Краса і сила», «МАГ». Даються задачі з кримінального процесу України.

У додатках містяться рекомендації відомих риторів, учених, юристів-практиків про мистецтво промов, список рекомендованої літератури.

Сподіваємося, що видання буде корисним і практичним як для студентів, так і для викладачів вищих навчальних закладів.

Per aspera ad astra!

Висловлюємо вдячність рецензентам даного навчального посібника — доктору юридичних наук, завідувачу кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка Притиці Юрію Дмитровичу; академіку, доктору філологічних наук, професору Національної академії прокуратури України Олійник Ользі Борисівні та кандидату юридичних наук, доценту Міжгалузевого інституту управління Чулінді Людмилі Іванівні за неупереджену оцінку авторської праці.

Автори

Розділ 1

ГЛАВА 1

КОРОТКІ НАЧЕРКИ ПРО ВІДОМИХ РИТОРІВ, МАЙСТРІВ ПРОМОВ СТАРОДАВНЬОГО І СУЧАСНОГО СВІТУ

Добре вчить той, хто вчить добре...

Сенека

1.1. Про Демосфена і Цицерона

Божество з самого початку, як мені вбачається, створило Демосфена і Цицерона за однією подобою, бо не лише характером одного й другого надало сугубо схожих рис: і честолюбство, і вільнолюбство — це воно визначило їхню поведінку як державних діячів, і малодушність віч-на-віч з небезпеками та війнами, але додало ще й чимало випадкових збігів. Навряд чи можна знайти двох інших ораторів, які, будучи людьми незнатними і скромними, здобули б славу й могутність, вступили в бій з царями й тиранами, втратили дочок, були вигнаними з батьківщини, повернулися з пошаною, знову втікали і, спіймані ворогами, загинули саме тоді, коли вмерла свобода їхніх співвітчизників. І якби отак характер і випадок, немов художники, не влаштували між собою змагання, то важко було б вирішити питання, в чому полягає схожість цих двох мужів: чи в особистостях їхньої вдачі, чи в життєвих перипетіях. «Демосфен обладнав собі в підземеллі приміщення для вправ, яке, до речі, збереглося й понині, і, заходячи туди щоденно, вчився прийомів акторського мистецтва та зміцнював свій голос. Часто проводив він там по два, а то й три місяці підряд, поголивши собі половину голови, аби було соромно показатися людям на очі, навіть якби дуже захотілося. Але цим він не обмежився: будь-які зустрічі, бесіди, ділові переговори він використовував як привід і предмет для наполегливої роботи. Залишаючись наодинці, він чим скоріше спускався в свою кімнату для вправ і там відтворював увесь хід розмов, а також

докази, висловлені в них. Запапам'ятовуючи промови, які йому довелося почути, він намагався відновити в пам'яті послідовність міркувань і мовні періоди. Крім того, придумував усілякі виправлення і способи іншого висловлення того, що сказав він сам або хтось інший. Звідси і взялася думка, начебто він був мало здібний від природи, і вся сила його вислову та майстерність здобуті тяжкою працею..., а Пітей одного разу пожартував, що докази Демосфена тхнуть гнотом.

«Тільки ж твоя й моя лампи знають не одне й те саме», — ущипливо зауважив йому Демосфен,...Він доводив, що той, хто готується до виступу, — справжній друг народу, бо така підготовка свідчить про повагу до народу, а цілковито не дбати про те, як люди сприймають промову, — властивість прихильника олігархії, який більше розраховує на насильство, аніж на словесне переконання.

Свої тілесні вади Демосфен намагався усунути різними вправами, про що повідомляє Деметрій Фалерський, посилаючись на слово самого оратора, вже тоді літньої людини. Нечітку, шепеляву вимову він виправляв у той спосіб, що в рот вкладав камінці і так виголошував уривки з творів поетів. Голос свій він зміцнював тим, що розмовляв на бігу чи підіймаючись на гору, або тим, що виголошував вірші чи якісь речення, не переводячи подиху. Вдома у нього було велике дзеркало, стоячи перед яким, він виконував свої вправи.

Демосфен обрав собі чудове поле діяльності державної — захист греків від посягань Філіпа на свободу Греції. Він з честю боровся проти Філіпа і скоро здобув гучну славу та привернув до себе увагу красномовством і відвагою, що ним захоплювалася вся Греція, цінував його сам великий цар, а при дворі Філіпа набагато більше було мови про нього, ніж про інших народних вожаків. Навіть його противники визнавали, що мають справу з видатною людиною. Так відзивалися про Демосфена його обвинувачі Есхін і Гіперід.

... Вся його державна діяльність була, якщо можна так висловитись, настроєна на один, незмінний лад, зберігаючи завжди той самий тон. За твердженням філософа Панетія, промови Демосфена переважно написані з тією думкою, що слід вибирати лише морально прекрасне віддавати йому перевагу заради нього самого. Сюди належать такі промови, як «Про вінок», «Проти Аристократа», «Про звільнення від провинностей», «Філіпшікі»....По якомусь часі афінський народ належно вшанував його пам'ять: він поставив бронзову статую Демосфена і відповідною постано-

вою надав право найстарішому з його роду харчуватися в пританей. На п'єдесталі був викарбуваний усім відомий напис: Мав би ти силу таку, Демосфене, як розум, могутню, то македонський Арен влади б не взяв. ...Маючи, як цього вимагає Платон, натуру жадібну до знань і схильну до філософствування, спроможний сприймати будь-яку науку й не гребувати ніяким видом знання чи освітнім предметом, Цицерон з особливою пристрасстю тягнувся до поезії. Збереглася донині його невеличка поема «Главк Понтійський», яку він написав ще в дитячі роки тетрасетрами. З часом удосконаливши свій поетичний талант і спробувавши своїх сил у різноманітних видах поезії, Цицерон уславився не лише як найвидатніший оратор, а й як визначний поет. Щоправда, слава ораторського обдаровання Цицерона не поблякла понині, хоч у красномовстві з того часу відбулися чималі зміни, а поетична його творчість у зв'язку з появою багатьох талантів цілком утратила славу й пішла в забуття.

... Голос він мав вишній і приємний, але різкий і не відшліфований. У промовах, які вимагали сили й пристрассті, голос його постійно підвищувався настільки, що здавалося, ось-ось зірветься.

... Тіло його, загартоване вправами, стало здоровим, як у справжнього юнака, а голос, тепер уже вироблений, набрав приємного звучання й сили і відповідав фізичному станові. Лише Аполоній слухав його без виразного задоволення, а по закінченні промови довго сидів у задумі. Нарешті, помітивши, що Цицерон зніяковів, сказав: «Я хвалю тебе, Цицероне, і дивуюсь твоєму обдаруванню, але мені жаль нещасної Греції, коли я бачу, як те єдине з прекрасного, що нам залишилося, — освіченість і красномовство — завдяки тобі переходять до римлян».

... Та коли Цицерон, честолюбий від природи і надто заохочуваний батьком і друзями, почав виступати в суді як захисник, він вийшов на перше місце не поступово, а відразу прославився, випередивши далеко всіх ораторів, що суперничали між собою на форумі. Кажуть, що в нього, як і в Демосфена, слабким місцем була акторська виразність, через те він наполегливо вчився в комічного актора Росція і трагічного — Езопа. Особливою заслугою Цицерона є те, що він зумів показати римлянам, скільки привабливого й прекрасного таїть у собі красномовство. Він довів їм, що справедлива справа непереможна, якщо її належно висловити, і що розумний державний діяч повинен завжди у своїх вчинках мати на оці істину, а не вдаватися до лестощів, уміти красномовством принести користь, не завдаючи болю. ... Йому учинили небачені досі по-

честі і присвоїли звання «батька вітчизни». На мою думку, Цицерону першому з-поміж римлян був присвоєний такий титул.

... Багато римлян недолюблювали його не через якийсь ганебний вчинок, а тому, що він відвертав від себе людей постійним самовихвалянням і самозвеличанням.

... Цицерон дошкульно глузував з людей просто заради сміху, за що його недолюблювали. Цицерон повернувся на шістнадцятому місяці вигнання. Міста зустрічали його з такою бурхливою радістю, що навіть, слова самого Цицерона, котрий згодом описав ці дні, виявляються не досить виразними. А сказав він, що вся Італія несла його на плечах і так внесла в Рим.

...Тим часом наспіли вбивці — центуріон Геренній і військовий трибун Попілій, якого Цицерон колись захищав, звинуваченого в батьковбивстві, а також їхні підручні. Знайшовши двері зачиненими, вони вдерлися в дім. Цицерона там не знайшли, а всі, хто був усередині, казали, що не знають, де він перебуває, лише якийсь молодик на ім'я Філолог, котрий одержав у Цицерона гарну освіту й виховання, вільновідпущеник його брата Квінта, сказав трибуну, що Цицерона понесли на ношах глухими тісними стежками до моря. Захопивши з собою кількох чоловік, трибун помчав до виходу з гаю кружною дорогою, а Геренній бігом гнав стежкою. Почувши тупіт, Цицерон наказав рабам зупинитися й покласти ноші на землю. Підперши, за звичкою, лівою рукою підборіддя, він безстрашно чекав на своїх катів, брудний, давно не голений, із змарнілим від журби обличчям. Більшість присутніх заплющила очі, коли Геренній вбивав його. Цицерон сам підставив шию під меч і Геренній перерізав йому горло. Так загинув Цицерон на шістдесят четвертому році життя. Відповідно до наказу Антонія, Геренній відрубав йому голову й руки, якими він написав «Філіппіки». Цицерон сам назвав промови проти Антонія «Філіппіками», так вони називаються по сьогодні.*

1.2. Про Феофана Прокоповича

Феофан Прокопович (1681–1736) — видатний український вчений, оратор, письменник, політичний і громадський діяч. Один із засновників стилю українського бароко з його демократичним характером, зв'язком з народною творчістю, умілим використанням культурної спадщини минувшини.

---

* Плутарх «Порівняльні життєписи». — К., 1991. — С. 312–318.

Вихідець із середніх верств суспільства. Закінчивши Київську академію, продовжував навчання в Польщі та Римі. Завдяки своєму ораторському таланту згодом досягає вищих посад держави, стає по суті правою рукою Петра I, його радником, главою «Ученої дружини», З 1706 року Ф. Прокопович — професор риторики Київської академії, курс якої у той час розглядався як унікальна наука про слово взагалі. Риторика вважалася «царицею душ», «княгинією мистецтв». Спадщину видатного українського просвітителя високо цінували Пушкін, Сумароков, Фонвізін та ін.

Підручник риторики, який створив Ф. Прокопович, увібрав у себе прогресивні ідеї Аристотеля і складався з десяти книг:

Книга I. Загальні вступні настанови.

Книга II. Про підбір доказів і про ампліфікацію.

Книга III. Про розташування матеріалу.

Книга IV. Про мовно-стилістичне оформлення.

Книга V. Про трактування почуттів.

Книга VI. Про метод писання історії і про листи.

Книга VII. Про судовий і дорадчий рід промов.

Книга VIII. Про епідиктичний або прикрашувальний рід промови.

Книга IX. Дещо про священне красномовство.

Книга X. Про пам'ять і виголошування.

Метод риторики автор вбачав у тому, щоб навчити, як у промові за допомогою оволодіння мистецтвом слова дати відповіді на важливі запитання й переконати, що ці відповіді є правильними. Джерелами красномовства він вважав природу, талант, освіту, тренування, наслідування. Учений обстоював принцип античної класичної естетики про відповідність словесного вираження ідейно-емоційному змісту. У своєму курсі риторики він писав про чесноти ратора, який повинен вміло розпочинати виклад, бути поважним у повчанні, дотепним у розважанні, сильним і багатослівним у зворушенні, і, нарешті, підбирати стиль не на свій розсуд, а згідно з вимогами справи і часу.

Творчо використовуючи досягнення античної риторичної науки, Ф. Прокопович розробляє вчення про три стилі: *високий*, *квітчастий* і *низький*.

Завдання і мета *високого стилю* — хвилювати аудиторію, для чого слід підбирати емоційні, величні способи викладу: часті метафори, піднесені фігури.

Квітчастий стиль має приносити насолоду, для чого вживаються гарні способи вислову: часті тропи, помірковані сентенції, дотепні вислови.

Низький стиль «служить для повчання і вживається у розповідях, якими ми повчаємо інших. Він виключає сильні емоції, рідко вживає фігури, тропи, буденні справи. Навчання вимагає низького стилю, розвеселення — середнього, а зворушення — високого»^{*}.

Феофан Прокопович — автор славнозвісного «Букваря», за яким вчилися українці, росіяни, білоруси, молдавани, грузини, серби, болгари, греки та інші. Він закликав учених академії до формування самостійного мислення, мріяв про генерацію українських «знавців, а не крамарів науки»^{**}. Учений володів багатьма мовами, писав українською, латинською, російською, старослов'янською, німецькою, англійською, французькою, шведською, польською мовами. Така широка полілінгвістична культура і сьогодні вражає масштабністю.

1.3. Про Костянтина Зеленецького

Костянтин Зеленецький (1812–1858). Професор Рішельєвського лицю в Одесі, автор багатьох книг, статей з питань філософії, логіки, естетики, словесності, історії, географії, зокрема викладання цих наук у навчальних закладах. Написав цікаві праці, які не втратили цінності й досі: «Дослідження про риторику», «Дослідження значення побудови й розвитку слова людського і додаток цього дослідження до мови російської»^{***}.

Учений розробив оригінальне розуміння творчого акту в словесній дії, переборов абстрактний розподіл слова й думки в процесі «породження думок», а потім розташування їх у процесі мисленнєвого породження. К. Зеленецький першим серед вітчизняних учених повернув риторику обличчям до творчого винайдення й відповідального вчинку в мовленні.

1.4. Про Сергія Андрієвського

Сергій Андрієвський (1847–1918). Народився в Катеринославі. В 1865 році з золотою медаллю закінчив курс у місцевій гімназії і вступив на юридичний факультет Харківського університету.

---

^{*} Див. За: *Сагач Г.* Золотослів. С. 27; детальніше про це див.: *Маслюк В.* Латиномовні поетики і риторики XVII, першої половини XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні. — С. 89.

^{**} Письма Ф. Прокоповича // Труды Киевской Духовной Академии. — 1867. — С. 158.

^{***} *Зеленецький К. П.* Исследование о риторике. — М., 1991.

Після закінчення в 1869 році працює в прокуратурі Харківської судової палати, потім слідчим в м. Карачеві, товаришем прокурора Казанського окружного суду. В 1873 році, за безпосередньої участі А. Коні, з яким був близьким по спільній роботі в Харківській судовій палаті, Сергій Андрієвський переводиться товаришем прокурора Петербурзького окружного суду. Працюючи в прокуратурі столиці Російської імперії, він зарекомендував себе першокласним оратором, одним з провідних державних звинувачів.

Коли в 1878 році готувалася до слухання справа Віри Засулич, яка звинувачувалася в замаху на вбивство Петербурзького городоначальника генерала Трепова, Андрієвському запропонували виступити звинувачем у процесі, однак він відмовився брати участь в цьому процесі.

Самостійний у своїх міркуваннях, сміливий у поглядах, молодий правник поставив умову надати йому право в своїй промові визначити громадську оцінку вчинку Трепова і його особистості. Зрозуміло, що адміністрація на таку вимогу не погодилася. Більше того, після розгляду справи В. Засулич Андрієвський був звільнений у відставку. Однак А. Коні підшукав

своєму другові місце юрисконсульта в одному із Петербурзьких банків, а потім рекомендував до вступу в адвокатуру. Уже перший процес, в якому виступав Андрієвський,

створив йому репутацію сильного адвоката.

Промова у справі Бекер принесла репутацію одного із найблисучіших риторів і популярність за межами Російської імперії.

В основу судової промови Андрієвський завжди висував особу підсудного, умови його життя, внутрішні мотиви злочину. Він не відзначався глибоким всебічним аналізом матеріалів справи, недостатньо надавав уваги висновкам попереднього слідства. «Не будуйте вашого рішення на доказаності його вчинку, — говорив він в одній справі, захищаючи підсудного, — а загляньте в його душу і в те, що неминуче викликало підсудного на його спосіб дій».

Сергій Андрієвський — майстер психологічного захисту, оригінальний ритор, самостійний, з яскраво вираженою творчою індивідуальністю. Уміло користувався місткими порівняннями, часто вживав гострі співставлення.

У своїй книзі «Драми життя. Захисні промови», С. Андрієвський пише: «...Взагалі ж для кримінального захисту, не рахуючись з видатними обдаруваннями, скоріше за все корисні освічені, розумні, щирі, добрі люди, а менш за все потрібні казуїсти, або ж

порожні фразери, які самовдоволено пропонують публіці потріпані квіти красномовства».

А ось ще один витяг з цієї книги, який засвідчує життєйське і професійне кредо автора «Якось у Вільні, один з приятелів мого клієнта, після дебатів, сказав мені: «Що б про вас не думали, але кожен, хто слухає вас, мимоволі відчуває: ця людина говорить правду. І ні від кого іншого я не чув відгуку більше для мене цінного, більш відповідного тому, чого я завжди прагнув».

1.5. Про Анатолія Коні

Анатолій Коні (1844–1927). Народився в Санкт-Петербурзі в інтелігентній сім'ї: батько — викладач історії в гімназії, доктор філософії, мати — актриса і письменниця, українка з Полтавщини. 1865 року Анатолій Коні закінчив юридичний факультет Московського університету. Починав помічником секретаря Петербурзької судової палати. Потім — товаришем прокурора окружного суду в Сумах, Харкові, де звернув на себе увагу громадськості як сміливий, об'єктивний звинувач.

Двадцятисемирічний Анатолій Коні стає прокурором Петербурзького окружного суду, а через шість років призначається головою столичного окружного суду — першого суду Російської імперії. Як голова суду, пов'язав своє ім'я з одним із найвідоміших політичних процесів того часу — процесом Віри Засулич.

Олександр II, висока судова адміністрація вимагали від голови суду винесення звинувачувального вироку, причому якнайсуворішого. Проте А. Коні не лише не пішов на компроміс з власною совістю, але й відстояв незалежність своїх поглядів. Розгляд справи В. Засулич закінчився виправдувальним вердиктом. На непокірного суддю падає гнів начальства. «Вигнати» із суду його не могли, оскільки судді обиралися довічно і Коні переводять в цивільну колегію «воювати з паперами». А ось його покровитель — міністр юстиції граф Пален був звільнений «за недбале ведення справи В. Засулич».

Після семирічного забуття, коли вляглися політичні пристрасті, вже за іншого царя, А. Коні присвоюють генеральський чин дійсного статського радника і призначають обер-прокурором Урядового Сенату, сенатором, членом Державної ради*. В 1888 році

---

* Детальніше про це див.: *Смолярчук В. И. Анатолій Федорович Коні*. М., 1981. — С. 215.

він знову в Україні, в Харкові, керує слідством у справі про аварію царського потягу в районі ст. Борки. Невдовзі вченою радою Харківського університету йому присвоюється вчений ступінь доктора кримінального права за сукупністю робіт.

В 1917 році указом Тимчасового уряду призначений головою касаційних департаментів Сенату. А через рік його обирають професором кафедри кримінального судочинства Першого Петроградського університету, професором Інституту живого слова — унікального навчального закладу, де готували судових ораторів, спеціалістів з мистецтва мовлення, письменників, акторів. На той час лише в Оксфордському університеті існувала кафедра поезії.

До цього слід додати, що ще в 1910 році Академією наук Російської імперії А. Коні (разом з Л. Толстим, А. Чеховим і В. Короленком) був обраний академіком словесності. Нагороджений шістьма золотими медалями Академії наук, вісьмома орденами царського уряду, причому перший орден Святого Станіслава II ступеня з імператорською короною отримав у 24 роки в Харкові. Сучасники відзначали, що навряд чи був звинувач більш небезпечний, стійкий і сильний внаслідок такту і почуття міри, відсутності натяжок і односторонності, ніж А. Коні. Він завжди глибоко вивчав і, добре знав матеріали справи, хоча виписки робив рідко. Сила ораторського мистецтва А. Коні проявлялась і в тому, що він умів показати не лише саму подію, але й ті умови, які до неї привели.

У Коні дар психологічного аналізу поєднувався з даром художника слова. Його промова була багата образами, порівняннями, узагальненнями, влучними зауваженнями.

Це все надавало їй життєвості і правдивості, захоплювало слухачів.

1.6. Про Миколу Карабчевського

Микола Карабчевський (1851–1925). Народився в Херсонській губернії. Після закінчення (із срібною медаллю) Миколаївської реальної гімназії вступив на юридичний факультет Петербурзького університету, який у 1874 році успішно закінчив із ступінню кандидата прав.

Не отримавши посвідчення про благонадійність, яке вимагалось для роботи по лінії міністерства юстиції, Микола Карабчевський вступає до адвокатури Петербурзької судової палати. Досить швидко завоював популярність як один з кращих захис-

ників. З успіхом виступав у багатьох «гучних» процесах: про інтендатські зловживання під час російсько-турецької війни (кримінальна справа розглядалася особливим присутством Петербурзького Військово окружного суду); на захист Ольги Палем, яка звинувачувалася в убивстві студента Довнар; братів Скитських; мултанських вотяків, у вирішенні долі яких активну участь брав його земляк, письменник В. Короленко; широкою популярністю користувалася його промова у справі про катастрофу пароплава «Володимир», захисні промови з політичних справ.

Захисні промови Миколи Карабчевського переконливі, впевнені, пристрасті. Він завжди детально вивчав матеріали попереднього розслідування, досить активним був на судовому слідстві. Умів показати помилки і похибки протилежної сторони.

В 1894 році М. Карабчевський проголосив знамениту промову у справі Сазонова, який звинувачувався в убивстві міністра внутрішніх справ Плеве. Надзвичайно збуджений, оратор проголосив: «Панове судді! Мабуть бомба, яку кинув Сазонов, була наповнена не динамітом, а гнівом народу!». Тут його перебиває головуючий: «Це крамола». Але М. Карабчевський швидко зорієнтувався і відповів: «Так думав Сазонов».

1.7. Про Романа Руденка

Роман Руденко (1907–1981). Народився в місті Носівка Чернігівської губернії. Закінчив Московську юридичну школу і Вищі юридичні курси при Всесоюзній правовій академії в 1941 році. В 1944–1953 рр. — прокурор УРСР, а з 1953 р. — Генеральний прокурор СРСР. Почесний доктор юридичних наук університету ім. Гумбольдта (1960), Празького університету (1966).

Виступав із звинувачувальними промовами на відомих міжнародних процесах: у справі по звинуваченню головних німецьких військових злочинців у Нюрнберзі, справі американського льотчика-шпигуна Ф. Пауерса*, Роман Руденко проголошував свої промови яскраво, сильно, глибоко аналізував міжнародну обстановку і політичне значення справ, які розглядалися. Був об'єктивним не тільки в дослідженні обставин справи, але й особи підсудного. Його заключна промова, як головного звинувача на Нюрнберзькому процесі, була подією великої політичної значимості.

---

* Детальніше див. Судебные речи советских обвинителей. — М., 1965. — С. 120–230.

**«...ДАЙ МУДРОМУ ПОРАДУ
І ВІН СТАНЕ ЩЕ МУДРІШИМ»*****2.1. Коротка риторика
(Фрагмент)**

Слово мовлення у вузькому розумінні означає міркування, складене за правилами мистецтва і призначене для усного вимовлення.

Завидний талант складати такого роду твори, поєднаний із здатністю промовляти їх приємно й переконливо, називається взагалі красномовством; той, хто володіє всіма обдарованнями, для цього необхідними, йменується оратором.

Промови за їх змістом і намірами бувають різних родів. Головний зміст промови може бути або загальним, або частковим. Загальне буває теоретичним чи практичним. Часткове має ще багато видів. За цими відношеннями є промови духовні, в яких пропонуються істини й обов'язки релігії; є промови політичні, в яких оратор міркує про вигоди, відносини й потреби суспільства; судові, де захищається безвинно ущемлений або викривається злочинець; похвальні, які містять у собі похвалу заслуг відомих осіб; академічні промови, які стосуються учених предметів із природи чи наук. У древніх усі промови розділилися на три роди: похвальні, дорадчі й судові.

Оратор... прагне не тільки переконати розум, але особливо хоче вплинути на волю. Переконання розуму служить йому засобом для досягнення мети, до могутнього запалення пристрастей.

У слові чи розмові лежать три наміри оратора: наущення, переконання і мистецтво зворушити слухача.

Мистецтво полягає не в одному лише запалюванні пристрастей, а й заспокоєнні їх, звичайно, тих, які є противними меті оратора... Часто досить одного смішного для відкидання найважливіших пропозицій; часто поважний, спокійний вигляд супротивника знищує усі шпильки досконалого оратора.

---

* З Книги Притч (8: 9, 10).

Стиль промов змінюється до безконечності, відповідно до їхнього змісту. Оратор використовує всі три головних види роду стилю, як-то: простий, або народний, — в поясненні своєї справи, у пропозиціях чи розгляді думок; середній — для того, щоб деякими пристойними прикрасами замінити сухий і нудний образ доказів та пояснень, щоб оживити його картинками, описами й роздумами; і, нарешті, високий — у тих місцях, де володарює пристрасть, де вживається усе, щоб запалити уяву й зворушити серце.

Між обдарованнями вродженими оратора повинні відрізняти: геній, проникливий погляд, дотепність, смак, високість духу, уява, пам'ять, сила почувань і, нарешті, приємність і гнучкість голосу; між здібностями набутими — пізнання людської природи, філософію здорового глузду, відомості історії та всезагальної літератури, обізнаність у риторичних правилах і часті вправи у творенні промов та в усному їх проголошенні.

Виникнення красномовства відноситься до перших часів суспільного життя, хоча воно було тоді більше даром природи, ніж плодом мистецтва. Коли греки склали із красномовства науку, тоді з'явилися між ними так звані оратори, які використовували своє мистецтво або у справах державних, або у судових дослідженнях... Найславніші промови, які дійшли до нас, належать Демосфену, Есхіну, Лізіасу та Сократу.

Олексій Мерзляков

2.2. Комунікативні якості мовлення

«Хто володіє великою силою слова (а її у небагатьох можна знайти), навіть і той не буває вільний від постійних трудів» *Іоанн Златоуст*.

Вираження думки у грамотній логічній словесній формі становить низку комунікативних якостей мовлення, зокрема, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність. Ці компоненти створюють гармонію думки і слова.

П р а в и л ь н і с т ь — це володіння нормами літературної мови (орфоепічними, орфографічними, граматичними, лексичними). Про значимість цього гарно сказав наш славний земляк А. П. Чехов: «Для інтелігентної людини погано говорити повинно б вважатися такою ж непристойністю, як не вміти читати й писати».

Специфіка правильного мовлення полягає в тому, що такого роду мовлення покликане, перш за все, впливати на свідомість людини.

В и р а з н і с т ь — це комунікативна якість, завдяки якій здійснюється вплив на емоції та почуття аудиторії.

До засобів виразності можна віднести засоби художньої образності (порівняння, епітети, метафори тощо); фонетичні засоби (інтонація, тембр голосу, темп мовлення, дикція); приказки, прислів'я, цитати, афоризми, крилаті слова та вирази, а також територіальні, соціальні діалекти, просторіччя, якщо, звичайно, вони вживаються суб'єктом усвідомлено та доцільно, оживлюючи, а не спотворюючи мовлення; синтаксичні фігури (звертання, риторичне запитання, інверсія, градація, повтор, період).

Я с н і с т ь — це комунікативна якість, яка забезпечує адекватне розуміння сказаного (без деформацій), не вимагаючи від співрозмовника особливих зусиль при сприйнятті змісту форми. «Головне достоїнство мови — в ясності» (*Стендаль*).

Причини, що зумовлюють неясність мовлення:

- порушення мовцем норм літературної мови;
- перенасиченість мовлення термінами, іншомовними словами;
- індивідуальне слововживання.

Основний шлях розвитку ясності мовлення — сам процес спілкування. Практика показує, що чим частіше суб'єкт вступає у процес комунікації, причому з різними типами аудиторій, тим більше уваги він починає приділяти роботі над своїм мовленням, зокрема, над ясністю. Адже від цього багато в чому залежить досягнення поставленої ним мети та задоволення від спілкування.

Т о ч н і с т ь — це комунікативна якість мовлення, що виявляється у використанні слів відповідно до їх значення. Це виробляє звичку називати речі своїми іменами. «Влучність і доцільність сказаного слова мають часто вирішальне значення для того поняття, яке ним виражене» (*Ф. Вейсс*).

Точність мовлення зумовлена цілим рядом причин як екстралінгвістичного, так і лінгвістичного характеру (знання суб'єктом предмета мовлення, його ідейні установки — вигідно чи не вигідно називати речі своїми іменами, багатство чи бідність активного словникового запасу мовця). Адже від точності слів багато в чому залежить точність дій людей. Поет В. В. Маяковський писав, що в пошуках потрібного, найбільш точного слова він перебирав «тонни словесної руди».

Точність мовлення розвивається в роботі зі словниками, навчальною, науковою літературою, шляхом аналізу власного та чужого мовлення тощо.

С т и с л і с т ь — це комунікативна якість мовлення, яка виявляється у відборі мовних засобів для вираження головної думки, тези, тобто стислість формує вміння говорити суттєво. «Істинна стислість полягає у тому, щоб говорити лише те, що достойне бути сказаним...» (*А. Шопенгауер*).

Д о ц і л ь н і с т ь — це особлива організація мовних засобів, яка зумовлює відповідність мовлення меті та обставинам спілкування. Основний спосіб розвитку доцільності мовлення — виступ з однією й тією самою темою в різних типах аудиторій. Ця якість, як жодна інша, відточує, шліфує мовне чуття суб'єкта, допомагає ефективно управляти поведінкою аудиторії (знімати роздратування, викликати почуття симпатії, створювати стан розкутості тощо).

Запам'ятаймо! Кожна із названих комунікативних якостей мовлення виражає ту чи іншу сторону мисленнєвого процесу, а саме: створення концепції передбачає орієнтацію на правильність, точність, стислість мовлення; побудова програми реалізації концепції — на правильність, точність, стислість, доцільність мовлення; тактичне обґрунтування стратегії — на правильність, виразність, ясність, доцільність, точність, стислість мовлення.

«Учися подобатися... вдалим вибором слів і точною зміною голосу. Той, хто вміє приємно говорити, прихиляє своїх слухачів і тому, коли прийде час спонукати їх до чогось доброго чи відхилити від будь-чого злого він матиме на них більший вплив» (*С. Пелліко*).

2.3. Спілкування із судовою аудиторією

«Недостатньо знати, що слід сказати, але необхідно сказати це так, як треба» (*Арістотель*).

Спілкування із судовою аудиторією — одне з важливих завдань судового ратора. Тут мають гармонійно поєднуватися засоби переконуючої комунікації. Це високий професіоналізм, етичні засади, красномовство ратора, його майстерність публічно говорити. «Оратор користується народною прихильністю лише тоді, коли завчасно продумає, що буде говорити: лише цим доводить він свою відданість народу, а той, хто не турбується, як буде сприйнята його промова, діє... як людина, яка більше спирається на силу, ніж на переконання» (*Демосфен*).

Судова аудиторія — це певна кількість людей у залі судового засідання, які беруть участь при розгляді справи або цікавляться

нею. Умовно її можна розподілити на чотири групи: професійні учасники процесу; представники громадськості; учасники процесу, зацікавлені у вирішенні справи; публіка, яка прийшла з різних мотивів і спонукань.

Практика показує, що у залі судового засідання особливої уваги: терпіння, такту, почуття міри потребує четверта група — публіка. Адже вона рідко буває однорідною за своїм складом (хіба що у виїзних засіданнях суду, коли слухається справа за місцем роботи підсудного). Тож, як правило, одні приходять до суду підтримати рідних, близьких, знайомих; інші — послухати як вирішуються справи про правопорушення тощо.

«Якби усі люди були однаковими і перебували завжди у тому самому настрої, ораторові досить було б знати самого себе, щоб уміти впливати на інших. Але при наявності великого розмаїття людських характерів потрібен важкий труд для вивчення значної кількості людей... Безумовно, кожен оратор має безліч спільних точок зору зі своїми слухачами, але вважати, що всі люди в усьому схильні вчиняти так, як ми самі, це хоча й природно, але невірно...», — пише відомий оратор, юрист-практик *О. Бен*.

Отож-бо, судовий ритор має добре знати аудиторію, її мотиви, інтереси, переконання. Поскільки склад слухачів неоднорідний, то, можуть виникати труднощі в установленні контакту із аудиторією. Для того, щоб досягти взаєморозуміння, слід враховувати емоційний стан, рівень уваги, готовність вступити в контакт, зацікавленість слухачів, їх вік і професійне спрямування.

Кожен судовий ритор, відповідно до своєї процесуальної позиції, аналізує й дає оцінку зібраним доказам, формулює свої висновки, котрі мають стати переконливими й обґрунтованими, бо саме цього і чекає судова аудиторія. «Якщо хочеш переконати, прагни перш за все сподобатися, прагни, щоб голос твій звучав гармонійно, ... щоб головні пункти у твоїй промові та її висновках звучали сильно й голосно», — повчає знавець риторського мистецтва *Ф. Честерфілд*.

Виступ у суді — один з найскладніших і найвідповідальніших моментів участі прокурора, захисника та інших учасників процесу. Щоб впевнено відстоювати права людини і захищати інтереси суспільства, слово правника має бути справедливим, переконливим. Бо саме вміння кваліфіковано переконати у винності чи невинності підсудного — професійний обов'язок правника. Отже, вплив судового ритора на слухачів залежить від глибоких правових знань, професійних навичок, вміння публічно говорити. «Хто

має справу з людьми... повинен мислити добре, але говорити ще краще», — пише юрист-практик *М. Сперанський*.

Атмосфера судової аудиторії — завжди має бути у полі зору риторика. Її увага і подальша стабільність досягається й іншими риторськими прийомами.

Наприклад, виголошенням початкових фраз (Вельмишановні судді! Прошу звернути на це увагу! Послухайте, будь ласка); посиленням емоційного впливу, що відповідно настроює слухачів.

П а у з а у виступі риторика — важливий орієнтир уваги слухачів, бо вона дозволяє виділити те головне, що настає за нею.

З в е р н е н н я до слухачів з питанням, пов'язаним зі змістом промови — теж влучний спосіб загострити їх увагу.

Завжди надійними факторами впливу на слух аудиторії є засоби мовної виразності. Це юридичні афоризми, прислів'я, приказки, яскраві образи. Але ж слід пам'ятати про їх доцільність.

Зосередити увагу слухачів аудиторії допомагають ж е с т и і р у х и, котрі, як ніщо інше, визначають індивідуальний стиль судового риторика.

М і м і к а риторика — чудовий стимулятор аудиторії. Вона здатна передавати радість, рішучість, презирство, іронію. Знаменитий судовий оратор, майстер психологічного аналізу А. Коні писав, що «у доброго риторика обличчя говорить разом з язиком».

Щоб підкреслити значимість тієї чи іншої фрази, судовий ритор слугується г о л о с о в и м и п р и й о м а м и. Це ефективний засіб активізувати увагу слухачів. «Тон промови слід обирати такий, який найбільшою мірою утримує увагу слухачів і який не тільки їх усолоджує, а й насолоджує без пересичення...», — пише *Цицерон*.

Вміння виступати публічно та схилити до себе слухачів не приходять само собою. Цьому треба наполегливо учитися: відшліфовувати прийоми риторського мистецтва; добре вивчати мову, збагачувати лексику; володіти тонкощами красномовства, щоб вплив ритму на слух аудиторії володарював над нею.

Красномовство має бути чесним і високоморальним, щоб проникло в людську душу — в цьому сила істини риторика. «Красномовство — це мистецтво говорити так, щоб ті, до кого ми звертаємося, слухали не лише без труднощів, але із задоволенням», — пише *Б. Паскаль*.

Мова виступу судового риторика має бути грамотною, простою, зрозумілою широкому колу слухачів; передавати й доносити реальні думки, явища, факти, події. Тож щоб вона була саме такою,

треба знати основне правило: це — професійна достеменність і мовна норма (нормативність). Ці два важливі компоненти взаємопов'язані. Бо лише точне відтворення і грамотне записання конкретних фактів — відображають істину, забезпечують правильне розуміння висловлюваних думок та створюють атмосферу взаємоповаги, приязності в судовій аудиторії.

Блискучий ритор, теоретик ораторського мистецтва Платон, особливо критично ставитися до судових ораторів, наголошуючи, що «красномовство має бути діловим, а не марнослівним».

«Платон, поєднуючи мудрість із красномовством, майстерно схилив до себе серця і дух своїх слухачів не блязнірством і хитрощами, але більш силою істини», — пише відомий мислитель ораторського мистецтва *К. Віланд*.

2.4. Три основні засади судової промови

«...Ніхто ніколи не міг ні пишності, ні переваги у красномовстві здобути без науки про промови» (*Цицерон*).

Видатний теоретик судової риторики, відомий юрист-практик Петро Пороховщиків особливо уважно і критично ставився до судових риторів. Адже їх промови мають бути аргументованими, доказовими, переконливими. Бо вони впливають на формування внутрішнього переконання судді; допомагають суду глибше розібратися у всіх обставинах справи; всебічно, повно і об'єктивно дослідити ці обставини; установити істину у справі та прийняти правильне рішення. І дуже важливо тут не принизити гідність людини, не порушити норм професійної етики та етичних принципів взагалі.

Юрист-практик з методики побудови судової промови П. Пороховщиків зазначає, що на суді потрібна, передусім, надзвичайна, виняткова ясність і чіткість. Слухачі мають все розуміти відразу, без додаткових зусиль. Ритор може розраховувати на їхню увагу, але не на їхній розум і проникливість. А тому слід говорити не так, щоб міг зрозуміти, а так, щоб не міг не зрозуміти вас суддя.

Його поради цінні і в наші дні. Вони ніби звернені до нинішніх судових риторів:

- поважайте гідність осіб, які виступають у судовому процесі;
- уникайте домислів про самого себе і про присяжних;
- не допускайте, щоб різкість переходила в грубість, але пам'ятайте й інше:

— непотрібна ввічливість також може різати вухо і, гірше того, може бути смішною;

— говоріть просто, але водночас виразно й вишукано;

— знайте ціну словам, пам'ятайте, що одне просте слово може інколи виражати всю суть справи з точки зору звинувачення або захисту; один вдалий епітет інколи вартий цілої характеристики.

Судова промова — це промова, звернена до суду та інших учасників судочинства і присутніх при розгляді кримінальної, цивільної, адміністративної справи, в якій містяться висновки щодо тієї чи іншої справи.

У судовому засіданні при розгляді кримінальних, цивільних і адміністративних справ можна виділити такі види судових промов:

1. Обвинувальна промова прокурора в кримінальних справах у суді першої інстанції.

2. Промова прокурора в кримінальній справі при відмові від обвинувачення в суді першої інстанції.

3. Захисна промова адвоката в кримінальній справі в суді першої інстанції.

4. Промова адвоката — представника потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача.

5. Самозахисна промова підсудного.

6. Промова потерпілого і його представника.

7. Промова цивільного позивача і цивільного відповідача або їхніх представників (у межах цивільного позову в кримінальних справах).

8. Промови прокурора й адвоката в цивільних справах в суді першої інстанції.

9. Промови прокурора й адвоката в адміністративних справах.

10. Промови прокурора й адвоката в кримінальних і цивільних справах в суді другої інстанції.

11. Промови позивача та відповідача або їх представників у цивільних справах.

12. Промови третіх осіб або їх представників у цивільних справах.

13. Промови уповноважених органів державного управління, профспілок, підприємств, установ, кооперативних організацій та їх об'єднань у цивільних справах.

14. Промови представників громадських і трудових колективів у цивільних справах.

15. Промови осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності та їх представників.

16. Промова потерпілого в адміністративній справі.

17. Захисна промова близьких родичів, опікунів або піклувальників підсудного в кримінальній справі.

Завдання судових риторів — підготувати й виголосити промову так, щоб вона була переконливою й обґрунтованою, зрозумілою і доступною, як для професійних учасників процесу, так і для слухачів, які знаходяться у залі судового засідання з різних мотивів і спонукань. «Якщо хочеш переконати, прагни перш за все сподобатися, прагни, щоб голос твій звучав гармонійно, ... щоб головні пункти у твоїй промові та її висновки звучали сильно й голосно», — пише *Ф. Честерфілд*.

Виходячи з теорії і практики судової риторики, можна виділити три основні засади судової промови: психологічну, етичну і логічну. Кожна з них впливає не тільки на зміст судової промови, а й на спосіб побудови.

Процесуальна діяльність учасників судочинства, передусім, акт психологічний. Вона відбувається відповідно до своїх закономірностей і психологічної організації суб'єктів, які здійснюють цю діяльність. За своєю психологічною природою судові дебати — форма мовленнєвого спілкування учасників судового процесу, спосіб передачі інформації. Це засіб переконання суду, учасників процесу у правильності висунутих суб'єктами дебатів тез і обґрунтованості висунутих ними рішень.

У психологічній структурі судових дебатів виділяються такі компоненти, як психологічні властивості та якості виступаючого, психологія сприйняття промови і впливу останньої на формування судового переконання.

Важливе місце у структурі судової промови посідають етичні засади. Будь-яка професійна діяльність повинна здійснюватися на основі тих етичних принципів, які сформувалися в суспільстві.

Судова етика містить комплекс моральних заборон і дозволів, обумовлених специфікою розгляду і вирішення в судових засіданнях кримінальних, цивільних, адміністративних справ. Дотримання етичних норм сприяє повнішому, результативнішому виконанню учасниками судових дебатів своїх обов'язків, підвищенню ефективності їх діяльності. Етичні засади вимагають від судового ритора індивідуального підходу до кожної справи, яка розглядається, урахування особливостей учасників, які беруть участь у справі. Недопустимі приниження людської гідності, упередженість, односторонність у висвітленні обставин справи.

Судовий ритор не має права застосовувати незаконні засоби і методи для відстоювання своєї позиції, наполягати на твердженнях, які не підкріплені матеріалами справи. Він не має також права навмисно затягувати судовий розгляд справи, свідомо вводити суд і осіб, які присутні в залі судового засідання, в оману. Тільки моральні засади здатні забезпечити досягнення поставленої мети.

Логічні засади є тією базою, яка визначає обґрунтованість, переконливість і доказовість судової промови. Знання законів логіки, їх дотримання вважається необхідною умовою для правильного мислення, висловлювання своїх думок. В умовах судочинства, де на основі доказів формуються певні висновки і приймаються у справі відповідні рішення, знання законів логіки набуває особливого значення.

Закони логіки вимагають, передусім, точного визначення тез, які доводяться. Тези повинні містити головні положення, найважливіші докази, хід міркувань, необхідні фактичні, юридичні, суспільно-політичні висновки... Бо всяка невизначеність, розпливчатість предмета обговорення неминуче вплине на невизначеність висновків судового ратора.

Вимоги логіки сприяють формуванню у риторів чітких суджень і обґрунтуванню їх доказовими даними.

Пам'ятаймо, на зміст і форму судової промови великий вплив мають характер і обсяг справи, особа ратора, судова аудиторія.

**СКЛАДАЙМО ПРОМОВИ,
ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ**

Хто ясно мислить, той ясно й викладає.

А. Шопенгауер

У цій главі подаються фабули для складання процесуальних документів, апеляцій, касацій, ухвал тощо. Особливе місце належить судовим промовам. Виконані роботи мають показати рівень знань студентів з теорії і практики судової риторики, кримінального процесу.

Пам'ятаймо, промова має бути грамотна, чітка, аргументована, переконлива, зрозуміла; відзначатися ґрунтовним розбором доказів, правильністю тлумачень; відображати повноту, всебічність, об'єктивність досліджень; відповідати моральним принципам та психологічним, логічним і етичним засадам. Це є ті головні функції, що впливають на зміст та спосіб побудови судових промов.

«Найкращі виступи прості, зрозумілі, наповнені глибинним змістом», — пише відомий ритор А. Коні.

**3.1. Фабули для складання
процесуальних документів, промов***Фабула 1*

Порушено справу проти будівельної фірми «Контакт», котра розпочала спорудження 27-ми поверхового будинку на дитячому майданчику, що належить будинку 6 по вул. Дегтярівській. У результаті інциденту представників фірми та мешканців будинку п'ятеро людей зазнали тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості.

Фабула 2

100 осіб, котрі були запрошені на фуршет у кафе «Квадрум», скаржилися на недугу, що виявлялася нудотою і головокружін-

ням. Люди вживали тістечка, виготовлені приватним підприємцем, що були попередньо поставлені у кафе «Бітер».

Фабула 3

Звинувачується фірма «Білий Мерс», котра надає автомобільні послуги на весілля. Для шлюбної церемонії наречений замовив два авто «Мерседес» білого кольору. Фірма ж прислала два автомобілі «Мерседес» чорного кольору. Наречені відмовилися слугуватися автомобілями чорного кольору. В результаті — реєстрація шлюбу не відбулася. Наречена звернулася до суду.

Фабула 4

Олена Базаріна вимагає від свого колишнього нареченого Миколи Бурячка відшкодувати моральні збитки. Олена проживала в гуртожитку. За кілька днів до весілля Микола запропонував Олені поселитися у квартирі його знайомої Марини, де й мало відбутися весілля. У день весілля виявляється, що зникла весільна сукня. Реєстрація шлюбу не відбулася. А через місяць Микола одружився з Мариною. Наречена була у сукні, що куплялася для Олени.

Фабула 5

Підсудний звинувачується у підробленні розписки на 90 тисяч грн. Але підсудний не має у своєму розпорядженні 90 тисяч грн, які нібито позичав потерпілому. Ніхто інший не міг підробити розписку, як потерпілий. Але розписка може бути підроблена й іншою особою.

Фабула 6

Фірма «Вікторія» (м. Київ) відвантажила фірмі «Креміль» (м. Кременчук) дві партії швейної продукції, що надійшла від виробника ТОВ «Одеса» з м. Одеси (загальною вартістю 100 тисяч грн). При прийомці продукції виявлено велику кількість бракованих виробів. Продукцію повернуто виробнику. Виник спір між фірмами щодо збитків.

Фабула 7

Неповнолітніх Д. Денисюка, В. Стаса та малолітнього М. Стрільника доставлено до лікарні з ознаками наркотичного отруєння

в результаті паління «косячка», придбаного у непрацюючого 30-річного сусіда В. Білого. Батьки потерпілих звернулися до суду. Обвинувачений Білий заперече свої дії.

Фабула 8

В. Скрипаль поверталася пізно з роботи. Поки відкривала кодовий замок у дверях під'їзду, з'явився невідомий чоловік, вихопив у В. Скрипаль сумку (у ній знаходився паспорт і гроші). Через 8 місяців по тому В. Скрипаль звинувачено у реєстрації фіктивної фірми, про яку, за словами потерпілої, вона чує вперше.

Фабула 9

Впізнавши свою норкову шубу (що була викрадена 2 роки тому під час пограбування квартири) на жінці з сусідньої установи, пані Жданова звернулася до суду. Підозрювана заявила, що шубу вона придбала на розпродажі у ломбарді.

Фабула 10

Юнак купив наручники у Київському магазині приколів. Жартуючи, одів їх на свою руку і руку знайомої дівчини. Жарт скінчився, але наручники зняти не вдалося. Було викликано службу надзвичайних ситуацій, котра і вивільнила молодих людей від наручників. Позивач вимагає від магазину приколів компенсації за моральні збитки 1 млн грн.

Фабула 11

Власник автомобіля О. Олександров звернувся до суду з тим, що сусід (за свідченням очевидців) неодноразово завдавав шкоди його автомобілю: відламував дзеркало, знімав емблеми, щітки. Дільничний не реагував на заяви власника автомобіля.

Фабула 12

Обвинувачується капітан Київського інституту міліції А. Бойко за вчинення опору працівникам міліції Шевченківського райвідділу м. Києва, (застосування насильства до них при виконанні обов'язків громадського порядку). А. Бойко свою вину не визнає. У судових дебатах прокурор просить покарання — 3 роки ув'язнення.

Фабула 13

Службовий підлог. Обвинувачується головний бухгалтер К. Гай фірми «Ромашка» у зловживанні службовим становищем з метою задоволення власних матеріальних потреб. У результаті — завдано значних матеріальних збитків фірмі та моральних збитків її працівникам.

Фабула 14

З метою прикриття фіктивного підприємництва у м. Києві створено мережу ЗАТ, що діяли протягом 5 років. У результаті — державі завдано матеріальних збитків, що становлять близько 200 млн грн.

Фабула 15

О. Піпу відраховано з університету за те, що батьки не змогли вчасно заплатити за навчання. Його мати вважає це незаконно. Ректор переконує, що хлопець сам залишив навчання.

Фабула 16

К. Черненко віддав у хімчистку куртку. Там її зіпсували. Потерпілий вимагає відшкодувати за куртку 2 тис. грн. Директор хімчистки відмовляється платити таку суму, оцінюючи куртку у 800 грн, котрі погоджується сплатити.

Фабула 17

Акт вандалізму вчинили школярі с. В. Долина, розгромивши пам'ятник невідомому солдату. Односельці вимагають відшкодування збитків та публічного розкаяння школярів на сільських зборах. Батьки цих підлітків відмовляються відшкодувати збитки, посилаючись на недостатню виховну роботу школи. Директор школи переконує, що вчителі — досвідчені фахівці.

Фабула 18

Представник рекламної агенції «Професіонал» звинувачує конкурента — компанію «Профіль», яка створює негативний імідж його реклами. Обурений представник вимагає відшкодування збитків, нанесених агенції протягом десяти місяців.

Фабула 19

Приватний підприємець Є. Хорошун отримав ліцензію на право займатися трудовою діяльністю. Через місяць до нього прийшов дільничний П. Катруша, і запропонував «кришу», вимагаючи 1 тис.грн. Підприємець відмовився давати хабар. Після цього невідомі почали постійно шантажувати підприємця телефоном, потім — розгромили майстерню і спалювали вироби.

Фабула 20

Касира-контролера банку «Обрій» К. Тимошенко звільнено з роботи, їй інкримінується розголошення службової таємниці. Жінка вважає звільнення незаконним і вимагає поновити її на роботі та захистити чесне ім'я.

Фабула 21

У вікно квартири І. Полтавець вчинено постріл. Куля пробила віконне скло і вп'ялася у шафу. На місце події прибув дільничний П. Катруша, але він відмовся скласти протокол з місця події, мотивуючи, що йому не потрібні зайві «глухарі», і порадив поскоріше замінити віконне скло. Позивач звернувся до суду.

Фабула 22

Бізнесмен Ю. Кальченко звільнив фінансового директора К. Бочкарьову з роботи, вважаючи її потенційною фінансовою шпигункою. Бочкарьова вимагає поновити її на посаді та компенсації за моральні збитки — виявлення недовіри. Бізнесмен відмовляється.

Фабула 23

В. Мілко прийшов на прийом на адвоката і розповів про те, що він звернувся до суду із заявою, в якій просить притягнути до кримінальної відповідальності В. Цибченко. Мотив: остання поширює чутки про те, нібито В. Мілко, працюючи у податковій інспекції, бере хабарі, за рахунок яких збудував розкішний котедж.

Суддя відмовився прийняти заяву.

Фабула 24

Ф. Кришталь звернувся до юридичної консультації з проханням надати йому адвоката.

Мета: захист його інтересів на засіданні адміністративної комісії.

Ф. Кришталь притягувався до адміністративної відповідальності за незаконне збереження будівельних матеріалів (бетонні плити, автопричіп з піском) на майданчику біля під'їзду житлового будинку. Від адміністративної комісії він отримав повідомлення про час розгляду даного питання.

Фабула 25

Е. Копил звернулася до адвоката з проханням роз'яснити порядок надання державної допомоги при народженні немовляти одинокою матір'ю.

Окрім того, Е. Копил уже має двох близнят, котрим щойно виповнилося п'ять років.

Фабула 26

Мати неповнолітньої Юлії Мулярко звернулася до прокурора з проханням, з'ясувати місцезнаходження її доньки, котра третю добу (за повідомленням подруг) перебуває у слідчому ізоляторі.

Фабула 27

Мати Наталії Потапчук подала прокуророві скаргу про те, що психолог І. О. Толян залучила її неповнолітню доньку до вживання наркотиків (що виготовлялися із подрібненої макової соломки). Вона просила суворо покарати І. О. Толян, бо їй відомо, що минулого року вона теж саме зробила із подругою її доньки.

Фабула 28

Б. В. Березіна звернулася до прокурора зі скаргою, в якій просила притягнути до кримінальної відповідальності Т. Л. Ланову за образи і нанесення побоїв під час сварки у маршрутному таксі.

Вона також просила прокурора виступити у суді на її захист.

Фабула 29

20 листопада 20... року приблизно о 21 годині по вул. Кловський узвіз, 13, у м. Києві біля клубу «Матроска» А. П. Модестов пограбував прохожу А. І. Андрюшину. Він схопив з голови дівчини хутрову шапку і швидко зник у натовпі.

Під час досудового розслідування обвинувачений А. Модестов сховався від слідства — виїхав з постійного місця проживання. Незважаючи на вжиті заходи, А. П. Модестова до цього часу не виявлено. У справі проведено всі можливі, за відсутності обвинуваченого, слідчі дії. Двомісячний термін досудового слідства закінчився.

Фабула 30

О. П. Бахмач 19... року народження, уродженець м. Донецька, проживає у м. Києві, вул. Білоруська 1, кв. 101, не працює, раніше не судимий, 20 червня 20... р. за попередньою змовою з Е. В. Пастушенко вчинив убивство Е. О. Гавриша.

Працівниками міліції, котрі прибули на місце скоєння злочину, Е. В. Пастушенко був затриманий, а О. П. Бахмачу вдалося втекти.

21 червня 20... року за цим фактом була порушена кримінальна справа, а 26 червня 20... року винесена постанова про притягнення О. П. Бахмача як обвинуваченого у вчиненні злочину, передбаченого ст. 115 КК України.

Фабула 31

А. Є. Буруля 19... року народження, уродженець м. Києва, проживає по вул. Дегтярівська, 6, кв. 180, займається дрібною, лоточною торгівлею біля Лук'янівського ринку, раніше не судимий. 20 травня 20... року, перебуваючи у Києві, на вул. Хрещатик у нетверезому стані, вчинив хуліганські дії, які виявилися у грубому порушенні громадського порядку, а саме: А. Є. Буруля без будь-яких на те причин, нецензурно образив перехожу М. Козлову і наніс їй удар кулаком в обличчя.

З урахуванням того, що А. Є. Буруля має сім'ю, постійне місце проживання і роботу, визнав свою вину, розкався у вчиненні злочину — щодо нього 10 червня 20... року застосовано запобіжний захід — підписка про невіїзд.

Обвинувачений А. Є. Буруля дану ним підписку про невіїзд порушив, покинув роботу, зник з м. Києва і не повідомив органи слідства про своє нове місце проживання. У даний час А. Бурулю виявлено в м. Умані.

Фабула 32

В. В. Данилець з метою заволодіння автомобілем «Газель», що належав компанії «Зималетто», вчинив напад на водія цієї машини О. Д. Курильник, вдарив ножом у спину. Підробивши дорожній лист, В. В. Данилець перегнав автомобіль в смт. Боярка (до свого знайомого Ю. У. Вердаса), де автомобіль було розібрано на частини. Завдяки пильності сусідів Ю. У. Вердаса, В. В. Данилець був затриманий.

О. Д. Курильник більше місяця перебував у лікарні.

Фабула 33

О. А. Сашук підробив посвідчення слідчого та документ про проведення обшуку і разом зі своїм знайомим К. В. Костюком та В. Ю. Ментовим, котрі виступали «понятими», прибув на квартири приватного підприємця, Е. П. Кузьмич. У процесі «обшуку» було вилучено 10 тисяч доларів США, золоті речі та комп'ютер.

Фабула 34

Київське приватне підприємство «Лань», що займається виготовленням меблів, відвантажило 200 штук ліжок на адресу ТОВ «Оксамит». Розрахунково-платіжні вимоги замовника оплачені повністю. При прийомі товару за якістю, з урахуванням експертизи (представник за телефонним викликом не з'явився), виявлено, що всі ліжка неякісні і підлягають поверненню виробнику, про що свідчить акт експертизи незалежного експерта.

ТОВ «Оксамит» вимагає повернути вартість забракованого товару на суму 140 000 грн і розпорядитися ним; відшкодувати вартість експертизи на суму 5 тис. грн, витрати за завантаження та відправлення на суму 6 тис. грн, а також виплатити штраф за поставку неякісного товару в розмірі 25 тис. грн.

Ознайомившись з вимогою ТОВ «Лілея», виробник відхилив її. У своєму листі № 5/12 від 28 березня 20... року він повідомляє, що претензія відхиляється через неправильно складений акт експертизи.

Фабула 35

Київське приватне підприємство «Лань», розглянувши претензію за № Юр — 232 від 5.03.20..., відхилило її на таких підставах: акт експертизи про визнання якості ліжок не відповідає дійсності, бо складений неправильно; експерт оцінює якість ліжка через наплив лаку, але ж ліжка не лаковані, оскільки це не передбачено технічними умовами; матраци ліжок виготовлені з використанням пружин та всіх засобів, що відповідають нормам користування, а не «напхані паралоном», як заявляється у претензії, що також не відповідає дійсності.

Фабула 36

Ознайомившись з позовною заявою ТОВ «Оксамит», Київське приватне підприємство «Лань» вважає, що заявлений позов задоволенню не підлягає на таких підставах:

а) «наплив лаку на ліжках» — виключається. Це суперечить реальним обставинам справи, бо ліжка не лакувалися, а згідно з технологічними умовами — освітлені хімічним способом, тому не може бути мови про напливи лаку;

б) щодо матраців, то вони не мають паралонового начиння — це ж очевидно, треба лише розпороти матрац і впевнитися.

За висновком галузевої атестаційної комісії Київської експериментальної меблевої фабрики, ліжка цього підприємства атестовані першою категорією якості терміном на два роки.

Фабула 37

8 грудня 2007 року о 23 годині до Шевченківського райвідділу надійшла інформація, що двоє невідомих чоловіків, підозріло оглядаючись, нашвидкоруч виносять із ларька (вул. Дегтярівська, 3) ящики з продуктами та спиртними напоями й завантажують їх у автомобіль «Газель». Прибувши на місце події, працівники міліції затримали двох чоловіків. Ними виявилися непрацюючі Крава і Жук. Їх було доставлено до райвідділу. Під час допиту затримані зізналися, що крадіжку вони здійснювали за наймом продавця ларька Марини Нікітіної. Але М. Нікітіна вважає таке зізнання грабіжників вигадане. Вона заявила, що не знає і ніколи не бачила цих злодіїв. Ведеться розслідування.

Фабула 38

Приватний підприємець В. Лесь завіз в Україну крокодилячі яйця. Бізнесмен Я. Флор купив у нього троє яєць, щоб розвести крокодильчиків у басейні власного маєтку. Через певний час з яєць з'явилися крокодильчики. Коли ж підросли — почали вилазити з басейну. Одного разу крокодил пробрався на сусідське подвір'я і розпатрошив там п'ять фазанів. Розгніваний господар Б. Стас повідомив про це місцевий райвідділ міліції. Працівники міліції за заявою потерпілого прибули до Я. Флора. Він не впустив їх до маєтку, за відсутністю належного документа. На цьому справа й скінчилась. Тоді потерпілий Б. Стас звернувся до суду з вимогою вилучити крокодилів як небезпечних тварин, перебування яких не сумісне у людському середовищі. Також Б. Стас вимагає, щоб Я. Флор сплатив кошти за знищених фазанів.

Як кажуть, «поки суд та діло» — Я.Флор, щоб уникнути неприємностей, випустив крокодилів зі свого маєтку. Одного з них знайдено на березі Дніпра дуже слабким, де перебувають два інші — наразі невідомо.

Відтепер Я. Флор шантажує приватного підприємця, у якого купив крокодилячі яйця. Він вимагає повернути гроші за яйця та компенсувати суму, яку вимагає потерпілий Б. Стас за знищених фазанів. У випадку відмови, Я. Флор погрожує заявити, що приватний підприємець шляхом обману продав йому контрабандні крокодилячі яйця замість страусових. Ображений підприємець В. Лесь звернувся до правоохоронних органів, щоб захистили його від наклепу та шантажу.

Фабула 39

28 лютого 2002 року о 23:30 біля будинку 6 по вулиці Чернігівській у м. Києві Я. Пастушенко зупинила автомобіль, щоб доїхати додому на вулицю Якіра, 4. По дорозі водій О. Борисенко вчинив на жінку напад в автомобілі. Захищаючись, Я. Пастушенко прихопила ніж, що лежав у автомобілі між сидіннями і вдарила ним таксиста. Потім потерпіла перелізла за кермо автомобіля і відвезла пораненого до лікарні. Через декілька годин він загинув. Спочатку Я. Пастушенко знаходилася 6 місяців у слідчому ізоляторі. Потім — вирок: 6 років позбавлення волі. Відбувши покарання, Я. Пастушенко повернулася до Києва і вимагає реабілітувати її людську гідність, бо вважає вирок суду незаконним.

Фабула 40

20 лютого 2007 року, близько 20 години вечора К. Осика повертався додому. Подзвонив у двері. Дружина відчинила і побачила, що чоловік стояв біля дверей, а за ним — невідомий, приставивши до голови чоловіка пістолет.

Стався напад на квартиру. Невідомий, погрожуючи пістолетом, забрав коштовності та тисячу доларів США. Коли не було більше чого взяти (на його погляд), невідомий став нетактовно поводитись, зробив декілька пострілів у квартирі. Залишаючи квартиру, невідомий намагався вистрелити у господаря. Захищаючись, господар звалив невідомого на підлогу та скориставшись моментом, взяв свій іменний пістолет і вистрелив у бандита. Від отриманого поранення у стегно артерії нападник загинув від втрати крові.

Потерпілий К. Осика (міліціонер) був засуджений на два роки, але його виправдали, враховуючи обставини, за яких він захищався.

Дружина нападника Е. Терещенко, звернулася до судової інстанції зі скаргою щодо виправдувального вироку. Вона вимагає справедливості: покарати К. Осика за вбивство її чоловіка.

Фабула 41

5 серпня 2007 року у с. Жуляни у будинку 3 по вулиці Зоряна о 8 ранку знайдено труп господаря Л. Сінчука. За висновком судово-медичної експертизи, Л. Сінчука було отравлено речовиною «Д», підсипаною у їжу. Підозрюваним став сусід Д. Барон, котрий постійно сварився з Л. Сінчуком. За свідченням В. Жека, ввечері 4 серпня 2007 року сусіди влаштували примирення. У садку довго сиділи, палили цигарки, розпивали спиртні напої, їли. Близько 02 години ночі сусіди розійшлися. О 8 ранку дружина, повернувшись додому після нічної зміни (працює в торговій мережі), виявила чоловіка Л. Сінчука неживим.

Дружина, К. Сінчук, розповіла, що у них з Д. Бароном протягом трьох років неприємні стосунки. Причиною стали тварини — коза і мавпа, котрі знаходилися в маєтку Сінчуків. Тож Д. Барон задумав позбутися ненависного йому сусідства з тваринами.

Мавпа виконувала функції декоративного спорядження при фотографуванні перехожих на вулицях м. Києва. Саме цим ремеслом займався Л. Сінчук.

Коза була годувальницею подружжя. За свідченням В. Сотника, котрий проживає поряд, рік тому Д. Барон вкрав козу і пустив

її на шашлики. Мавпу спіймав та зав'язав у мішок і відвіз на смітник (за 17 км. від маєтку). З пояснень Д. Барона. Коза постійно кричала, ставала дибки на паркан і цим його дратувала. Він запропонував Сінчукам копменсовувати його моральні збитки — ділитись молоком. Але ті відмовились. Тоді він і вирішив козу знищити шляхом поїдання. Що ж стосується мавпи, то та, перестрибуючи з дерева на дерево, закрадалась на його город і виривала моркву та надкушувала кабачки.

К. Сінчук підтвердила, що факт з мавпою дійсно мав місце минулого літа, але вони з чоловіком відшкодували збитки — купили Д. Барону по два мішки моркви і кабачків. Д. Барона це задовільнило і претензій він не мав.

За словами О. Барона, хоч йому аж ніяк не подобалося таке сусідство, але отруювати він нікого не збирався. Вирішив просто пожартувати над сусідом Л. Сінчуком, підсипавши йому у їжу проносного. Але ж виявилось, що то був препарат для травлення мишей та крис, що й привело до трагедії.

Ведеться розслідування.

Фабула 42

25 лютого 2008 року близько 23 години затримано мешканця с. Бровари С. Яшного та його безпаспортну співжительку Н. Мандрику, котрі проникли в оранжерею Київського ботанічного саду, де квітує 150-річне дерево-пальма. Їх доставлено до райвідділу м. Києва. Під час допиту С. Яшний сказав, що метою його проникнення було таке: зірвати квіток з дерева-пальми, які нібито замовив директор фірми «Конвалія», де він раніше працював охоронцем. (Фірма займається виготовленням та реалізацією букетів на замовлення). За цю послугу С. Яшний мав отримати 100 грн. Тож погодився, бо нині він безробітний.

Н. Мандрика підтвердила версію, але так і не змогла чітко пояснити, за яких обставин їй це відомо.

Директор фірми «Конвалія» Ю. Срібний, відкинув звинувачення на свою адресу. І розповів, що С. Яшний, дійсно працював у його фірмі шість місяців охоронцем, але звільнений два місяці тому за недбале ставлення до своїх обов'язків. Відтоді він його не бачив.

За місцем проживання С. Яшного з'ясовано, що він ніде не працює, неодноразово затримувався за крадіжку домашньої птиці, городини, навіть приготовленої у каструлях їжі у своїх сусідів.

Сусіди пробачали, місцеві правоохоронці відмовчувались. Отож, як кажуть, все й «сходило з рук».

Цього разу С. Яшному та його співмешканці Н. Мандриці не уникнути покарання. Порушено кримінальну справу.

Фабула 43

ТОВ «Акіоне» протягом трьох років орендує приміщення заводу «Фотон». Тут ТОВ «Акіоне» розводить для медичних потреб рептилій (змій), котрих через певний період перевозять до Тетіївського розплідника. Але завод «Фотон» вирішив достроково розірвати угоду про оренду приміщень. Орендатори відмовилися, оскільки угода має закінчитися через 6 місяців. Окрім того, якраз йде інтенсивний період розмноження рептилій. Після чергового попередження про виселення, група людей увірвалася до приміщення і намагалася розірвати угоду у спосіб побиття працівників товариства. У результаті бійки п'ять осіб доставлено до лікарні з тілесними ушкодженнями різного ступеня тяжкості. Розбито десять кліток з рептиліями, дві клітки — викинуто через вікно. Обидві клітки впали і розбилися на тротуарі, рептилії (молдняк) розлізлися. Одна з кліток, вилітаючи у вікно, впала перед випадковою перехожею М. Пахучою. Побачивши перед собою клітку, що розвалювалася, та клубок змій, жінка знепритомніла. Отямилася на лікарняному ліжку, де й провела 21 день.

Наступного дня після інциденту шестикласник В. Волочков по дорозі до школи побачивши змію, поклав її в поліетиленовий пакет і приніс у клас. Перед початком уроку з англійської мови пакет із рептилією поклав учительці в сумку. Остання, відкривши на уроці сумочку, — знепритомніла, внаслідок чого довелося викликати невідкладну допомогу.

Потерпілі «Акіоне» та його конкретні працівники, котрі стали жертвою хуліганського нападу, випадкова перехожа М. Пахуча та вчителька англійської мови О. Квітка звернулися до правоохоронних органів з проханням розібратися в ситуації, що склалася та відшкодувати матеріальні й моральні збитки.

Порушено кримінальну справу.

Фабула 44

Непрацюючі В. Циба і Т. Тома, котрі проживають по вул. Дегтярівській, 6-в, з дня у день пліткують про життя та статок мешканців будинку. Врешті пліткарство викликало обурення мешка-

нців. Отож вони поскаржилися дільничному К. Жуковському, котрий попередив пліткарок про відповідальність. Однак цього виявилось недостатньо. В. Циба і Т. Тома продовжували пліткувати. Тоді мешканці будинку звернулися до суду. Пліткарок було покарано — накладено штраф відповідно до закону. Виправдовуючись за вчинені дії, В. Циба і Т. Тома посварились. А через півроку — вирішили помиритись, мовляв, сусіди ж.

Мирову угоду скріпили спиртним домашнього приготування, що придбали у мешканки цього ж будинку Т. Тетянченко.

Зайшли у квартиру Т. Томи, випили літрову банку оковитої. Після такого дозування Т. Томі стало недобре, і вона пішла до ванної кімнати освіжитися та, присівши на ящик для білизни, що стояв під «змійовиком» — заснула.

В. Циба, доївши кусок гуски, заглянула до ванної кімнати і побачила, що Т. Тома там заснула. Тут-то і майнула підступна думка: помститися за колишню сварку. Недовго думаючи, В. Циба зняла у ванній кімнаті шнур для сушіння білизни, швидко зробила зашморг, накинула Т. Томі на шию і безжалісно зіпхнула її з ящика.

У цей час поверталася додому з покупками сусідка І. Лель, яка проживає поряд з Т. Томою. Побачивши незамкнуті двері в квартирі Т. Томи, і почувши дивний шорох, І. Лель злегка штовхнула двері і вони відчинилися. Заглянула у квартиру (подумала, що там порядкують злодії), аж почула нецензурну лайку, впізнала голос В. Циби. Тоді Лель зайшла у квартиру і побачила жахливу картину. Але не розгубилась. Відразу ж вивільнила Т. Тому із зашморгу, надала їй першу медичну допомогу (Лель медсестра) та викликала міліцію.

На місце події прибули правоохоронці та експерт. Застукана на місці злочину В. Циба, намагалась виправдатись, мотивуючи випадок як самогубство. В. Цибу затримано та доставлено до райвідділу міліції.

Порушено кримінальну справу.

Фабула 45

180 осіб з різних населених пунктів Київщини звернулися до правоохоронних органів із таким.

У травні 2006 року кожному (з нині ошуканих мешканців) було надіслано лист, у якому пропонувалося взяти участь у спорудженні житлового будинку в м. Києві. Через рік у ньому учасники придбають квартири. Бажаючі мали з'явитися протягом двох

тижнів (до вказаного у листі числа) для укладення відповідної угоди та внесення коштів. Також зверталася увага на те, що будинок розрахований на людей середнього достатку, а відповідно — переважатимуть одно-, дво-, три- кімнатні квартири.

За словами потерпілих, офіс будівельної фірми «Кияни» знаходився у квартирі в центрі Києва. Майбутніх киян тут радо вітали, пропонували каву — і відразу ж переходили до справи. Підписували угоду та викладали перший внесок — 10 тис. доларів США. І все це на підставі раніше заготовлених бланків угод (тільки вписувались прізвища і дані паспорта — для годиться); на чесне слово президента фірми (вузькологого молодика в краватці) та красномовства обслуговуючого персоналу (дві високі блондинки, мускулястий охоронець). Разом з екземплярами угоди та розписки про прийняття грошей, президент урочисто вручав стандартний аркуш, на якому було зображено майбутній будинок. Ось це і був прикінцевий результат майбутніх киян. Прикро, але факт: саме за такий кольоровий комп'ютерний малюнок люди платили по 10 тис. доларів США. Невдовзі будівельна фірма «Кияни» самоліквідувалась.

Як з'ясувалось, квартира, у якій знаходився офіс, належить 75-річній К. Коровці, котра полюбляла спиртні напої.

За свідченням К. Коровки, якимось ввечері до неї завітали дві молоді особи і, відрекомендувавшись працівниками пенсійного фонду, запропонували їй оздоровчу путівку. Тут же й «справу обмили»: виставили пляшку горілки «Вдала». І тієї ж ночі вивезли К. Коровку на оздоровлення — у ближнє село на Житомирщині. Там її добре харчували, спиртними напоями — не обмежували.

А в цей час у квартирі К. Коровки будівельна фірма — квітнула.

Бажаючі стати киянами — їхали і їхали, везли останні гроші, і ще б: жар-птиця майже в руках.

Наразі про шахраїв нічого не відомо. Ошукані люди оббивають пороги правоохоронних органів та адміністративних управлінь, але безрезультатно.

Ведеться слідство.

Фабула 46

20 червня 2008 р. о 21 год. 30 хв. у кафетерії «Квадрат», що знаходиться у підземному переході на вул. Хрещатик затримано мешканців Києва О. Светкіна і К. Копика. Події розгорталися

так: О. Светкін і К. Копик завітали до кафетерію, купили дві порції шашликів і зайняли столик, почали розпивати спиртне, що принесли з собою. Працівник кафетерію О. Вільчак зробила їм зауваження, що тут розпивати спиртне забороняється. Молодики у відповідь застосували нецензурну лексику на адресу працівника. Тоді до молодиків звернувся адміністратор кафетерію Л. Зінчук. Светкін О. та Копик К. пред'явили йому посвідчення працівників міліції та кинули в нього порожню пляшку від горілки. Л. Зінчук вчасно зорієнтувався і уникнув удару. Пляшка влучила у вітринне скло, розбила його і попала у випадкового перехожого, котрого доставили у міську лікарню № 14 м. Києва з тілесними ушкодженнями (обличчя).

Зусиллями відвідувачів кафетерію хулігани були затримані. За викликом на місце події прибув наряд міліції. Светкіна О., і Копика К. доставлено до райвідділу міліції Шевченківського району. Тут уже чекав батько К. Копика — В. Копик, колишній працівник правоохоронних органів, звільнений з роботи п'ять років тому за зловживання службовим становищем. При допиті в О. Светкіна і К. Копика були вилучені посвідчення працівників міліції, що виявилися підробними.

За словами В. Копика, батька затриманого К. Копика, ці посвідчення «він організував хлопцям для форсу».

Ось у такий спосіб і скінчилося форсування О. Светкіна і К. Копика. На цей раз батько їм недопоміг. Хуліганам доведеться відповідати перед законом.

Порушено справу.

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАБАГАНКИ

4.1. Нотатки про їхні порядки

Залиште нерозумне і живіть шляхом розуму.

Книга притч Соломонових

... Не переводяться майстри,
Живого слова, дотепу і жарту...
Бо кожний вислів гранями іскрить...
Майстри — народ, що зайве все обстриг,
Лишивши сутність, для нащадків варту.

М. Боровко

- Голова неживого кита, знайденого на берегах Великобританії, згідно із законом належить королю. Хвіст же належить королеві — на той випадок, якщо їй знадобляться елементи для корсета.
- У Вермонті жінки можуть користуватися вставними щелепами лише за наявністю письмового дозволу чоловіка.
- У Флориді незаміжнім жінкам заборонено у неділю стрибати з парашутом. Також у цьому штаті неможна співати в купальному костюмі, їздити на скейтборді без номерних знаків, розбивати більше трьох тарілок у день.
- У приміщенні Парламенту Великобританії заборонено помирати.
- Наклеїти на конверт догори тормашками поштову марку з портретом британського монарха, означає, що вчинено акт державної зради.
- Під тиском губернатора Джоржа Буша-молодшого (нині Президента США) у Техасі було прийнято закон, згідно з яким

злочинець зобов'язаний усно чи письмово попередити жертву про намірений злочин не пізніше, ніж за 24 години до його скоєння.

- У Лондоні до цього часу діє заборона бити дружин після 12:00, бо їх крик може заважати мешканцям міста.

- У місті Мобіл заборонено носити взуття на «шпильці». Причина: одного разу жінка на «шпильках» наступила на решітку водозливу і пошкодила ногу. На її думку, винуватий муніципалітет, що облаштував вулиці небезпечним обладнанням. Жінка звернулася до суду і виграла справу. Щоб надалі запобігти подібним позовам, мерія вирішила, що дешевше прийняти спеціальний закон, ніж міняти решітки.

- У Лос-Анджелесі заборонено облизувати жаб. Причина: закон було прийнято після того, як міські підлітки виявили, що шкіра деяких жаб має галюциногени. Наркомани відловлювали жаб і старанно їх облизували, а поліція нічого не могла із цим вдіяти.

*Зібрав сміхотайп — професор Валеріан Молдован.
Переклав українською мовою — Руслан Кацавець.*

Розділ 2

ГЛАВА 5

РОБОТА НАД ПРОМОВАМИ

Перш, ніж взяти слово проголосити промову, її слід підготувати

Р. Цільке

Кажуть, що добре вчитися на чужих помилках, щоб не робити своїх. Та це лише дотепна давня приказка. Звісно ж, на помилках вчитися аж ніяк не можна. Їх треба уникати, а якщо й допущені — виправляти. На це й орієнтовано завдання даної глави. У ній містяться обвинувальні та захисні промови, що друкуються мовою оригіналу із збереженням стилістики. Мова оригіналу поданих промов, звичайно ж, повністю не відповідає нормам української літературної мови.

Виправляючи недоліки у структурі побудови судових промов та граматичні й стилістичні помилки, студенти слугуються відповідними рекомендаціями, що даються у попередніх главах; користуються правилами українського правопису, вчать правильно будувати речення, вживати юридичні терміни, усталені слова й словосполучення, лексичні звороти тощо.

Так методом практичного опрацювання поданих судових промов студенти набувають професійних і мовних навичок. А відтак вже опрацьовані судові промови можуть слугувати зразком для складання процесуальних документів.

Тож треба підготувати і переписати подані судові промови відповідно до завдання.

Завдання:

1. Уважно прочитайте запропоновану викладачем промову:

а) відзначте недоліки у побудові промови, усуньте їх; проаналізуйте та доведіть, що Ви робите це правильно* ;

---

* Для довідок слугуйтеся: Молдован В. В. «Судова риторка». Навч. посіб. — К., 2006.

б) зверніть увагу на особливості українського правопису, словотворення, слововживання*.

Відредагуйте текст промови та виправте граматичні помилки і прокоментуйте це явище.

5.1. Обвинувальні промови

5.1.1. Обвинувальна промова у справі Губенка

Шановний суд. Розглядаема судом кримінальна справа у відношенні військовослужбовця військової частини А-1035 старшого сержанта служби по контракту Губенко Р.А., обвинуваченого в скоєнні злочину передбаченого, ч. 2 ст. 424 КК України є актуальною, оскільки боротьба з порушенням статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями, використання неуставних методів впливу і насильства до підлеглих приймає в сьогоденній час особливу гостроту.

У ході судового засідання судом було повно, всебічно і об'єктивно вивчені всі обставини справи і встановлено, що 29 березня 2007 року близько 16 годин, під час обіду старший сержант служби по контракту Губенко Р. А. і молодший сержант Мандалюк М. В. вжили спиртні напої, випивши по сто грамів горілки і по одній бутілці пива кожен.

В наступному, близько 16,30 годин старший сержант служби по контракту Губенко Р. А., знаходячись у стані алкогольного сп'яніння використав неуставні методи впливу у відношення до підлеглого йому по посаді і військовому званню молодшого сержанта Мандалюка М. В., що виразилось у нанесенні не менше 10 ударів кулаками і ногами в область голови і по тілу, і спричиненні молодшому сержанту Мандалюку М. В. тілесних ушкоджень у вигляді:»Закритого ангуляпного перелому нижньої щелепи зліва на рівні 8-го зуба», які відносяться до тілесних ушкоджень середнього ступеню тяжкості.

Винуватість старшого сержанта служби по контракту Губенко Р. А. у скоєнні злочину, передбаченого, ч. 2 ст. 424 КК України підтверджується наступними вивченими в судовому засіданні доказами:

— показаннями підсудного Губенко Р.А., який в ході досудового слідства засвідчив, що 29 березня 2007 року близько 16 го-

---

* Для довідок слугуйтеся: Руслан Кацавець «Мова у професії юриста». Підручник. — К., 2007.

дин використав неуставні методи впливу у відношення до підлеглого йому по посаді і військовому званню молодшому сержанту Мандалюку М. В., що виразилось у нанесенні йому не менше 3 ударів кулаком по голові, при цьому зізнавшись, що від його протиправних дій молодшому сержанту Мандалюку М. В. спричинені тілесні ушкодження у вигляді: «Закритого ангулярного перелому нижньої щелепи зліва на рівні 8-го зуба»;

— чистосердечним зізнанням в спричиненні молодшому сержанту Мандалюку М. В. тілесних ушкоджень у вигляді: «Закритого ангулярного перелому нижньої щелепи зліва на рівні 8-го зуба показаннями потерпівшого Мандалюка М. В.» які він давав в ході всього досудового слідства, і які були оголошені в ході судового слідства;

— протоколами відтворення обстановки і обставин події за учатю потерпівшого Мандалюка М.В.;

— показаннями свідків Осики А. В., Захара В. Н, Гнедюка А. М., які вони давали в ході всього досудового слідства, і які були оголошені в ході судового слідства;

— заключенням судово-медичної експертизи, згідно якої у Мандалюка М. В. виявлені тілесні ушкодження у вигляді: «Закритого ангулярного перелому нижньої щелепи зліва на рівні 8-го зуба». Шановний суд. Прошу Вас визнати військовослужбовця військової частини А-103 5 старшого сержанта служби по контракту Губенко Р. А., винним в скоєнні злочину передбаченого, ч. 2 ст. 424 КК України і з врахуванням конкретних обставин справи, враховуючи, що Губенко Р. А. чистосердечно покаювся в скоєному, характеризується на військовій службі виключно з хорошої сторони, має на утриманні непрацевдатну матір, відшкодував у повному обсязі матеріальну шкоду за лікування потерпілого Мандалюка М. В., примінити до нього ст. 75 КК України і призначити покарання у вигляді 3 років 6 місяців обмеження волі, і звільнити його від покарання з випробувальним терміном у два роки.

Провадження по позову військового прокурора Дніпропетровського гарнізону в інтересах держави, в особі військової частини А-4615 до підсудного Губенко М. В. за лікування потерпілого Мандалюка М. В. на суму 989 грн. 90 коп. В зв'язку з повним відшкодуванням спричиненої державі матеріальної шкоди, за відсутністю предмету спору — зупинити за ч. 3 ст. 212 КК України — 5(п'ять) років позбавлення волі з позбавленням права займати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на 2 роки з конфіскацією майна.

— за ч. 2 ст. 366 КК України — 3(три) роки позбавлення волі з позбавленням права займати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків на 2 роки.

— за ч. 1 ст. 358 КК України — штраф в розмірі 40(сорока) неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

— за ч. 2 ст. 358 КК України — 3 роки(три) обмеження волі.

— за ч. 3 ст. 358 КК України — штраф в розмірі 30(тридцяти) неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

На підставі ст. 70 КК України призначити остаточне покарання Чесміну В. П. за сукупністю злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, у виді 5(п'яти) років позбавлення волі з позбавленням права займатися підприємницькою діяльністю на строк 2 роки, з конфіскацією майна, та штрафу в розмірі 40(сорока) неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

На підставі ст. 75 КК України, звільнити Чесміна В.П. від відбування покарання з випробувальним строком 3 роки, з позбавленням права займатися підприємницькою діяльністю на строк 2 роки, з конфіскацією майна, та штрафу в розмірі 40 (сорока) неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

До вступу вироку в законну силу, міру запобіжного заходу залишити без змін — підписка про невиїзд з постійного місця проживання.

5.1.2. Обвинувальна промова у справі Пилипчука

Шановний суд!

Закінчено судове слідство у кримінальній справі за обвинуваченням Пилипчука Петра Даниловича у скоєнні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 366 та ч. 1 ст. 368 КК України, — службове підроблення та одержання службовою особою хабара. Таке ганебне явище, як хабарництво, підриває авторитет державного апарату, втрачається довіра громадян до державних службовців.

Вважаю, що результати судового слідства дають мені підстави викласти фактичні обставини справи, проаналізувати зібрані у справі докази та запропонувати їх юридичну оцінку, висловити думку щодо міри покарання підсудному.

Отже, як встановлено в судовому засіданні, відповідно до наказу начальника Рівненської обласної державної лікарні ветеринарної медицини від 01.12.2006 року № 77, Пилипчук Петро Да-

нилович обіймав посаду головного лікаря Володимирецької державної лікарні ветеринарної медицини і був посадовою особою. Як головний лікар Володимирецької державної лікарні ветеринарної медицини, Пилипчук П. Д. мав право на видачу ветеринарних свідоцтв та довідок у межах району обслуговуваної дільниці. Для чого 23.12.2006 року Пилипчук П. Д. у Рівненській обласній державній лікарні ветеринарної медицини отримав ветеринарні довідки в кількості 100 (сто) штук за № № 2480-2580. Видача довідок повинна була здійснюватись у межах району з веденням обліку видачі у журналі передзабійного огляду тварин та видачі ветеринарних довідок. 23.01.2006 року, до Пилипчука П.Д. звернувся мешканець м. Володимирець Зайчук Корній Олександрович з проханням видати без огляду тварин ветеринарні довідки для забою та реалізації корів у кількості трьох штук. Пилипчук П. Д., використовуючи в інтересах Зайчука К.О. надане йому право видавати ветеринарні документи, 23.01.2006 року склав та видав завідомо неправдиві ветеринарні довідки А № 2480, А № 2481, А № 2482. Маючи необхідні реквізити, а саме серію, номер, посаду, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, її підпис, печатку державної установи, й засвідчуючи факт, що має юридичне значення у вигляді надання можливості забою та реалізації продукції тваринного походження у межах району — ветеринарні довідки А № 2480, А № 2481, А № 2482 являли собою офіційні документи. До зазначених ветеринарних довідок Пилипчук П. Д. вніс завідомо неправдиві відомості щодо проведення клінічного огляду тварин, який фактично не проводився. За видачу зазначених ветеринарних довідок Пилипчук П. Д. отримав від Зайчука К. О. 450 грн. незаконної винагороди — хабара, грошовими купюрами номіналом по 100 (сто) гривень у кількості 2 (двох) штук: АБ № 6156235, АЗ № 3090591 та номіналом по 50 (п'ятдесят) гривень у кількості 5 (п'яти) штук: ДУ № 5158447, ДП № 1959403, ЕК № 4828440, ГН № 0671686, ДЛ № 9249874.

У судовому засіданні Пилипчук П.Д. вину в скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України визнав, а за ч. 1 ст. 368 КК України не визнав та показав, що 23.01.2006 року близько 11 години до нього звернувся громадянин Зайчук К. О., якого він раніше не знав, з проханням виписати ветеринарні довідки на 3 корів. Він повідомив, що такі довідки будуть коштувати 37 грн. кожна, на що Зайчук К. О. сказав, що у нього при собі грошей немає і поїхав. Того ж дня, близько 13 години, Зайчук К. О. повернувся і попросив виписати довідки на його прізвище, повідомивши, що корови будуть забиті і направлені на ринок у м. Рівне.

Виписані без ветеринарного огляду довідки Пилипчук П. Д. передав Зайчуку К. О. Коли Пилипчук П. Д. хотів зареєструвати довідки, Зайчук К. О витяг гроші з «барсетки» і поклав на стіл під журнал. Коли Пилипчук П. Д. пересунув журнал, то побачив, що грошей було забагато. Він хотів наздогнати Зайчука К. О. та повернути гроші, але того вже затримали працівники міліції. Зазначені довідки він видав без огляду, оскільки сподівався, що Зайчук К.О. йому віддячить за це. Явку з повинною написав тому, що його примусили працівники міліції, погрожуючи, що посадять до ІТТ. Під час допиту в якості підозрюваного вина визнавав, бо слідчий запевняв, що жодних наслідків не буде.

Однак, такі показання прошу, шановний суд, розцінювати як спосіб уникнути відповідальності за скоєне та реалізацію підсудним свого права на захист.

Вина підсудного повністю підтверджується:

— його особистими показаннями, даними в ході досудового слідства, зокрема, явкою з повинною Пилипчука П. Д. від 23.01.2006 року (а.с. 8) та показаннями, даними в якості підозрюваного, у яких він зазначав, що дійсно 23.01.2006 року близько 11 години до нього звернувся громадянин Зайчук К. О., якого він раніше не знав, з проханням виписати ветеринарні довідки на 3 корів. Підсудний виписав їх без огляду і отримав за це хабар (а. с. 125, 126).

— показаннями свідка Зайчука К. О., який зазначив, що з грудня 2005 по січень 2006 років він перебував у скрутному фінансовому становищі і тому вирішив зайнятися бізнесом у сфері торгівлі м'ясом, а саме закупівлею та реалізацією яловичини. З цією метою він став дізнаватись про деталі щодо організації зазначеної справи. Одна з найперших умов — обов'язкова наявність ветеринарної довідки про стан здоров'я тварин для подальшого забою та реалізації тваринної продукції. Також йому вдалося з'ясувати, що ветеринарні довідки можна купити наперед на декілька голів корів, а потім скуповувати тварин у громадян по селах. Також йому стало відомо, що такі ветеринарні довідки можна було купити у Володимирецькій лікарні ветеринарної медицини м. Володимирець Рівненської області. Тому 23.01.2006 року близько 10 години він приїхав до Володимирецької лікарні ветеринарної медицини м. Володимирець з метою отримати ветеринарні довідки. Зустрівся там з головним лікарем Пилипчуком П. Д. й повів розмову про свої наміри займатися торгівлею тваринною продукцією та необхідність отримати ветеринарні довідки на трьох корів. Пилипчук П. Д., вислухавши його, запев-

нив, що дане питання не є проблемою і всі ці проблеми вирішуються. При цьому Пилипчук П. Д. сказав, що якщо він зараз хоче отримати ветеринарні довідки і підтримувати нормальні стосунки надалі, йому необхідно сплатити суму в розмірі 450 (чотириста п'ятдесят) гривень, в іншому випадку Зайчук К. О. може отримати потрібні довідки тільки в тому разі, коли надасть на огляд трьох корів. Зайчук К. О. погодився і пообіцяв Пилипчуку П. Д., приїхати з грошима за дві години. Оскільки Пилипчук П. Д. витребував суму в розмірі 450 гривень за ветеринарні довідки на три голови корів, то це його дуже обурило, адже реальна ціна довідок становить 77–91 гривень, а не 450, а тому він звернувся до Рівненського РВ УМВС з письмовою заявою про протиправні дії Пилипчука П. Д. Після прийняття заяви про вимагання хабара з боку Пилипчука П. Д. працівники міліції попросили у нього надати допомогу в затриманні хабарника. На що він погодився і сам надав власні кошти в розмірі 450 гривень, які були в присутності понятих помічені спеціальним засобом — «Хабар». Потім грошові кошти номіналом по 100 (сто) гривень в кількості 2 штук (АБ 6156235, АЗ 3090591) та по 50 (п'ятдесят) гривень у кількості 5 штук (ДУ № 5158447, ДП № 1959403, ЕК № 4828440, ГН № 0671686, ДЛ № 9249874) були передані йому для передачі їх хабарнику. Того ж дня, 23.01.2006 року, близько 13 години, він удруге приїхав до головного лікаря Володимирецької державної лікарні ветеринарної медицини Пилипчука П. Д., який запитав у нього: «Чи все гаразд?». З цього питання він зрозумів, що Пилипчук П. Д. хоче знати, чи привіз він гроші, тому відповів, що так, привіз. Після цього Пилипчук П. Д. сів за стіл і виписав три ветеринарні довідки. Тоді він, передав Пилипчуку П. Д. вищезазначену суму з помітками «Хабар», а той передав йому необхідні довідки. Коли він вийшов з приміщення Володимирецької лікарні, він був зупинений працівниками міліції, яким надав пояснення. За актом вилучення документів у нього були вилучені дані довідки, а потім працівники міліції увійшли до службового кабінету Пилипчука П. Д. Пізніше він та Пилипчук П. Д. були доставлені до Рівненського РВ УМВС України. Жодного тиску та погроз з боку працівників міліції при ньому на Пилипчука П. Д. не було.

— показаннями свідка Куліша Володимира Михайловича, начальника ВДСБЕЗ ЧРВ УМВС України у Рівненській області, який пояснив, що дійсно в січні 2006 року до райвідділу звернувся Зайчук К. О. зі скаргою про вимагання з нього грошей лікарем Володимирецької ветеринарної лікарні Пилипчуком П. Д. за ви-

дачу довідок на забій тварин. Заява була зареєстрована. Того ж дня вони виїхали до м. Володимирець, де заявник передав Пилипчуку П. Д. гроші. Даний факт був задокументований і Зайчук К. О. та Пилипчук П. Д. були доставлені до Рівненського РВ УМВС України. Жодного тиску та погроз з боку працівників міліції при ньому на Пилипчука П. Д. не здійснювалося. Він добровільно написав явку з повинною і близько 19 години був доставлений додому.

Показання свідків Зайчука та Куліша не викликають сумніву у своїй достовірності, адже в повному обсязі підтверджуються зібраними і всебічно дослідженими в ході судового слідства доказами, зокрема:

— протоколом огляду місця події від 23.01.2006 року, згідно з яким на робочому столі лікаря Пилипчука П. Д. під підставкою виявлені гроші в сумі 450 грн. (2 купюри номіналом по 100 грн. та 5 — 50 грн.), помічені спецзасобом «світлячок». Під час освітлення рук Пилипчука П. Д. на них були виявлені сліди зазначеного порошку (а.с. 10—11);

— протоколом огляду грошових купюр з використанням люмінофорів від 23.01.2006 року (а.с. 7);

— актом вилучення документів у Зайчука К. О. — ветеринарних довідок А № 2480, № 2481, № 2482 від 23.01.2006 року (а.с.12);

— висновком експерта № 219 (×) хімічної експертизи від 24.02.2006 року, на грошових купюрах та ватних тампонах зі змивами з рук Пилипчука П. Д. та з грошових купюр виявлено нашарування люмінесцентних спеціальних речовин. Виявлені речовини подібні до речовин контрольних зразків (а.с. 39—42);

— протоколом огляду документів від 02.02.2006 року (а.с. 53—54), згідно з яким, ветеринарні довідки А № 2480, А № 2481, А № 2482 про придатність 3 корів до забою видані Володимирецьким дільничим лікарем ветеринарної медицини Пилипчуком П. Д. громадянинові Зайчуку К. О.;

— висновком експерта № 33 почеркознавчої експертизи від 20.02.2006 року (а.с. 93—97), згідно з яким підписи та тексти на ветеринарних довідках А № 2480, А № 2481, А № 2482 виконані Пилипчуком П. Д.

Отже, ретельний аналіз зібраних у справі доказів свідчить про доведеність вини Пилипчука П. Д. у скоєнні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 366 та ч. 1 ст. 368 КК України та про правильність кваліфікації органами досудового слідства дій підсудного за зазначеними статтями.

За таких обставин вважаю, що досліджені в судовому засіданні докази можуть бути покладені в основу обвинувального вироку.

Для правильного та справедливого вирішення питання про призначення підсудному покарання за вчинені злочини суду слід дослідити дані про його особу, які є в матеріалах справи.

Так, Пилипчук Петро Данилович раніше не судимий, до адміністративної відповідальності не притягався, за місцем проживання та роботи характеризується позитивно, має на утриманні 2 неповнолітніх дітей, що дає можливість застосувати до підсудного правила ст. 75 КК України.

Відповідно до ст. 67 КК України, обставин, що обтяжують покарання, державне обвинувачення не вбачає.

Причинами й умовами, які спричинили вчинення зазначених злочинів, вважаю недостатній контроль з боку головного лікаря ветеринарної медицини Рівненської області за діяльністю підлеглих ветеринарних установ.

Враховуючи викладене, прошу, Ваша честь, визнати винним Пилипчука Петра Даниловича у скоєнні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 366 та ч. 1 ст. 368 КК України та призначити покарання:

за ч. 1 ст. 366 КК України — у вигляді 2 років обмеження волі з позбавленням права займати посади керівників підприємств, установ та організацій, діяльність яких пов'язана з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків, строком на 2 роки;

за ч. 1 ст. 368 КК України — у вигляді 4 років позбавлення волі з позбавленням права займати посади керівників підприємств, установ, організацій, діяльність яких пов'язана з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків, строком на 3 роки

Згідно з ст. 70 КК України, за сукупністю вчинених злочинів шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим остаточне покарання призначити у вигляді 4 років позбавлення волі з позбавленням права займати посади керівників підприємств, установ, організацій, діяльність яких пов'язана з виконанням організаційно-розпорядчих обов'язків строком на 3 роки.

На підставі ст. 75 КК України звільнити Пилипчука від призначеного основного покарання з випробуванням, якщо він протягом 3 років іспитового строку не вчинить нового злочину та згідно з ст. 76 КК України виконає покладені на нього обов'язки періодично з'являтися для реєстрації до органів кримінально-виконавчої системи.

Міру запобіжного заходу — підписку про невиїзд до набрання вироком законної сили, залишити без змін.

Судові витрати за проведення експертиз в сумі 439 грн. 39 коп. стягнути з підсудного на користь держави.

Речові докази: грошові купюри номіналом по 100 (сто) гривень у кількості 2 (двох) штук: АБ № 6156235, АЗ № 3090591 та номіналом по 50 (п'ятдесят) гривень у кількості 5 (п'яти) штук: ДУ № 5158447, ДП № 1959403, ЕК № 4828440, ГН № 0671686, ДЛ № 9249874 повернути власникові Зайчуку К.О., ветеринарні довідки залишити в матеріалах кримінальної справи.

Дякую за увагу.

5.1.3. Обвинувальна промова у справі Полюховича

Шановний суд!

В даному судовому засіданні ми заслухали кримінальну справу по обвинуваченню Полюховича Івана Павловича в скоєні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК України.

В судовому засіданні доведено те, що Полюхович І. П. являючись головою Бориспільської районної державної адміністрації, який відповідно до вимог ст. 39 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» несе персональну відповідальність за виконання покладених на місцеву державну адміністрацію завдань і за здійснення нею своїх повноважень, являючись службовою особою, що займає відповідальне становище, самостійно, умисно, в порушення вимог ч. 2 ст. 14 КАС України, не виконав вимоги ухвали Бориспільського міськрайонного суду про забезпечення адміністративного позову від 18.04.2006 року по адміністративній справі № 2а-278, яка набрала законної сили, шляхом видання розпоряджень «Про створення постійної комісії райдержадміністрації з питань вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів» за № 343 від 04.04.2006 року, яким утворив постійну комісію райдержадміністрації з питань вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів, до складу якої не був включений перший заступник голови Бориспільської районної державної адміністрації Коваль В.О. та «Про внесення змін до розпорядження голови райдержадміністрації від 24.03.2006 № 294 «Про розподіл обов'язків між головою, першим заступником голови, заступниками голови та керівником апарату районної державної адміністрації» за № 484 від 17.05.2006 року, яким вніс зміни до розпорядження Бориспільської районної державної адміністрації за № 294 від 24.03.2006 року у вигляді зняття з Ковалья В.О. повно-

важень в галузі охорони навколишнього природного середовища, охорони природних ресурсів, охорони довкілля, агропромислового розвитку, і не зупинив дію розпорядження голови Бориспільської районної державної адміністрації Пояюховича І. П. за № 294 від 24.03.2006 року, шляхом видання про це відповідного розпорядження, і не вчинив будь-яких дій з метою забезпечення виконання першим заступником голови Бориспільської районної державної адміністрації Ковалем О. В. своїх повноважень відповідно до розпорядження голови Бориспільської районної державної адміністрації Полюховича І. П. «Про розподіл обов'язків між головою, першим заступником голови, заступниками голови та керівником апарату районної державної адміністрації» за № 425 від 28.07.2005 року. У зв'язку з цим своїми умисними діями, які виразились в умисному невиконанні ухвали суду, що набрала законної сили, вчиненному службовою особою, яка займає відповідальне становище, Полюхович Іван Павлович скоїв злочин, передбачений ч. 2 ст. 382 КК України.

Вважаю, що кваліфікація дій обрана на стадії досудового слідства знайшла своє відображення під час розгляду справи в суді.

В судовому засіданні, як і під час досудового слідства, Полюхович І. П. вину в інкримінованому йому злочині не визнав повністю посилаючись на те, що в його діях відсутній склад злочину, передбачений ч. 2 ст. 382 КК України, внаслідок того, що судові рішення, умисне невиконання якого йому інкримінується, законної сили не набрало, ухвала від 18.04.2006 року по адміністративній справі не являлась ухвалою про забезпечення позову, а лише вносила зміни до ухвали про забезпечення позову від 30.03.2006 року по адміністративній справі.

Крім того, підсудній посилається на те, що в його діях відсутній склад злочину, оскільки ухвали про забезпечення адміністративного позову на даний час скасовані та державний виконавець не мав права відкривати друге виконавче провадження за ухвалою від 18.04.2006 року.

Однак, вважаю, що вина Полюховича І. П. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК України, доведена повністю під час досудового слідства та судового слідства з наступних підстав.

Ухвали Бориспільського міськрайонного суду від 30.03.2006 року та від 18.04.2006 року про забезпечення адміністративного позову Ковалю В. О. відповідно до вимог ч. 5 ст. 118 КАС України допускалась до негайного виконання і підлягала негайному виконанню.

Посилання підсудного на те, що ухвала від 18.04.2006 року по адміністративній справі не являлась ухвалою про забезпечення позову, а лише вносила зміни до ухвали про забезпечення позову від 30.03.2006 року по адміністративній справі є безпідставним та необґрунтованим з метою уникнути відповідальності за умисне невиконання судового рішення через те, що ухвала від 18.04.2006 року виносилась за наслідками розгляду клопотання Полюховича І. П. про скасування заходів забезпечення позову. У зв'язку з цим ухвала від 18.04.2006 року, якою змінювався спосіб забезпечення позову, відповідно до вимог ч. 2, 5 ст. 118 КАС України офіційно та фактично являлась новою ухвалою про забезпечення позову, яка підлягала негайному виконанню в порядку встановленому ст. 3, 4, 18-1, 24, 37, 38 Закону України «Про виконавче провадження».

Потрібно звернути увагу на те, що посилання підсудного та його захисника на те, що ухвали від 30.03.2006 року та від 18.04.2006 року оскаржувались в апеляційному порядку, внаслідок чого їх дія була зупинена, є безпідставними оскільки в КАС України є з цього приводу спеціальна норма, а саме ч. 6 ст. 118 КАС України, відповідно до якої оскарження ухвал про забезпечення адміністративного позову не зупиняє їх дії.

Зазначення підсудним того, що в його діях відсутній склад злочину, передбачений ч. 2 ст. 382 КК України, внаслідок скасування вказаних ухвал є необґрунтованим та безпідставним, оскільки такі рішення апеляційної та касаційної інстанцій на даний час знаходяться на розгляді в судах касаційних інстанцій та злочинні діяння, що йому інкримінуються вчинювались до скасування ухвал.

Також, слід сказати, що посилання Полюховича І. П. на те, що державним виконавцем необґрунтовано відкрито виконавче провадження за ухвалою від 18.04.2006 року, оскільки до цього було відкрито виконавче провадження за ухвалою від 30.03.2006 року є безпідставним через те, що як вже наголошувалось, то ухвала від 18.04.2006 року, якою змінювався спосіб забезпечення позову, відповідно до вимог ч. 2, 5 КАС України офіційно та фактично являлась новою ухвалою про забезпечення позову, яка підлягала негайному виконанню в порядку встановленому Законом України «Про виконавче провадження», зокрема відкриття нового виконавчого провадження за ухвалою від 18.04.2006 року при закритті виконавчого провадження за ухвалою від 30.03.2006 року внаслідок її фактичного виконання є обов'язковим відповідно до вимог ст. 3, 4, 18-1, 24, 37, 38 вказаного Закону. Можливості

поновлення закритого виконавчого провадження, яке закривалося в зв'язку з фактичним виконанням судового рішення, Законом України «Про виконавче провадження» не передбачено.

Доказами, якими підтверджується вина Полуховича Т. П. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК України, є:

показання підсудного дані ним під час судового слідства та під час дослідчої перевірки, під час яких він показав, що був обізнаний про те, що судові рішення являються обов'язковими для виконання всіма службовими особами на всій території України, але ухвали від 30.03.2006 року та від 18.04.2006 року про забезпечення адміністративного позову він виконувати не збирався і не хотів. Під час дослідчої перевірки Полухович І. П. пояснював те, що судові рішення він умисно не виконував з мотивів того, що вважав їх безглуздими і вважав за потрібне відсторонити Ковалю В. О. від виконання покладених на нього обов'язків із-за того, що він є некомпетентним. Зміна показів в суді пов'язана з тим, що підсудний намагався уникнути кримінальної відповідальності за скоєний злочин, зокрема «посилання останнього на те, що повноваження Ковалю В. О. змінювались внаслідок того, що Київською обласною і державною адміністрацією змінювались повноваження заступників голови Київської обласної державної адміністрації є безпідставним, оскільки зміна повноважень службових осіб та штатного розкладу у вищестоящих організацій, що призводить до обов'язковості зміни штатного розкладу та службових обов'язків державних службовців у нижчестоящій організації і не позбавляє можливості керівника районної адміністрації зберегти певну посаду, яка є обов'язковою за Законом, та зберегти посадові обов'язки за особою, яка таку посаду займає. Звертаю увагу, що підсудним або його захисником будь-якого офіційного документа, який би його зобов'язував змінити посадові обов'язки першого заступника голови Бориспільської районної державної адміністрації або скоротити цю посаду суду не надано;

покази свідка Качмара, який являється державним виконавцем, відповідно до яких він попереджав неодноразово Полуховича І. П. про обов'язковість виконання зазначених ухвал про забезпечення адміністративного позову і наявність кримінальної відповідальності у випадку відмови останнього виконати судові рішення. Полухович І. П. ухвалу від 18.04.2006 року в категоричній формі відмовився виконувати. Виконавче провадження за ухвалою від 18.04.2006 року відкривав законно через те, що виконавче провадження за ухвалою від 30.03.2006 року було закрито.

то внаслідок фактичного виконання судового рішення, а можливості поновлювати таке провадження не має, і крім того ухвала від 18.04.2006 року, якою змінювався спосіб забезпечення позову офіційно та фактично являлась новою ухвалою про забезпечення позову, яка підлягала негайному виконанню в порядку встановленому ст. 3, 4, 18-1, 24, 37, 38 Законом України «Про виконавче провадження» шляхом відкриття нового виконавчого провадження.; показами свідка Ковалю В. О., відповідно до яких Полуховичу І. П. було відомо про наявність ухвал про забезпечення адміністративного позову, зокрема ухвали від 18.04.2006 року, але він її відмовився в категоричній формі виконувати через неприязні відносини з ним та з метою звільнити його. Полухович І. П. був обізнаний про те, що судові рішення є обов'язковими на всій території України для всіх службових осіб. Будьяких офіційних вказівок про зміну його посадових обов'язків до Полуховича І. П. від Київської обласної державної адміністрації не надходило.; показами свідка Калініченко І. В., яка повідомила про те, що Полуховичу І. П. було чітко відомо про обов'язковість виконання судових рішень на всій території України та останній був обізнаний про наявність ухвал від 30.03.2006 року та від 18.04.2006 року.

Крім того, вина Полуховича І. П. у скоєні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК України, підтверджується матеріалами кримінальної справи, зокрема матеріалами адміністративної справи, матеріалами виконавчих проваджень, в яких є відповідні повідомлення «та попередження на ім'я Полуховича І. П. про обов'язковість виконання судових рішень і наявність встановлено законом відповідальності за їх невиконання, та речовими доказами у вигляді кореспонденції Бориспільської районної державної адміністрації, відповідно до якої Полухович І. П. своєчасно та належним чином ознайомлювався зі всіма повідомленнями та вимогами Бориспільського міськрайонного суду і державного виконавця.

Полухович І. П. раніше не судимий, за місцем проживання та роботи характеризується позитивно, на обліку у лікарів психіатра та нарколога не перебуває. Обставини, які б пом'якшували його відповідальність або обтяжували відсутні.

Слід наголосити, що причинами та умовами, які сприяли вчиненню підсудним Полуховичем І. П. інкримінованого йому злочину стало невиконання останнім покладених на нього, як на державного службовця, обов'язків, встановлених ст. 10 Закону України «Про державну службу», зокрема обов'язків діяти в ме-

жах своїх повноважень, додержання Конституції України та інших актів законодавства України і недопущення порушень прав та свобод людини і громадянина, внаслідок чого у Полюховича І. П. виникла впевненість у всездозволеності та безкарності за свої вчинки.

Одночасно звертаю увагу суду та учасників процесу, що матеріали справи та покази свідка Ковалю В. О. свідчать про те, що Полюхович І. П. і на цей час не виконує покладені на нього, як на державного службовця, зазначені обов'язки, встановлені ст. 10 Закону України «Про державну службу», зокрема через те, що протиправно скоротив посаду першого заступника голови Бориспільської районної державної адміністрації та протиправно звільнив Ковалю В.О. із займаної посади.

З врахуванням викладеного прошу визнати Полюховича І. П. винним у скоєні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК України, та призначити йому покарання за ч. 2 ст. 382 КК України у вигляді 5 років позбавленням права займати керівні посади в підприємствах, установах та організаціях всіх форм власності строком на 3-й роки.

Але враховуючи можливість виправлення Полюховича І. П. без ізоляції від суспільства прошу на підставі ст. 75 КК України звільнити його від відбування основного покарання у вигляді позбавлення волі з випробуванням строком на 3 роки.

Покласти на підставі ст. 76 КК України на Полюховича І. П. обов'язки — повідомляти органи кримінально-виконавчої системи про зміну місця проживання та періодично з'являтися до цих органів для реєстрації.

5.1.4. Обвинувальна промова у справі Анікіна

Шановний суд, шановні учасники судового процесу!

Щойно ми заслухали у відкритому судовому засіданні кримінальну справу по обвинуваченню Анікіна Олега Ігоровича в скоєнні злочину передбаченого ст. 121 ч. 2 КК України жажливого злочину який законодавцем не випадково віднесено до категорії тяжких. Злочин вказаної категорії, мабуть найбільш тяжкий після умисного вбивства при обтяжуючих обставинах інакше і не може бути адже нікому не дано право самочинно позбавляти життя іншої людини. Навіть держава визнаючи особу винною в скоєнні тяжкого злочину ставить перед собою питання чи позбавляти людину найціннішого що в неї є того що надано самою природою — її життя.

На цьому фоні особливо жахливим бачиться злочин скоєний підсудним Анікіним Олегом, адже він самочинно відібрав життя Людини. Саме відібрав, вирвав із суспільного життя, позбавив найціннішого. Кожна людина має право на життя гарантоване їй основним законом — Конституцією України гарантовано нормами нашої моралі і нікому не дано право на власний розсуд вирішувати питання про його відібрання. Відібрання саме такий кінцевий результат злочину — умисне тяжке тілесне ушкодження внаслідок якого настала смерть потерпілого. Можливо цей злочин ще жахливіший ніж умисне вбивство без обтяжуючих обставин через те що потерпілий перед настанням смерті терпить надзвичайні фізичні страждання від отриманих тілесних ушкоджень.

Повернемося тепер до суті справи. Підсудний Анікін Олег обвинувачується в тому, що він 9.04.07. приблизно в 15 годині 30 хвилин, знаходячись в квартирі Ковшика Миколи Васильовича за адресою м. Київ, вул. Ревуцького 36.2 кв. 121, на ґрунті особистих неприязних відносин, що виникли після спільного вживання спиртних напоїв, знаходячись у стані алкогольного сп'яніння умисно наніс зажатим в правій руці металевим вентиля декілька ударів в обличчя та голову потерпілого Ковшика Миколи, чим спричинив тому тілесні ушкодження у вигляді численних ушиблених ран голови з переломами кісток носа та верхньої щелепи, черепа в районі скроні, які відповідно до висновку судово-медичної експертизи № 121 від 16.04.07 р. Відносяться до тяжких тілесних ушкоджень і які в своїй сукупності потягли за собою смерть потерпілого.

Чи винен підсудний в цьому злочині? Так винний і як державний обвинувач вважаю, що вина підсудного Анікіна Олега в інкримінованому йому злочині передбаченому ст. 121 ч. 2 КК України, досить повно була встановлена в ході досудового слідства і знайшла своє повне підтвердження в ході судового розгляду.

Підсудний в судовому засіданні не визнав своєї вини і пояснив що пояснення та первинні покази на досудовому слідстві він давав під психологічним тиском, оскільки особи, що провадили досудове слідство погрожували йому словесно та чинили психологічний тиск. Пояснив, що у вказаний день він зустрів свого знайомого Виноградського Володимира Борисовича з яким випивали спиртні напої, після чого він купив ще пляшку горілки, яку вони випили на квартирі у потерпілого. Де подівся після цього Виноградський він не пам'ятає, прийшов до тями коли відчув, що потерпілий перевіряє його кишені, з-за цього виникла сварка, потерпілий наніс декілька ударів ортопедичною палицею, а він за-

хищаючись вдарив його два рази рукою в обличчя і ніякого вентиля в нього не було і від завданих ударів потерпілий не міг отримати таких переломів і пошкоджень. Після цього він в 17 годин пішов з квартири до себе на роботу і залишився там ночувати.

Зважаючи що в ході досудового слідства підсудний неодноразово давав покази, що всі наступні покази доповнювали і конкретизували його попередні і в кінцевому результаті дали повністю відтворити картину скоєння злочину, обвинувачення вважає що позиція підсудного в судовому засіданні продиктована тільки одним бажанням, будь-яким способом уникнути кримінального покарання за скоєний злочин. З чисто біологічної точки зору таке бажання зрозуміле — це тваринний інстинкт самозахисту. Тому не дивно, що підсудний дає протирічливі покази, знаючи що його покази будуть неодноразово перевірятися, а обставини справи будуть конкретизуватися новими доказами. Покази підсудного в судовому засіданні не викликають ніякої довіри і тому обвинувачення спирається на докази добуті в ході досудового слідства і судового засідання.

Так потерпілий Ковшик Борис Миколайович пояснив що його дядько Ковшик Микола Васильович хворів ногами, по характеру був спокійний, ніяких бійок в квартирі не було. Коли він прийшов до квартири дядька і побачив його мертвого в крові то зразу викликав співробітників міліції.

Свідок Білогривий А. В. засвідчив суду, як і на досудовому слідстві, що 9.04.07 р. Анікіна Олега не було на роботі а прийшовши 10.04.07 р. На роботу пояснив йому що 8.04.07 р. Його в гідропарку затримала міліція і там він пробув до самого вечора.

Допитаний в судовому засіданні в якості свідка слідчий Снігур В. М. Пояснив, що ніякого насильства до підсудного ніхто не застосовував, оскільки в цьому не було ніякої потреби. При допиті Анікін Олег пояснював, що зловживає спиртними напоями у вказаний день розпивав напої в квартирі потерпілого, який ходив з палицею що йому захотілося спати, одначе господар квартири почав його проганяти погрожуючи палицею за що він наніс йому декілька ударів зажатим в руці металевим вентилям. Ці пояснення підсудний давав без будь-якого примусу відповіді записував до протоколу власноручно.

Свідок Зеленькова Т. Я. суду пояснила, що була присутня в якості потятої при обшуку та вилученні в квартирі підсудного одягу та речей, частина речей була забруднена і замочена в ванній. При цьому Анікін Олег ніяких зауважень щодо обшуку не робив.

Вина підсудного також підтверджується матеріалами кримінальної справи дослідженими у судовому засіданні рапортом співробітника міліції про виявлення трупу Ковшика М. В., протоколом огляду місця події та огляду трупу, протоколом обшуку в квартирі Анікіна О. І. В ході якого було виявлено одяг та взуття з прямим бурого кольору, висновками судово-медичної експертизи, актом особистого огляду Анікіна О. І. протоколом відтворення обстановки та обставин події, протоколом огляду та вилучення і протоколом впізнання металевого вентиля, висновком комплексної нарко-психіатричної експертизи.

Крім того вина підсудного підтверджується поясненнями самого Анікіна О. І., на досудовому слідстві, які також досліджені в судовому засіданні і які обвинувачення вважає послідовними та правдивими.

Аналізуючи зібрані докази, обвинувачення вважає, що вина Анікіна О. І. в скоєнні інкримінованого йому злочину доказана повністю і його дії правильно кваліфіковані за ст. 121 ч. 2 КК України як умисне спричинення тяжких тілесних ушкоджень внаслідок яких настала смерть потерпілого Ковшика Миколи Васильовича.

Переходячи до визначення покарання підсудному, звертаю увагу суду на тяжкість вчиненого підсудним злочину, скоєння його в стані алкогольного сп'яніння та необхідність примусового лікування від алкоголізму. Обставин, які б пом'якшували відповідальність, не виявлено ні в ході попереднього слідства, ні в судовому засіданні.

У відповідності з вимогами ст. 121 п. 4. КК України прошу суд визнати винним Анікіна Олега Ігоровича в нанесенні тяжкого тілесного пошкодження, внаслідок якого потерпілий Ковшик загинув, і призначити йому покарання у вигляді позбавлення волі на строк 10 років у ВТК посиленого режиму.

5.1.5. Обвинувальна промова у справі Боровичука

Шановний Суд!

Сьогодні у відкритому судовому засіданні було розглянуто кримінальну справу за обвинуваченням Боровичука Олександра Володимировича у вчиненні злочинів, передбачених ст. ст. 358 ч. 1, 358 ч. 3, 190 ч. 1 КК України.

Судом було встановлено, що підсудний Боровичук О. В в місті Бердичеві Житомирської області, в період з 22.04.04 року по

24.04.04 року, з метою використання, вчинив підроблення іншого документу, який видається та посвідчується іншою особою, яка має право видавати та посвідчувати такі документи, а саме: витяг з наказу командира військової частини А 2128 № 234 від 28.10.03 року, в якому неправдиво зазначив, що він був звільнений з військової служби в запас за п. 85 пп. «г» (у зв'язку зі скороченням штатів) «Положення про проходження військової служби солдатами (матросами), сержантами та старшинами», затвердженого Указом Президента України від 07 листопада 2001 року № 1053/2001, та послужний список, в якому також неправдиво зазначив, що він був звільнений з військової служби в запас за п. 85 пп. Нг» (у зв'язку зі скороченням штатів) Положення, які надали йому право призватись на військову службу за контрактом в ЗС України всупереч вимог чинного законодавства, тобто у вчиненні злочину, передбаченого ст. 358 ч. 1 КК України;

— він же, 24.04.04 року, в м. Бердичеві Житомирської області, подав до Бердичівського ОМВК Житомирської області завідомо підроблені документи, а саме: витяг з наказу командира військової частини А2128 № 234 від 28.10.03 року, в якому неправдиво було зазначено, що він був звільнений з військової служби в запас за п. 85 пп. «г» (у зв'язку зі скороченням штатів) «Положення про проходження військової служби солдатами (матросами), сержантами та старшинами», затвердженого Указом Президента України від 07 листопада 2001 року № 1053/2001, та послужний список, в якому також неправдиво було зазначено, що він був звільнений з військової служби в запас за п. 5 пп. «г» (у зв'язку зі скороченням штатів) Положення, які надали йому право призватись на військову службу за контрактом в ЗС України всупереч вимог чинного законодавства, чим вчинив використанню завідомо підробленого документа, тобто у вчиненні злочину, передбаченого ст. 358 ч. 3 КК України;

— він же, в період з 11.05.04 року по 15.03.05 року, в м. Бердичеві Житомирської області, подавши неправдиві відомості до Бердичівського ОМВК, щодо свого звільнення з попереднього місця служби в частини А2128, шляхом обману, діючи з умислом на заволодіння державним майном, незаконно призвавшись і незаконно проходячи військову службу в ЗС України, отримав щомісячне грошове утримання та інші види грошового забезпечення як військовослужбовець служби за контрактом на загальну суму 4786 грн. 80 коп., тобто злочину передбаченого ст. 190 КК України.

Вина підсудного Боровичука О. В. у вчиненні інкримінованих йому злочинів повністю доведена зібраними і дослідженими в

суді доказами — показами самого підсудного Боровичука О. В., який свою вину у вчиненні даного злочину визнав повністю, щиро розкався та дав покази, які підтверджують фактичні обставини справи, а також показами свідків та документами.

Обставинами, які пом'якшують покарання підсудного Боровичука О. В. є щире каяття та добровільне відшкодування завданого збитку. Обставин, які обтяжують покарання підсудного Боровичука О. В., судом по справі не встановлено.

Враховуючи фактичні обставини справи, злочини, у вчиненні яких обвинувачується підсудний Боровичук О. В., їх тяжкість та ступінь суспільної небезпеки, а також особу підсудного Боровичука О. В. вважаю, що він підлягає покаранню за вчинені ним злочини.

У зв'язку з викладеним, прошу суд визнати винним підсудного Боровичука О. В. винним у вчиненні інкримінованих йому злочинів, передбачених ст. 358 ч. 1, 358 ч. 3, 190 ч. 1 КК України, та, враховуючи, що останній щиро розкався у вчиненому злочині та добровільно відшкодував завданий збиток, до кримінальної відповідальності раніше не притягувався, злочини вчинив вперше, за місцем служби та постійного проживання характеризується позитивно, на утриманні має неповнолітню дитину, вчинені ним злочини є злочинами середньої тяжкості, що пом'якшує покарання та істотно знижує ступінь тяжкості вчиненого злочину, прошу суд призначити підсудному Боровичуку О. В.

—по ст. 358 ч. 1 КК України покарання у виді обмеження волі строком 1 рік 6 місяців;

—по ст. 358 ч. 3 КК України покарання у виді обмеження волі строком 2 роки;

—по ст. 190 ч. 1 КК України покарання у виді обмеження волі строком 1 рік.

Примінивши ст. 70 КК України, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточне покарання призначити у виді обмеження волі строком 2 роки.

Судові витрати (почеркознавча експертиза) в сумі 340,03 грн покласти на Боровичука О. В., стягнувши їх на користь держави.

5.1.6. Обвинувальна промова у справі Бондара

Шановний Суд!

Сьогодні у відкритому судовому засіданні було розглянуто кримінальну справу за обвинуваченням Бондара Віталія Євгеновича у вчиненні злочинів, передбачених ст. 410 ч. 2, 366 ч. 2 КК України.

В ході слідства було встановлено, що начальник речової служби тилу військової частини А1735 каштан Бондар П.Л., являючись військовою службовою особою, на яку було покладено виконання адміністративно-господарських обов'язків, в період з лютого 2004 року по грудень 2005 року у порушення вимог ст.ст. 11,16,49,58,59,82,83,98 Статуту внутрішньої служби ЗС України, ст. 4 Дисциплінарного статуту ЗС України, п. 3.1.9, 3.2.5 Положення про військове (корабельне) господарство ЗС України, затвердженого наказом МО України № 300 від 16.07.1997 року, ст. 56 Керівництва з обліку озброєння, техніки, майна та інших матеріальних засобів у Збройних силах, затвердженого наказом МО № 260 від 1979 року, та обов'язків начальника речової служби полку, затверджених командиром військової частини А1735, з метою збагачення за рахунок держави, з корисливих мотивів, зловживаючи службовим становищем, навмисно привласнив речове майно на загальну суму 89515,50 грн, чим заподіяв державі в особі військової частини А173 5 істотну шкоду, — він же, вчинив службове підроблення, тобто складання і видача завідомо неправдивих документів, інше підроблення документів, що спричинило тяжкі наслідки.

Вина підсудного Бондара П. Л. у вчиненні інкримінованих йому злочинів повністю доведена зібраними і дослідженими в суді доказами — показами самого підсудного, який свою вину у вчиненні даного злочину визнав повністю, щиро розкався та дав показання, які підтверджують фактичні обставини справи, а також дослідженими в суді доказами. Висновками почеркознавчої експертизи.

Обставиною, яка пом'якшує покарання обвинуваченого Бондара В. Є., є з'явлення із зізнанням, щире каяття та активне сприяння розкриттю злочину.

Обставиною, що обтяжує покарання обвинуваченого Бондара В. Є., є вчинення злочину повторно.

Враховуючи фактичні обставини справи, злочини, у вчиненні яких обвинувачується підсудний Бондар П. Л., їх тяжкість та ступінь суспільної небезпеки, а також особу підсудного вважаю, що він підлягає покаранню за вчинені ним злочини.

У зв'язку з викладеним, прошу суд визнати підсудного Бондара В. Є. винним у вчиненні інкримінованих йому злочинів, передбачених ст.ст. 410 ч. 2, 366 ч. 2 КК України, та, враховуючи, що останній до кримінальної відповідальності раніше не притягувався, з'явився із зізнанням, щиро розкався у вчиненому злочині та активно сприяв розкриттю злочину, що пом'якшує пока-

рання та істотно знижує ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного прошу суд призначити підсудному Бондару В. Є. покарання:

— по ст. 410 ч. 2 КК України, у виді позбавлення волі на строк 5 років;

— по ст. 366 ч. 2 КК України призначити покарання у виді позбавлення волі на строк 2 роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих обов'язків.

Примінивши ст. 70 КК України, шляхом поглинення менш суворого покарання більш суворим, остаточне покарання призначити у виді позбавлення волі строком на 5 років з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих обов'язків.

Цивільний позов задовольнити в повному обсязі на суму 279638,40 грн. Речові докази залишити при справі.

5.2. Захисні промови

5.2.1. Захисна промова у справі Литвиненка

Поважний суд!

Захист в цій промові підсумує і зверне увагу тільки на найбільш важливі обставини справи:

1. Упередженість, неповноту та однобічність досудового слідства;

2. Неправильність кримінально-правової кваліфікації діяння підсудного;

3. Недоведеність обвинувачення;

4. Порушення процесуальних норм в ході досудового та судового слідства, які призвели до неналежності доказів та порушення права на захист обвинуваченого і підсудного.

5. Представить суду логічний та правовий аналіз дійсних обставин та обстановки події, а також надасть оцінку матеріалів кримінальної справи у протиставленні версій обвинувачення та захисту.

Це буде зроблене для того, щоб переконати суд, що Ростислав Литвиненком не замислювалось і не здійснювалось ні замаху ані самого вбивства, що під дією тяжкої образи в афектованому стані ним лише нанесено тілесні ушкодження потерпілому.

Як тільки став відомим факт поранення Сергія Педоренка за- працювали лікарі, щоб надати медичну допомогу пораненому, та міліція, щоб розшукати і довести вину тих, хто скривдив потер- пілого.

Що ж було з'ясовано в ході нічної роботи по «гарячих слі- дах»? Матеріали кримінальної справи вказують на таке:

Відповідно до карти виїзду Київської міської станції № 15 швидкої медичної допомоги 12.12.2006; 00:14 прийнято виклик і пораненого Сергія Педоренка в 00:26 з попід будинку № 79-а по проспекту Маяковського у м. Києві бригадою карети швидкої допомоги було доставлено 12.12.2006; 00:50 до Київської міської клінічної лікарні швидкої допомоги. Лікарем швидкої Петруком встановлено первинний діагноз — колото-різані рани черевної стінки, проникаючі, запах алкоголю (а.с. 108). Надано медичну допомогу — накладено пов'язку для зупинення незначної капіля- рної кровотечі.

При доставці постраждалого до відділення лікарні швидкої медичної допомоги і ретельному майже півгодинному діагносту- ванні з 00:50 до 01:15 лікарем політравматологом локалізація та характер поранень Сергія Педоренка конкретизовано. За попере- днім діагнозом при надходженні в лікарню було виявлено ножеві колото-різані рани розміром приблизно $0,5 \times 1,5$ см. розташовані у передньо-черевній стінці живота. Як пояснив бригаді швидкої медичної допомоги та черговому лікареві лікарні швидкої меди- чної допомоги постраждалий Сергій Педоренко, ножові поранен- ня в живіт нанесли йому невідомі.

Черговим ТВМ № 2 прийнято 12.12.2006; 00:20 виклик про те, що по пр: Маяковського біля будинку № 79-а ножове поранення. На місце події направлено патрульний автомобіль (а.с. 8), старший наряду якого доповідає, що виявлено Педоренка С. О., який пояснив, що в 00:00 год. невстановлені особи нанесли йому ножове поранення в область живота. Старшим оперупов- новаженим черговим ТВМ № 2 Охотою В. М. подано рапорт (а.с. 9) про те, що 12.12.2006; 01:25 медреєстратором ЛШМД повідомлено про доставку до лікарні Педоренка С. О. з колото- різаними ранами живота, який пояснив, що 11.12.2006; 24:00 по вул. Маяковського 79-а йому нанесли ножові поранення не- відомі. Дізнавач Деснянського РУГУ Єжик В. П. тієї ж ночі в період з 00:30 до 01:20 проводить огляд місця події, працівни- ки міліції перевіряють на причетність до скоєння злочину 5 за- триманих осіб (а.с. 2), здійснюють інші оперативно-розшукові заходи.

Звертаю увагу суду на дві найбільш важливі і об'єктивні обставини, якими повністю спростовується обвинувачення:

1. Після поранення, яке за словами Сергія Педоренка сталося в 00:00 год. до 01:50 тобто протягом майже двох годин, коли було закінчено обстеження постраждалого в приймальному покої лікарні згідно карти виїзду, Сергій знаходився в задовільному стані без втрати свідомості. Причому протягом останніх півтора годин під наглядом лікарів швидкої та лікарні. В цей період крім накладення пов'язки для зупинення незначної зовнішньої кровотечі, ніяких протишоккових чи хірургічних заходів для покращення його стану та «врятування життя», як це зазначено в обвинувальному висновку, лікарями не вживалось.

Такі обставини вказують на невідповідність висновку судово-медичної експертизи у справі, що за тяжкістю описаних в медичних документах поранень, постраждалий міг не втратити свідомість протягом не більше кількох десятків хвилин (20–40 хв.).

Отже, якщо Сергій Педоренко не втратив свідомості протягом майже півтора годин, його поранення об'єктивно не могло бути таким тяжким, як це визначено у справі.

Таким чином, поважний суд, доводи обвинувачення про завдання тяжких поранень небезпечних для життя потерпілого, залишаються не доведеними. Вони очевидно суперечать даним судово-медичних досліджень.

Педоренко дав перші пояснення про те, якими особами і де його поранено лікарю швидкої медичної допомоги та старшому міліцейського патруля. Ці свідчення, що його поранено невідомими особами на вулиці перед будинком залишилися не перевіреними, оскільки не відповідають обставинам офіційно відпрацьованої слідством версії події.

Однак вже з ранку цього ж дня 12.12.2006 р. обставини події піддаються цілеспрямованій зміні в матеріалах дослідчої перевірки та медичній документації. У справі несподівано з'являються документи, що підтверджують штучно підготовлену обвинуваченням версію про замах Ростислава Литвиненка на вбивство:

По наявних у справі документах вбачається, що післяопераційний і несвідомий від загального наркозу Сергій Педоренко в реанімаційному відділенні лікарні звертається до дільничного інспектора міліції Зражевського В. І. з усною заявою про заподіяння йому поранень Ростиславом Литвиненком (а.с. 3). При чому в протоколі заяви інспектор вказує час поранення не 00:00 год., як вказував потерпілий раніше, а в 00:20. Звертає на себе увагу, що

за таким викладенням обставин, тілесні ушкодження могли бути заподіяні потерпілому через 06 хв. після виклику ним швидкої медичної допомоги. «Білі нитки» зшиті таким чином справи показують, що спочатку Сергій Педоренко викликав швидку допомогу, якій повідомив про поранення, а через 6 хв. підставив живіт під ніж.

Яку нісенітницю верзе цей захисник, — мабуть думають присутні в залі судового засідання? Так, це не підвладно здоровому глузду! Але ж це лише прямий хронологічний аналіз матеріалів справи. І ці матеріали бездумно і безсоромно покладено в основу звинувачення людини в вчиненні найтяжчого злочину. Чи саме це обвинувачення не є нісенітницею?

Ну добре, зашарпаний притонами та дрібними хуліганами дільничний інспектор міліції добового чергування, не подумав, що написав. А де був прокурор району, який вивчав матеріали? Невже не бачив явних протиріч? Де був слідчий, який мав розслідувати всі обставини, в тому числі й цю очевидну невідповідність. Адже закон не дозволяє йому відмахуватись від цієї детективної роботи, мовляв, якщо щось не так, то все виправлять адвокати.

А якщо не виправлять? Якщо адвокат порадить шокованому затриманню хлопцю підписати люб'язно підготовлену слідчим прокуратури явку з повинною? А якщо помічник прокурора району - державний обвинувач у справі виставить лікті назустріч лавині руйнуючих справу доказів аби не бути зсунутим з впертої обвинувальної позиції — 7 років за вбивство! А якщо один суддя, відстоюючи честь мундиру колег -прокурорів, чинитиме адвокатів спротив, аж поки не буде відведений з процесу? Якщо суд викручуватиметься під тиском повного спростування сфальшованих доказів, ховаючи речові докази, аудіо запис судового процесу? Що відбудеться тоді? Що станеться, якщо суд уникатиме пере кваліфікування не підтвердженого доказами діяння?

Станеться, те, що відбувається всюди і повсякчасно у нашій державі, людина буде засудженою в судилищі за злочин якого не вчиняла. Підсудний поповнить список злочинців, за кількістю яких на душу населення Україна посідає «гідне» третє місце у Світі.

Аби не сталося гіркої судової помилки в цьому процесі, звертаю увагу суду, що в заяві Педоренка нібито прийнятій дільничним Зражевським В. І. змінюється місце заподіяння потерпілому поранень, воно «переноситься» з подвір'я будинку № 79-а по пр. Маяковського в м. Києві на 8 поверх 1-го під'їзду. Чим викликано такі зміни? Чому ця заява Сергія Педоренка не узгоджується з

об'єктивними даними медичної реєстраційної документації, досудове та судове слідство відповіді не дає.

Необґрунтовано, тобто без якихось приводів, здійснюється повторний огляд місця події на сходинковій площадці 8 поверху, куди за вказівкою оперативного чергового Деснянського РУ ГУ МВС України у м. Києві на «підріз», виїздить слідчий Князева Г. О. Тут за участю начальника ТВМ № 2 Соколовського О. В. та старшого оперуповноваженого відділу карного розшуку Шульги Н. І. слідчий складає протокол про огляд 12.12.2004; 12:10—12:40 місця події, де без участі понятих «виявляє» і «фіксує» сліди рідини червоно-бурого кольору, схожої на кров.

Ново змінені дані з'являються не тільки в міліцейських документах, а й медичній документації. В ранковому протоколі операції 13.12.2006 р. змінюється характер і локалізація поранень, тобто взагалі вся картина тілесних ушкоджень. Поранення від середньої лінії передньої черевної стінки «розповзаються» по «різних анатомічних ділянках» по передньо-підмишечній лінії справа та задньо-підмишечній лінії зліва.

Звертаю увагу Суду на такі обставини:

1. Дата та час виклику швидкої 00:14 зафіксовані документально, отже заява постраждалого про те, що його поранено в 00:26, суперечить обставинам події, оскільки неймовірно, що б потерпілий викликав швидку до нанесення тілесних ушкоджень. Вказані сумніви в ході досудового слідства та в суді не усунуто.

2. Педоренко дає другі показання дільничному інспектору, фактично кардинально змінює їх, вказуючи на інше місце та іншого фігуранта події.

Матеріали перевірки по факту тілесних ушкоджень Педоренка Деснянським РУГУ вже наступного дня 13.12.2006 року (в суботу!) передаються до прокуратури Деснянського району м. Києва, де стосовно Ростислава Литвиненка порушується кримінальна справа за ознаками замаху на вбивство по ст. 15 ч. 2, ст. 115 Кримінального кодексу України.

В матеріалах досудового слідства істотні зміни обставин події не знаходять ніякого аргументування. Це не випадково, бо названі розбіжності, а також обставини передачі матеріалів перевірки до прокуратури району пов'язані з фальсифікацією матеріалів.

Зверну увагу на ознаки та наслідки стороннього втручання в дії медичних працівників, співробітників міліції і прокуратури. Довго чекати на розв'язання питання про те, чи було таке втручання та від кого воно виходило, не довелось.

В родині Литвиненків добре знають Сергія Педоренка, як давнішого друга Ростислава. Батьки підсудного повсякчасно спілкуються з Сергієм, як до цієї події, так і після неї. Тому Микола та Надія Литвиненки, як їх сам називає потерпілий «дядя Коля» та «тьотя Надя», добре обізнані з подіями, що відбулись. З пояснень батьків Ростислава Литвиненка вбачається, що до зміни обставин справи могло призвести втручання батька потерпілого — Олександра Педоренка. Полковник міліції, відповідальний працівник ГУ УМВС України у м. Києві, в минулому він багато років працював у Ватутінському, згодом — Деснянському районному управлінні внутрішніх справ на посаді слідчого, і за характером роботи мав ділові стосунки з керівними працівниками прокуратури району, своїми колегами з міліції, а також з працівниками розташованої в цьому ж районі лікарні швидкої допомоги. З пояснень Миколи та Надії Литвиненків вбачається, що крім службових відносин Олександр Педоренко мав дружні зв'язки з працівниками прокуратури та міліції району і з лікарями. На займаній в даний час посаді Олександр Педоренко тим більше міг скористатись цими зв'язками.

В ситуації коли поранили сина, є природнім бажання батька притягти винного до відповідальності та домагатись якомога більш суворого покарання. Проте, чи зміг зупинитись Олександр Педоренко, перед спокусою помститись, коли на заваді притягнення до невинувато жорстокої відповідальності постала необхідність штучно створювати докази, кваліфікувати діяння як більш тяжкий злочин, коли дружні зв'язки давали можливість підробити дані?

Відповідь на це питання у кримінальній справі. Тож дивіться.

В ході адвокатського провадження стали відомі факти особистої заінтересованості в результатах розслідування кримінальної справи слідчого прокуратури Деснянського району м. Києва Андрія Вишневецького та прокурора цього району Миколи Ганечка.

Поважний суд! Слідчий підробив матеріали кримінальної справи!

Перш за все це стосується безпідставного порушення кримінальної справи. На стадії порушення кримінальної справи Андрій Вишневецький мав протокол заяви Сергія Педоренка про скоєний злочин, можливо мав пояснення потерпілого (а.с. 4-6), на яких відсутній час та дата їх відібрання, рапорти чергового відділу міліції про поранення Сергія Педоренка, протокол огляду місця події (а.с. 11) та повторного огляду місця події (а.с. 17). Інших документів слідчий на момент порушення кримінальної справи не

мав. Сам на місце події не виїздив, учасників події в тому числі потерпілого і підозрюваного не допитував, висновків експерта не бачив, речових доказів не оглядав.

За таких умов прокурор району, котрий неформально інкогніто переглянув матеріали перевірки, та слідчий Вишневський, офіційно отримавши матеріали, що мали очевидні вади в оформленні, повинні були прийняти яке рішення? Тільки одне — повернути матеріали для додаткової перевірки органу дізнання. Так робиться слідством завжди й у всіх слідчих органах. Якщо матеріали перевірки є неповними, то оперуповноваженим доводиться з'ясувати невстановлені обставини протягом десяти днів, що надані статтею 97 КПК України для вирішення питання про порушення кримінальної справи. Це надає можливість більш ґрунтовно оцінити склад злочину для його правильної кваліфікації на самому початку слідства.

Чому ж цього не сталось в даній справі? Чому матеріали за «підрізом» міліцейської підвідомчості без належної перевірки у вихідний день забрала до себе прокуратура району? Чи тільки тому, що отримавши від Ростислава Литвиненка явку з повинною, надійно заробляла показник розслідування діяння, штучно кваліфікованого під «прокурорську» підслідність?

Може не побачили недоліків? Малоімовірно для прокурора та слідчого з багаторічним досвідом роботи. Може бракувало часу для проведення міліцейського дізнання, протягом якого можна було затримати та допитати підозрюваного, встановивши його намір та мотиви діяння, отримати висновки спеціалістів щодо тяжкості тілесних ушкоджень, оглянути речові докази, допитати свідків? Ні не бракувало, бо для проведення дослідної перевірки в органу дізнання залишалось ще сім днів. Чому ж так поспішали в прокуратурі Деснянського району з прийняттям до провадження «сирих» матеріалів? Одні питання, на які у справі нема відповіді.

Чому в прокуратурі пішли на порушення справи за ознаками нічим не підтвердженої кваліфікації діяння, як навмисного вбивства? Адже напрошувалась кваліфікація менш тяжкого злочину. Як зазначив мій колега, на момент порушення справи Андрій Вишневський мав лише дані, що вказували на наявність ознак умисного тілесного ушкодження. Людина не загинула, а інкримінується вбивство, з чого? Може слідчий мав висновок експерта про тяжкість тілесних ушкоджень, їх небезпечність для життя в момент заподіяння, дані про намір Литвиненка вчинити вбивство, та свідчення про те, чому він не зміг довести злочин до кінця? Ні, не мав.

Поважний суд! Орган досудового слідства кваліфікував діяння Литвиненка безпідставно. За таких обставин викликає сумнів, обґрунтованість порушення кримінальної справи з кваліфікацією умисного вбивства. Вказані сумніви не спростовано, законність порушення кримінальної справи стосовно Ростислава Литвиненка за вбивство в суді не доведено.

Не маючи жодних даних про добровільну відмову або незалежну від нападника неможливість доведення ним злочину до кінця, Андрій Вишневський у понеділок 15.12.2006 року, без доказів, а відповідно й без підстав, порушив кримінальну справу відносно Ростислава Литвиненка за скоєння злочину, передбаченого ст. 15, ч. 2, ст. 115 КК України «Замах на вбивство». За яких підстав було зроблено такий висновок, в суді залишилось не встановленим.

Незаконність кваліфікації доводиться свідченнями Миколи та Надії Литвиненками, які пояснили, що матеріали перевірки з Деснянського РУ ГУМВС України в м. Києві по факту нанесення Сергію Педоренку тілесних ушкоджень, з невідомих причин та не з'ясовано яким способом були передані прокурору Деснянського району м. Києва. Встановлено, що це зроблено без письмового запиту прокуратури. За показаннями цих свідків по матеріалах справи прокурор району Микола Ганечко надав слідчому прокуратури Андрію Вишневському розпорядження про те, як слід кваліфікувати діяння їх сина Ростислава Литвиненка. Звертає не себе увагу, що такі дії є незаконними, оскільки прокурор наділений лише повноваженнями давати письмові вказівки по справі, яка порушена і перебуває у провадженні самостійної процесуальної особи — слідчого. На незаконність втручання прокурора району в процес порушення кримінальної справи вказує те, що ніяких письмових вказівок прокурор слідчому не надавав. Вказані твердження в суді не спростовані.

В ході слідства Вишневський повідомив свідкам Миколі та Надії Литвиненкам, що в діяннях Ростислава Литвиненка він особисто не вбачає ознак замаху на вбивство, проте за вказівкою прокурора він порушив кримінальну справу. Незаконну кваліфікацію діяння Вишневський виправдовував тим, що йому 70 років і, якщо він не виконає вказівку прокурора, то неодмінно буде звільнений з посади за віком. Вказані обставини, які дають підстави для сумніву в неупередженості та для відводу слідчого як заінтересованої особи, в суді не досліджені, слідчого не допитано, отже сумніви залишились не вирішеними. Тому вони повинні тлумачитись на користь підсудного.

Поважний суд! тільки на хвилину уявіть собі стан батьків Ростислава, які з'явилися на допит до слідчого прокуратури і почули від нього, що треба увійти у його становище, тому що він піклується за власну кар'єру, що нічого не можна зробити, бо мовляв, так вирішив прокурор. Чи думали батьки, що в цій державі панує закон? Чи могли вони після цього сподіватись на об'єктивне розслідування? Отже заінтересованість слідчого зрозуміла. Але від чого або від кого виникла зацікавленість прокурора району, ще належить з'ясувати у цій справі.

Захист звертає увагу суду, що для створення видимості «замаху на вбивство» слідчий Вишневецький припустився до фальсифікації обставин події в матеріалах справи. Так в обвинувальному висновку зазначено, що свідки Руслан Жгут, Микола Школяренко, Олександр Горобець, Ірина Горобець, Людмила Хоменко, Юлія Матвієнко засвідчили, що бачили на одязі та на руках потерпілого кров, запитували у Сергія Педоренка хто його підрізав, і що він казав, що підрізав його Литвиненко. Вказані дані слугують чи не найголовнішим доказом обвинувачення підсудного. Проте ці дані підроблені. В ході адвокатського провадження та судового розгляду справи встановлено, що названі свідки не давали таких показів слідчому. Вони не бачили крові на руках, їм не казав Педоренко про поранення. Врешті, свідки не давали таких показань. Виникає питання навіщо? Прокурор району не вбачаючи порушень закону, затвердив обвинувальний висновок слідчого. Чому? Відповідь одна — комусь потрібно засудити Литвиненка за вбивство, якого він не скоював.

3. Не буду повторюватись про надуманість та фальсифікацію матеріалів справи, про які вичерпно висловився мій колега. Зупинюсь лише на тих обставинах, які не вписувались у версію слідства і були ним замовчані.

Перш за все це стосується не перевіреної версії про заподіяння Ростиславом Литвиненком тілесних ушкоджень потерпілому в стані сильного душевного хвилювання, викликаного тяжкою образою з боку Сергія Педоренка. Що ж насправді відбувалось вночі 12.12.2006 року, на сходинковій площадці 8-го поверху першого під'їзду будинку № 79-а по пр. Маяковського у м. Києві? Вечеря друзів та знайомих за участю потерпілого і підсудного. З горілкою та курятиною на закуску. В ході розмови Сергій Педоренко намагався повернутись до недавніх подій в барі «Джой», коли він розбив бокал з-під пива та посварився з Ростиславом, який завжди болісно ставився до будь-яких неправомірних дій. Ростислав запросив Сергія відійти від столу в сторону

від компанії, до ліфта. З наміром зробити Педоренку зауваження, щоб припинити непотрібну розмову, запобігти сварці. Як свідчив підсудний, щоб... не псувати друзям веселий відпочинок. Ці обставини підтверджені потерпілим, свідками і є встановленими.

В цей час на імпровізованому столі Руслан різав ножем курку і з закачаними рукавами та жирними руками тримав в руці маленький побутовий ніж. Не бажаючи класти жирний ніж на брудний «стіл», він так з ним в руці й відійшов від столу. В обвинувальному висновку слідство зазначає, що на ґрунті раптово виниклих в ході сварки неприязних стосунків, діючи навмисно з метою позбавлення життя Ростислав наніс потерпілому поранення.

Виникає питання, якщо Ростислав мав намір вбити Сергія Педоренка, навіщо йому демонстративно виводити його в інше місце демонструючи оголене лезо ножа. В такій ситуації дужий і спритний Сергій міг оборонити себе, будучи готовим до можливого випадку озброєного нападника. Не в'яжеться з версією слідства така явна та відверта демонстрація заздалегідь підготовленого знаряддя злочину. А з чим в'яжеться? З тим, що Литвиненко не мав наміру скористатись цим ножем.

Крім того чи можна розраховувати на нанесення смертельних поранень через зимовий одяг ножем завтовшки біля одного міліметра, та шириною клинка 1,5 см.? Навряд чи можна пробити одяг, шкіру, м'язи та смертельно пошкодити внутрішні органи таким ножем. Особливо, коли він сухий, вже не кажучи про слизькі від жиру руки та рукоятку ножа. Хтось з слідчих чи обвинувачів задавав собі питання чи взагалі можливо це зробити? Гадаю, що ні, бо це схоже на замах з неналежним знаряддям. Замисливши вбивство, Литвиненко повинен був принаймні обтерти руки та ніж від жиру. Ці обставини, що очевидно розкривають умисел винного, оцінені слідством? Ні. Чому? Тому, що не вписуються у версію слідства і повністю руйнують інкриміновану йому кваліфікацію.

Йдемо далі, при чому йдемо за друзями, які відходять від столу до ліфта. Педоренко попереду, за ним на відстані половини витягнутої руки Литвиненко. Якщо маєш намір вбити, як вказує слідство «мовчки», то чи може бути зручнішою позиція, коли жертва не готова оборонятись? Тут би заподіяти летальний удар. Так ні, «вбивця» чогось чекає. Чекає поки Сергій повернеться до нього обличчям і отримає можливість бачити напад і боронитись від нього. Теж не в'яжеться ситуація з виписаними слідством обставинами події, теж руйнує кваліфікацію.

Якщо маєш намір вбити то чи не краще було б спуститись по-верхом нижче чи піднятись на наступний поверх, щоб ніхто не заважав та не міг перешкодити або прийти на допомогу жертві. Литвиненко цього не робить. Чому? Не задається таким питанням слідство, а дарма, бо є очевидним, що не мав Литвиненко наміру вбивати свого друга.

Що ж відбувалось далі? Як показали Сергій Педоренко та Ростислав Литвиненко, останній тільки-но почав говорити щось за бокал, як Педоренко його зненацька перервав та обрушився на Литвиненка з несподіваною лайкою та образами. Ось звідки виявлені слідством ознаки якоїсь «раптово виниклої» обставини. Це була не сварка, а раптово виникла тяжка образа підсудного з боку потерпілого, яка й спровокувала необдуману дію в стані сильного душевного хвилювання.

Раптово виникла обставина лише встановлена, але не перевірена слідством. Що ж раптово виникло, коли потерпілий каже, що сварки між ним сине було? Чому цим питанням задається захисник в судових дебатах, а не Андрій Вишневський на досудовому слідстві? Чи не через те, що раптовість тяжкої образи не вписувалась у версію навмисного вбивства?

Посилання обвинувачення на раптово виниклу сварку є безпідставним та суперечить обставинам події й самим матеріалам справи. Так потерпілий і підсудний, які тільки й були присутніми в місці події, і тільки вони можуть засвідчити про дійсні обставини того, що відбулось. Удвох в унісон вони кажуть, що ніякої сварки не було. Не було навіть розмови між ними.

З пояснень, що надані Сергієм Педоренком в ході адвокатського провадження, вбачається, що він не даючи Ростиславу й слова сказати, як тільки зрозумів, що розмова буде про порушене ними питання про розбитий бокал, накинувся на підсудного з брутальною лайкою, тяжко ображав його, неймовірно принизливо та гидко відзиваючись щодо особи Ростислава, його чоловічого достоїнства, зовнішності та поведінки. Як зазначав Сергій, мало хто б міг витримати таке знущання над собою. Тому не дивно, що від цих тяжких образ викликав несподіваний приступ ярості та гніва. Захист вважає, підтверджує це зібраними поясненнями Сергія Педоренка, Ростислава, Миколи та Надії Литвиненків, що заподіяння тілесних ушкоджень викликано спонтанною реакцією підсудного, здійснено в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникла внаслідок тяжкої образи з боку потерпілого.

Як про це свідчить Сергій Педоренко, можна дізнатись з його пояснень. Слідство не звернуло уваги на те, що Педоренка стояв

перед Литвиненком з руками в кишенях. Якби була сварка, то безумовно від Литвиненка можна було очікувати якихось агресивних дій і потерпілий за інстинктом самозбереження вийняв би руки з кишень. Проте цього не відбулось. Не очікував Сергій Педоренка нападу. Він ображав Литвиненка не відчуваючи з його боку агресії. Не відчував її й сам підсудний, оскільки стан сильного душевного хвилювання настав блискавично і не очікувано для обох учасників події. Ні Сергій ні Ростислав навіть не встигли нічого зрозуміти, як спонтанні миттєві дії було зроблено. Зроблено трагічно.

Ростислав Литвиненко зазначає, що був здивований, збентежений несподівано брутальним випадком Сергія. Він не сподівався, що друг може так його образити, вказує, що від плюндрування честі та глумління над собою, відчув нібито щось запаморочливе підіймається зсередини та заповнює мозок. Далі наче спалах чи вибух і Ростислав тимчасово втратив можливість контролювати свої дії. Пригадує, що в ярості наче здійснив декілька неконтрольованих рухів, яких саме — не може пригадати. У несвідомому запаморочливому стані нібито щось викрикував, скреготів зубами. Це запаморочення тривало лише мить.

Але через 3–5 секунд Ростислав опанував себе та, отямившись, побачив перед собою Сергія. Той стояв як звичайно і спокійно сказав, що його реально поранено. Це стояння один проти одного тривало декілька секунд, після чого Сергій показав Ростиславу Литвиненку поранення живота.

В цей момент Ростислав усвідомив, що можливо наніс поранення своєму другові. Від цього йому знову стало погано і він ледь не втратив свідомість від розпачу та страху.

Зупинимось на цих подіях детальніше, бо вони пройшли поза очі слідчого але мають найважливіше значення для справи та долі підсудного.

З цих пояснень випливає те, що діяння Ростислава Литвиненка ніяк не могло бути заздалегідь спланованим, воно виникло тільки внаслідок тяжкої образи у стані сильного душевного хвилювання. Литвиненко в такому стані не віддавав звіту у свої діях та не міг керувати ними, тому про умисел на вбивство з його боку не може бути й мови. Він просто діяв різко та небезпечно, в такому стані він не міг про щось думати крім тяжкої образи.

Така поведінка, як виявилось з свідчень матері підсудного, була для нього характерною. Він й до цього у складних емоційних ситуаціях реагував неадекватно. То може треба було б переконатись або спростувати за допомогою експертів можливість

такої реакції. Щоб повно і всебічно дослідити ці обставини справи слід було призначити судово-психіатричну експертизу. Звертаємо увагу суду, що про це просив захист, але внаслідок відмови суду у задоволенні клопотання, можливість з'ясування цих істотних обставин справи була втрачена. На даній стадії судового розгляду виповнити її не можливо.

Що ж закидає обвинувачення в якості підтвердження замаху на вбивство? Те, що нібито Литвиненко не довів злочин до кінця з незалежних від нього причин. Це основний довід обвинувачення залишається голосливим, оскільки нічим не підтверджується. Виходить, якби незалежних від нападника причин не було, то Ростислав би вбив Сергія Педоренка.

Тож задамось питанням, що саме завадило вбивцю доклати свою жертву?

Нічого, поважний суд! Ніхто й ніщо не заважало Ростиславу бити й бити ножем Сергія доки він не впаде і не втратить свідомість. Ніщо не заважало нанести десять, двадцять ударів ножем, а може й більше — доки не втомишся, не зламається ніж, або не помре потерпілий. Хіба Сергій оборонявся? Ні, це не відображено у справі. Хіба кликав на допомогу? Теж не кликав, обидва учасника пригоди заперечують проти цього, а інші друзі не чули ні шуму ні криків про допомогу. Може Литвиненко не міг наносити удари? Міг, оскільки за миттєвий проміжок часу у афектованому стані міг тричі поранити жертву. Чому ж протягом інших 5 чи 10 секунд, коли обидва стояли один перед одним, Литвиненко не наніс ще ударів, в тому числі летальних у серце чи горло потерпілого, як про це він свідчив в суді. Міг бити по неприкритих одягом місцях тіла до того, поки б на переконався, що довів задумане до кінця. Поки б Педоренко не впав та не перестав дихати.

Може хтось перешкодив наносити поранення? Ні нікого поряд не було, ніхто не підбігав не вихоплював ножа на відтаскував нападника від жертви. Обидва учасники події після цього спокійно повернулись до місця розпиття спиртних напоїв в компанію друзів.

Шановний суд, я прошу звернути увагу чи мало місце вбивство людини? Ні! Потерпілий сидить в залі суду живий і здоровий. То до якого ж ступеню цинізму доходить обвинувач у виступі в дебатах зі стандартною заготовкою тез по справах «убійної» категорії, коли називає цю справу яскравим прикладом найбільш тяжкого зазіхання на життя, коли втрачається безповоротно найцінніше життя людини. Схаменіться пане прокурор! Перед вашими очима сидить Сергій Педоренко. Ця людина не втратила

життя, дякуючи Богу. Хіба ж можна штовхати суд на засудження підсудного у вчиненні злочину, якого він не скоював. Чи Вам не соромно, коли за Вас суд має вирішувати питання про притягнення до відповідальності фальсифікаторів процесуальних матеріалів. про що Ви просите суд? Чи не Вам має бути соромно, коли не Ви, як самостійна процесуальна особа, а хтось інший за Вас перекваліфікує діяння цієї людини за ґратами. Ваші гроші за класний чин та за посаду, які щомісяця сплачуються за кошти таких платників податків як батько та мати підсудного, не праведно зароблені. Таке обґрунтування вини обвинувачем не схоже на цирк, воно є трагедією!

Поважний суд! То чи мав місце замах на вбивство? Ні, бо Ростислав Литвиненко не мав перешкод у доведенні його до кінця і не здійснив добровільної відмови від злочину. Чи є ці обставини суттєвими для кваліфікації діяння? Так, безумовно. Тоді треба перевірити їх слідчим шляхом, оскільки цього не було зроблено раніше. Саме таку думку висловив мій колега в дебатах. Він запропонував суду повернути справу на додаткове розслідування.

Факт замаху на вбивство не підтверджений доказами. Зокрема це стосується висновків експертизи щодо тяжкості поранень. Вони є безпідставними, винесеними на основі сфальсифікованого протоколу операції. Не було й не могло бути у Педоренка таких ушкоджень. Вони могли бути лише поверхневими, про що свідчить незначний капілярний крововилив та відсутність об'єктивно підтверджених даних про внутрішню кровотечу.

Показання Литвиненка не відповідають даним судово-медичної експертизи щодо кількості та локалізації тілесних ушкоджень потерпілого. Ні досудовим слідством ні в суді причину таких розбіжностей не з'ясовано та не досліджено, оцінки їм не надано.

Проте це може бути пояснено. Литвиненко не міг точно визначити куди він наносив поранення, йому тільки здавалось, що їх могло бути заподіяно в живіт, а фактично локалізація поранень може бути іншою.

Я звертаю увагу суду, що нажаль в ході триваючого майже рік кримінального процесу достовірно не встановлено кількості поранень. Суд хоч у когось спитав а скільки ж їх взагалі було? Так, вперше спитав після повернення захистом справи на нове судове слідство у потерпілого. Педоренко сказав під протокол, що поранень ДЕВ'ЯТЬ.

Може спитаємо у учасників? Не пам'ятаю скільки — пояснює Литвиненко. Три в різних частинах тіла — впевнено твердить слідчий. Три в області живота — кажуть лікарі швидкої та трав-

матології лікарні. Три в грудині і животі по задній поверхні — зазначено у підробленому протоколі операції, та вказано судовими медиками в ході двох судових експертиз. Дев'ять, як зазначає сам потерпілий. Декілька — нарешті обережно каже прокурор в дебатах.

Цікаво кому «ближче до тіла» поранення і хто ж точніший? Як суду зазначити у вирокі кількість поранень? Я особисто не знаю, і нічого судді не можу зарадити. Це не вирішене, тобто тупикове питання. Адже, якщо вказати у вирокі, що поранень три, то чи не з'ясується в ході апеляційного провадження у справі, що на тілі Педоренка дійсно дев'ять рубців? Якщо повірити потерпілому, то як подивиться апеляційний суд на те, що в основу вироку покладено висновки «напівзрчих» судових експертів, які приймали за поранення грудини хірургічні отвори для дренажу, до того ж не бачили ніяких більше крім описаних у постанові слідчого трьох поранень?

Якщо ж прийняти за правду твердження Литвиненка про одну подряпину, то як пояснити ким спричинені інші тілесні ушкодження.

Звичайно, це питання можна було легко вирішити, призначивши належну експертизу, але відповідне клопотання захисту було швиденько відхилено. Виходить не позаздриш і суддівському хлібу, якщо в такий спосіб вести справу.

А насправді все просто. Треба лише вчиняти по закону. Всім, від слідчого, прокурора, захисту до судді. Не забувати, що ми підкоряємось закону і лише закону. Наголошую! Не прокурору й голові суду, а закону й Богу! Не прокурору ні адвокатам закон не дає мантиї, вона покладається лише на плечі судді і тільки разом з відповідальністю. На Вас, ваша честь! Тож від Вас має залежати істинне вирішення справи та доля людини, яка спіткнулась і опинилась на цій лаві. Не припустимося помилки, хай кожен відповідь за те, що утворив.

Поважний суд, звертаю увагу, що вади першої судово-медичної експертизи не усунуті в ході повторної експертизи, а неясний висновок просто переписаний в ході комісійної експертизи.

Звертаю увагу суду, що потерпілий дав треті показання про те, що принижував Литвиненка чим привів його у стан сильного душевного хвилювання, в якому він завдав неумисних поранень.

Після оприлюднення цих обставин, прокуратурою Деснянського району м. Києва здійснено неправомірні дії відносно потер-

пілого Сергія Педоренка. Працівники прокуратури, після оголошення в суді його пояснень про обставини, що раніше не досліджувались, погрожували матері Сергія порушити відносно нього кримінальну справу нібито за зміну показань, залякували виключенням з університету. Ці обставини змушують звернутись до суду за захистом прав учасника процесу, за призначенням відповідної перевірки і, в разі підтвердження вказаних обставин, винести окрему постанову щодо незаконних дій посадових осіб за злочин проти правосуддя.

Внаслідок погроз Педоренко втретє змінює свої покази, і дає четверті свідчення, що отримав тілесні ушкодження від Литвиненка без будь-якого провокування та знущання над ним. Лише в суді потерпілий тричі змінив покази. Тож, шановний суд, не знаю, яку думку висловити щодо того, які з чотирьох різних свідчень покласти в основу судового рішення. Не знаю чому вірити, не знаю що брати в основу, а до чого ставитись критично, всі ці обставини потребують ретельного вивчення і ґрунтовної оцінки, бо на терезах доля підсудного.

В цій промові я не кажу про те як оцінювати докази, зібрані слідством в підтвердження вини підсудного. Адже переважна частина доказів вини Литвиненка Р. М. є такими, що набуті незаконним шляхом і мають бути виключені з судового розгляду, тобто суд не повинен взагалі брати їх до уваги при прийнятті рішення у справі.

Я не кажу як вирішувати питання винності чи не винуватості Ростислава Литвиненка у інкримінованому йому діянні, оскільки очевидно, що перед нами людина, яка не вбила, не мала наміру вбивати, яка за своїм характером не була, не є і ніколи не буде вбивцею.

На початку промови я задався питанням, чи могли батьки підсудного сподіватись на законне слідство. Виявилось, що не могли. Тож на що їм тепер сподіватись? Тепер, поважний суд, тільки на правосуддя.

На підставі викладеного, з урахуванням наведених фактів грубого порушення норм КПК України, наданих нових доказів захист вважає, що суд має повернути справу для додаткового розслідування.

5.2.2. Захисна промова у справі обленерго

Шановний Суде!

Права людини на життя і здоров'я, житло, соціальне забезпечення, достатній життєвий рівень, що взаємно пов'язані одне з

одним, є найважливішими соціальними цінностями людської цивілізації та невід'ємними й безпосередньо діючими правами кожного громадянина нашої країни. Вони закріплені та гарантовані відповідно у ст. ст. 27, 46, 47, 48 Конституції України. Однак, на жаль, ці конституційні права поки що не знаходять у нас належного забезпечення та захисту з боку державної влади. Тому проблема порушення саме цих основних прав українських громадян не лише залишається вельми актуальною, але й з кожним роком усе більше загострюється.

У жорстокій правоті цього факту наші малозабезпечені родини, членами яких є до 30 % безробітних та до 50 % пенсіонерів і дітей, пересвідчуються безпосередньо на собі практично щодня. «Статті 46 і 48 Конституції України, — вказується у Третій доповіді Уповноваженого Верховної Ради України по правах людини Н.І.Карпачової, наголошують, що держава гарантує кожному рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, до якого входять і витрати на утримання помешкань. Аналогічні вимоги передбачені й у ст. 25 Загальної декларації прав людини. Законом України «Про прожитковий мінімум» встановлений перелік товарів та послуг, в якому закладено, що рівень витрат на житлово-комунальні послуги не може перевищувати 12 %. Проте на практиці це не відповідає законодавству. Проте в Україні за цей вид послуг... нараховується в середньому 97 грн. на одного громадянина, що становить майже 30 % прожиткового мінімуму і 19 % середньомісячних витрат працівника, зайнятого у галузях економіки. Крім того, слід зазначити, що 80 % пенсіонерів отримують дохід, нижчий від прожиткового мінімуму».

Трохи далі у цій же доповіді український омбудсмен зазначає, що «у 2002–2003 рр. мали місце факти відключення будинків (квартир), у тому числі малозабезпечених та багатодітних сімей, від газо- та електропостачання. Місцеві органи виконавчої влади та підприємства, що надають ці послуги, нехтуючи моральними принципами, безжалюно залишають людей похилого віку, хворих, сім'ї з дітьми, які не спроможні заплатити за житлово-комунальні послуги (а це трапляється в багатьох випадках з причини затримки заробітної плати), на холод і голод, позбавляючи їх тепла і світла... Водночас п. 2 Постанови Верховної Ради України «Про оплату житлово-комунальних послуг» від 18 березня 1999 р. Кабінету Міністрів України місцевим органам державної виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, підприємствам і організаціям незалежно від форм власності заборонено відключати жилі приміщення від енерго-, тепло-, водо- і газопостачання та

відселяти із житла громадян у разі невнесення ними плати за житлово-комунальні послуги у зв'язку з невилплатою заробітної плати або пенсії і не призначенням субсидії. Однак звернення громадян свідчать про те, що відключення жилих приміщень від енерго-, тепло- і газопостачання відбувається без урахування об'єктивних факторів та без попередження про відключення... Враховуючи численні звернення громадян, Уповноважений вважає, що внаслідок недосконалості нормативно-правової бази виникла ситуація, за якої саме в сфері оплати житлово-комунальних послуг відбувається багато зловживань та прийняття незаконних рішень, що призводить до моральних та матеріальних збитків малозабезпечених категорій громадян... Це вимагає вжиття належних заходів з боку уряду України з метою дотримання положень цієї постанови місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємствами та орган ізаціями... Неподиноками стали випадки, коли підприємства — надавачі комунальних послуг звертаються з позовами до суду про стягнення заборгованих за житлово-комунальні послуги коштів, і за рішенням суду з пенсіонерів, інших малозабезпечених категорій населення утримується частина їх мізерних доходів».

Вважаю, що в процитованому вище уривку з офіційної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України по правах людини точно й адекватно, з моральної та правової точок зору, відображена суть гострої загальнонаціональної проблеми, яка пов'язана з брутальним порушенням конституційних прав громадян у житлово-комунальній сфері. Невід'ємною складовою частиною цієї загальної проблеми являється й оця конкретна цивільна справа, яку Шановному Суду зараз доводиться розглядати.

У зв'язку з вищесказаним, ще раз мусимо вказати на те, що причиною подання позову «Обленерго» до територіальної громади стало монопольне право компанії надавати послуги за завищеними тарифами, що не були узгодженими з місцевими органами самоврядування. Наслідком подібних дій було шире людське обурення громади з приводу протиправних, негуманних і антисупільних дій позивача, скоєних щодо малозабезпечених громадян. Причому, слідє підкреслити, що дане громадянське звернення було направлено позивачу в якості законного суб'єкта забезпечення національної безпеки України, на підставі ст. ст. 27, 38, 40, 55, 69 Конституції України та ст. ст. 4, 9 Закону України «Про основи національної безпеки України».

У середині поточного року наші родини отримала від «Обленерго» рахунок, у якому вказувалося, що заборгованість на той

час складала лише 1000 грн. Ці рахунки були своєчасно оплачені. Однак, вже через тиждень мешканцями був отриманий рекомендований за підписом директора «Енергозбуту» до якого додавався інший рахунок на суму 100 000 грн, тобто на один тиждень пізніше ніж попередній. У цьому листі ясно вказує на існування прямого причинно-наслідкового зв'язку між громадянським зверненням, виконанням перерахунку та появою так званої «заборгованості». Отже, тут об'єктивно має місце відверті умисні дії керівництва «Обленерго» проти громади за подання звернення і критику його неправомірних дій, що є забороненим законодавством України, зокрема, ст. 9 Закону України «Про звернення громадян». Також необхідно привернути увагу до того факту, що до отримання громадянського звернення з боку позивача до громади суттєвих, у тому числі майнових, претензій не існувало. Цей факт, на мою думку, свідчить про те, що у даному випадку позивач при поданні свого позову свідомо керувався особистісними, суб'єктивними мотивами, а не інтересами справи.

Переслідування громади позивачем не припинилося навіть і після того, як справа вже знаходилася на розгляді в суді, позивач продовжував тероризувати громаду за звернення і критику його неправомірних дій, вимагаючи терміново сплатити йому так звану «заборгованість» та неодноразово намагаючись здійснити незаконне відключення електропостачання. Органи прокуратури, до яких громада зверталася за захистом порушених позивачем конституційних прав громадян бездіяли та належним чином на звернення не реагували, відсилаючи з цим питанням до суду.

У зв'язку з цим, звернулася до місцевого суду з зустрічним позовом про порушення «Обленерго» прав своєї малозабезпеченої членів громади, у відповідності до норм ст. 110 ЦПК України. Цілком імовірно, що саме тому спроби позивача здійснити нам незаконне відключення електропостачання тривають і нині. Наприклад, остання з них відбулася вже після подання громадою зустрічного позову. Тоді до нас без будь-якого письмового попередження, прибула така собі «бригада». Очоловав її дехто, який, працює у РВЕ «Обленерго» електромонтером з експлуатації електролічильників, чоловік середніх літ, за його власним зізнанням звільнений з лав МВС. Під час розмови поводить він себе агресивно, брутально лаявся, явно маючи на меті спровокувати фізичне зіткнення. Але це йому вчинити не вдалося (насамперед, через чемність та витримку активу громади). І тому, після наданих представниками громади докладних

роз'яснень щодо протиправного характеру їхніх дій такого роду, вони були змушені піти ні з чим.

Далі вважаю необхідним привернути увагу Шановного Суду до наступних суттєвих порушень норм матеріального і процесуального права, які були допущені місцевою адміністрацією при розгляді даної справи.

1. Адміністрація прийнявши до розгляду скаргу громади звільнила позивача від сплати державного мита на підставі рішення районної ради. Однак, «Обленерго» взагалі не є підприємством, що належить до комунальної власності. Згідно рішення Фонду державного майна України, вона є акціонерною компанією з приватним капіталом. Крім того, за своїм місцезнаходженням «Обленерго» належить до іншого району міста. Отже, згідно норм Закону України «Про місцеве самоврядування», районна рада не мала права приймати рішення про звільнення «Обленерго» від сплати державного мита, бо це знаходиться поза її компетенцією. Але прокуратура не з'ясувала цих важливих обставин справи і, на порушення норм ст. ст. 121, 122 ЦПК України, прийнявши до розгляду вищезначену скаргу без належного розгляду справи.

Основним позовним аргументом позивача є те, що нібито відповідачі не здійснюють оплату послуг з електропостачання у встановлений термін. Позивач не просив у своєму позові суд стягнути з громади суму в 100000 грн. як безпідставно набуте майно, у відповідності до ст. ст. 1212, 1213 ЦК України. Отже, позивачем були порушені норми ст. 11 ЦПК України стосовно того, що суд повинен розглядати справи не інакше, як в межах заявлених сторонами вимог і на підставі доказів сторін.

Нарешті, необхідно вказати на те, що відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» (№ 964-IV від 19.06.2003 р.) під національною безпекою розуміється захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави (ст. 1). На перше місце серед усіх об'єктів національної безпеки Закон ставить людину і громадянина — їх конституційні права і свободи (ст. 3). Основним принципом національної безпеки визнається пріоритет прав і свобод людини і громадянина (ст. 5). Головним пріоритетом наших національних інтересів Закон визначає гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина (ст. 6). А от найбільшими загрозами у внутрішньополітичній сфері є загроза посягань з боку окремих груп та осіб на права і свободи громадян, порушення з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування Конституції і законів України, прав і свобод людини і громадя-

нина, недостатня ефективність контролю за дотриманням вимог Конституції і виконанням законів України (ст. 7)

Цей Закон визначає, що суб'єктом забезпечення національної безпеки України є також і місцеві адміністрації (ст. 4). Діяльність усіх державних органів, в тому числі прокуратури, має бути зосереджена на прогнозуванні, своєчасному виявленні, попередженні і нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, зокрема, забезпеченні особистої безпеки, конституційних прав і свобод людини і громадянина, викоріненні злочинності, вдосконаленні системи державної влади, зміцненні законності і правопорядку. Забезпечення неухильного додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина, створення дійових, у тому числі судових, механізмів захисту конституційних прав людини і основних свобод є основними напрямками державної політики з питань національної безпеки (ст. 8). Відповідно до Конституції і законів України, на органи прокуратури покладено повноваження здійснювати нагляд у справах про злочини, що завдають шкоди національній безпеці України (ст. 9). На жаль, вона, як органом державної судової влади та суб'єктом забезпечення національної безпеки України, вимоги цього Закону виконані не були.

Таким чином, вважаємо, що позов не відповідає нормам: ст. 25 Загальної декларації прав людини; ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права; ст. ст. 1, 3, 6, 8, 19, 21, 22, 27, 46, 47, 48, 55, 64, 68, 129 Конституції України; ст. ст. 3, 4, 13, 14, 15, 16 Цивільного кодексу України; ст. ст. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11 Цивільного процесуального кодексу України; ст. ст. 1, 2, 5, 6, 7 Закону України «Про прокуратуру»; ст. ст. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Закону України «Про основи національної безпеки»; ст. ст. 1, 3, 6 Закону України «Про прожитковий мінімум»; ст. ст. 1, 2, 3, 6, 9, 16, 17, 18, 19, 26 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»; Постанови Верховної Ради України № 2456-III від 07.06.2001 р.

Прокуратурою не були виконані всі вимоги цивільного процесуального законодавства і не була проведена всебічна перевірка всіх обставин, що мають значення для даної справи. Так, під час розгляду цієї скарги не були з'ясовані та залишилися невідображеними в його рішенні важливі обставини, що пов'язані з порушенням позивачем законодавства України про національну безпеку держави, про звернення громадян, про прожитковий мінімум, про державні соціальні стандарти та гарантії. Обґрунтовуючи своє рішення лише наданими позивачем доказа-

ми, вона не перевірила їх достовірність та не дослідила належним чином у досудовому слідстві у сукупності з іншими матеріалами справи. В рішенні прокуратури неповно та нечітко викладена суть заяв та правової позиції відповідачів. Ряд обставин, що мають значення для справи і які позивач вважає встановленими (наприклад, безпідставне набуття відповідачами майна у вигляді електроенергії), недоведені. Вважаючи «тарифи» і «ціни» тотожними поняттями, позивач зробив помилкові висновки.

З цих підстав дана позовна заява повинна бути скасована й прийнято рішення по суті справи щодо відмови «Обленерго» у задоволенні його позову до територіальної громади. У зв'язку з викладеним вище, керуючись ст. ст. 1, 3, 6, 8, 19, 21, 22, 27, 55, 129 Конституції України, ст. ст. 3, 4, 13, 14, 15, 16 ЦК України, ст. ст. 292, 307 ЦПК України, ПРОСИМО:

1. У відповідності до ст. 309 ЦПК України ухвалити рішення по суті справи, яким задовольнити прохання громади про відмову позивачу «Обленерго» у задоволенні позову.

2. Враховуючи важке матеріальне становище територіальної громади, яка не має передбаченого чинним законодавством прожиткового мінімуму, застосувати до цих правовідносин норми ст. 257 ЦК України про трирічний термін позовної давності.

Й уже наприкінці своєї промови хотів би зауважити таке. Думається, символічним є те, що слухання цієї справи в суді розпочалося саме напередодні великого свята коли кожний мусить духовно звітувати перед Богом про власні попередні вчинки. Тому, на мій погляд, не можна не помічати тієї важливої обставини, що насправді ця нібито тривіальна цивільна справа, у глибинній суті своїй, є продовженням основоположного конфліктного протистояння двох несумісних один з одним світоглядних принципів і способів взаємодії в людському суспільстві - гуманістичного християнського та протилежного йому іншого...

Отож, нашій громаді тепер залишається лише сподіватися на те, що рішення Шановного Суду в цій справі буде дійсно об'єктивним, справедливим і правовим. Дякуємо за увагу і просимо долучити цю промову до матеріалів даної справи.

5.2.3. Захисна промова у справі Рязанова

Предметом злочину, передбаченого ст. 309 КК України є наркотичні засоби або їх аналоги. При цьому відповідальність за ч. 1 ст. 309 КК настає у випадку, коли розмір наркотичних засобів чи

їх аналогів, що були предметом цього злочину, перевищує невеликий, оскільки незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту у невеликих розмірах тягне відповідальність за ст. 44 КпАП (п. 22 постанови ПВСУ від 26.04.2002 р. № 4).

Відповідно до Таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, затверджених МОЗ від 01.08.2000 р., невеликий розмір висушеного канабісу — це розмір до 5 г, невисушеного — до 25, великий розмір невисушеного канабісу починається з 2 кг 500 гр.

Таким чином, головним питанням у цієї справі для відмежування злочину від адміністративного правопорушення є розмір вилученого у підсудного канабісу. Отже, згідно матеріалам справи в нього вилучили 3,8 г висушеного канабісу, що є невеликим розміром а отже підставою адміністративної, а не кримінальної відповідальності. Таким чином посилання на нього не мало бути включено до обвинувального висновку, та не може бути предметом розгляду в судовому засіданні. Що стосується невисушеного канабісу, то згідно матеріалів справи його розмір лише трохи перевищує встановлений невеликий — 36, 8 г, і значно не «дотягує» до великого — до 2,5 кг.

Отже постає питання — чи достатньо в суду доказів того, що дійсно розмір канабісу, вилученого у підсудного, перевищує на оці 11 г встановлений законодавством розмір наркотичного засобу, за зберігання та придбання якого настає кримінальна відповідальність.

Згідно матеріалів справи підсудний був затриманий 29 липня біля 14 години. В нього були вилучені наркотичні засоби, які, як свідчать матеріали справи не були зважені.

Підсудний та свідки, допитані в судовому засіданні стверджують, що вага невисушеної коноплі була значно меншою, ніж та, що з'явилася в матеріалах справи.

У суду немає доказів які б достовірно, не залишаючи жодних сумнівів, свідчили про протилежне.

Згідно показань свідків, зваження проводив працівник міліції, один, без понятих. Так звані «поняті», що існують в обвинувальному висновку, невідомо чи існують взагалі. Один з них вигаданий, другий відмовився прийти.

Що стосується відповідних показань свідків на досудовому слідстві — я хочу звернути увагу суду на те, що ці показання роздруковані з одного комп'ютерного файла і дослівно відтворюють один одного.

Неповнолітні хлопці, що живуть в сільській місцевості, взагалі не можуть вживати вирази «в присутності понятих було проведено поверхневий огляд», «суха подрібнена речовина рослинного походження зеленого кольору» та інші. Ваша честь, Ви допитували їх в засіданні і чули як саме вони говорять, їхню лексику, не кажучи вже про те, що вони не можуть дослівно повторювати один одного.

Тобто оці протоколи є фальсифікацією, і як визнали свідки, вони їх підписали не читаючи.

Але одразу ж після затримання Рязанова, того ж 29 липня з'являється висновок спеціаліста № 2820, де вказується вага вилученого наркотичного засобу. При цьому з матеріалів справи не вбачаються правові підстави проведення такого дослідження, немає процесуального оформлення такого рішення, а спеціаліст не був попереджений про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивого висновку. Отже вказаний висновок спеціаліста № 2820 не може бути джерелом доказу в цій справі.

Що стосується хімічної експертизи, проведеної відповідно до постанови слідчого від 2.08.2007 року, то в розпорядження експерта були вилучені пакети з наркотичними засобами, цілісність яких була порушена попереднім дослідженням, про що вказано в експертизі, оскільки, природньо, спеціаліст, що проводив дослідження порушив цілісність пакетів для отримання матеріалу для дослідження.

Крім того, слідчий знайомить обвинуваченого з постановою про призначення експертизи 16 вересня (а.с. 18), тобто через півтора місяця після призначення експертизи та через 10 днів після того, як експертиза вже проведена (а.с. 19), що безумовно є грубим порушенням ст. 197 КПК України та грубішим порушенням права на захист. Через 10 днів після того, як проведена експертиза, слідчий роз'яснює неповнолітньому обвинуваченому його права при призначення цієї експертизи. Цікаво, яким чином він міг їх реалізувати?

Питання, яке він оспорював — вага невисушеної коноплі — залишилося без можливості роз'яснення шляхом постановляння питань та клопотань.

Як вказано в ч. 6 п. 2 постанови Пленуму ВСУ від 16.04.2004 р. № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх», «У разі, коли право на захист було порушено при вчиненні окремих процесуальних дій, суд не вправі використовувати відповідні протоколи як джерела

доказів на обґрунтування висновку про винність неповнолітнього у вчиненні злочину.» А отже і висновок експерта позбавлений доказової сили, і суд, відповідно, позбавлений можливості послатися у вирок на цей висновок.

Таким чином, будь-яких законних, отриманих з належних джерел, доказів придбання та зберігання підсудним наркотичного засобу у розмірі, що перевищує встановлений невеликий розмір, за який настає адміністративна відповідальність, у матеріалах справи не міститься і судом не встановлено.

Ваша честь, закон зобов'язує постановити виправдувальний вирок у випадку, коли діяння підсудного не містять складу злочину. Дії, за які притягнуто Рязанова, стоять на межі адміністративної та кримінальної відповідальності, по якій бік від цієї межі мають знаходитися — судом достовірно не встановлено, та, на погляд захисту, через їх малозначність не становлять суспільної небезпеки, а отже не є злочинними.

Крім того, Рязанов не страждає на наркоманію, не потребує лікування (згідно акту судово-психіатричної експертизи), та щиро розкався у вживанні наркотиків і з моменту скоєння правопорушення у липні 2007 року більше їх не вживав і вживати не має наміру.

А тому, на підставі ч. 5 ст. 327 КПК України захист просить виправдати Рязанова за відсутністю складу злочину через малозначність діяння.

Але навіть якщо б у суду були безсумнівні докази розміру придбаної невисушеної коноплі, то і в цьому разі захист би просив, з огляду на принцип відповідності покарання суспільної небезпечності діяння та відповідно до ст. 104 КК України, звільнити Рязанова, який був неповнолітнім під час вчинення злочину, від кримінальної відповідальності з випробуванням, незважаючи на те, що він вже був судимий за той самий злочин.

Адже за законом для такого звільнення не вимагається, щоб злочин було вчинено вперше — застосування до неповнолітнього звільнення від кримінальної відповідальності з випробуванням не обумовлюється кількістю вчинених злочинів, а також ступенем їх тяжкості. Воно є можливим у разі призначення покарання у виді позбавлення волі на строк до 5 років як за один злочин, так і за сукупністю злочинів чи сукупністю вироків.

5.2.4. Захисна промова у справі Федорчука

Шановні судді!

Я не можу погодитися із думкою висловленою прокурором. Вважаю, що факту злочину в діях підсудного не було.

23 квітня 2007 року неповнолітній Федорчук дійсно узяв трактор, який є власністю КСП «Київське». Проте чи була у нього мета незаконного володіння ним, що йому інкримінується обвинуваченням? Необхідно усім нам усвідомити, що ж рухало цією молодого людиною. Я була його мета?

Прокурор не повідомив суду, що за кілька годин до того як Федорчук взяв трактора, йому потелефонувала рідна сестра з районного центру і просила терміново приїхати оскільки в неї сталися якісь проблеми. Які саме проблеми вона повідомила.

Уявімо себе на місці Федорчука. І він, і його старша на кілька років сестра вирости в будинку-інтернаті. У Федорчука сестра залишалася єдиною рідною людиною яка просила допомоги. Слід зазначити, що у вечірній час, коли розгорталися дані події із села до районного центру громадський транспорт не ходить.

Федорчуку, що вболівав за свою сестру нічого не залишалося як узяти трактор та поїхати до неї. Чи не поступив би на його місці так само кожен із нас? Переконалий, ми б робили те саме.

Коли трактор зупинився на околиці села, Федорчук покинув його та пішки півночі йшов до районного центру з тим щоб допомогти сестрі.

З одного боку варто відзначити, що підсудний щиро зізнався та покався в скоєному. З іншого боку варто наголосити, що підсудним не було заподіяно будь-якої матеріальної шкоди.

Але все ж це неголовне. Головне те, що Федорчук їхав на допомогу до своєї сестри, яка за кілька годин просила його про це. У нього не було на меті незаконно заволодіти цим трактором.

Федорчук обвинувачується в тому, що хотів незаконно заволодіти транспортним засобом. Однак весь хід судового слідства, показання підсудного, свідків, досліджені документи свідчать про інше. Такого наміру у Федорчука не було. За таких умов можна лише говорити про цивільно-правові відносини між КСП та Федорчуком, а не суспільно небезпечним діянням молодого романтичної людини, що попри все хоче приїхати на допомогу сестрі.

Закон вимагає, щоб у процесі кримінального судочинства кожен, хто вчинив злочин, зазнав справедливого покарання, і жоден невинний не був притягнутий до кримінальної відповідальності

та засуджений, щоб у кожній справі була встановлена істина, а обвинувальний вирок ґрунтувався на переконливих та безспірних доказах.

Прошу поважний суд прислухатися до мене та виправдати підсудного Федорчука.

5.3. Спільні промови (обвинувальні — захисні)

5.3.1. Обвинувальна промова у справі Шостак

Шановні судді!

Сьогодні в судовому засіданні ми заслухали кримінальну справу за обвинуваченням Шостак Володимира Олександровича ч. 1 ст. 185 КК України.

Йому інкримінується вчинення злочину передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України, а саме таємне викрадення чужого майна.

В судовому засіданні встановлено, що Шостак Володимир Олександрович в період з часу з 23:00 22.04.06. до 08:23.04.06. року, знаходячись в квартирі 156 по проспекту Маяковського 24 в м. Києві скориставшись відсутністю уваги зі сторони потерпілого, таємно викрав чуже майно, а саме мобільний телефон «NOKIA 8810», вартістю 2500 гривень та сім карту абонента Київ-Стар вартістю 100 гривень, яке належить громадянину Романчуку П. П., після чого з викраденим майном з місця вчинення злочину зник. чя вдавши останньому матеріальної шкоди на суму 2600 гривень.

Таким чином, своїми умисними діями, які виразились в таємному викраденні чужого майна, Шостак В. О. вчинив злочин передбачений ч. 1 ст. 185 КК України.

Вважаю, що дії підсудного на досудовому слідстві кваліфіковані правильно. Окрім повного визнання підсудним своєї вини у інкримінованому злочині, його вина повністю доведена зібраними по справі доказами у їх сукупності.

Докази по справі зібрані з дотриманням норм КПК України вони є об'єктивними, правдивими, не протирічають один одному і доводять вину підсудному.

Шановний суд! При винесенні вироку та призначенні покарання прошу Вас врахувати особу підсудного, який раніше не судимий, на обліку у лікарів психіатра і нарколога не перебуває, за місцем проживання характеризується посередньо.

Згідно ст. 67 КК України обставиною, що пом'якшує покарання є шире каяття.

Згідно ст. 67 КК України обставини, що обтяжують покарання підсудного під час судового слідства не виявлено.

На підставі викладеного прошу Суд визнати громадянина Шостака Володимира Олександровича винним у вчиненні злочину передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України і призначити йому покарання у вигляді 1 року позбавлення волі. На підставі ст. 75 КК України звільнити Шостака В. О. від покарання, якщо він на протязі одного року не вчинить нового злочину.

Шановний суд! Вважаю, що лише обвинувальний вирок по даній кримінальній справі може в подальшому послужити виправленню та перевихованню засудженого а також стати пересторогою усім хто хоче таємно викрасти чуже майно.

5.3.2. Захисна промова у справі Шостак

Вельмишановні судді!

Я уважно слухала обвинувальну промову і моя думка не зовсім співпадає з думкою прокурора у даній справі. У своїй промові прокурор вважає, що підсудний вчинив злочин, але я не згодна з його думкою.

Спробуємо розібратися у даній справі та встановити **істину**.

23.04.2006 року у райвідділ Деснянського райвиконкому м. Києва надійшло повідомлення від громадянина Романчука П. П. про викрадення у нього мобільного телефону «ІОКІА 8810» вартістю 2500 гривень та сім карти абонента Київ-Стар вартістю 100 гривень. Цей телефон взяв громадянин Шостак Володимир Олександрович, який зараз знаходиться на лаві підсудних. Його звинувачують у крадіжці особистого майна громадянина Романчука П.П., що завдала матеріальну шкоду потерпілому на загальну суму 2600 гривень, тобто у вчиненні злочину, відповідальність за який передбачена ч. 1 ст. 185 КК України.

Крадіжка — таємне викрадення майна. Викрадення вважається таємним, коли воно вчиняється за відсутності особи, у власності чи під охороною якої знаходиться майно, що викрадається або у присутності такої особи, але не помітно для неї.

Крадіжка — це корисливе посягання на особисте майно громадян. При цьому винний керується **корисним мотивом і переслідує мету** — **збагатитися**. Крадіжка передбачає таке вилу-

чення речей, при якому винний намагався позбавити власника фактичної можливості володіння, користування або розпорядження річчю назавжди, а не на тимчасове користування. **Відсутність у діях особи корисливих спонукань і мети виключає визнання їх крадіжкою.**

По-перше, давайте з'ясуємо, що саме сталося в ту ніч і які конкретно дії вчинив підсудний, що саме він зробив?

22.04.2006 року о 18-00 годині громадянин Романчук П. П. був на вечірці у друзів де його познайомили з моїм підзахисним. Після тривалого спілкування виявилось, що вони навчалися в одному навчальному закладі у м. Харкові. Тоді громадянин Романчук П. П. запросив до себе в гості громадянина Шостак В. О. згадати студентські роки та ближче познайомити його зі своєю родиною. Вдома за чашкою кави громадянин Романчук П. П. вирішив показати громадянину Шостак В. О. нещодавно придбаний мобільний телефон «NOKIA 8810». Мій підзахисний схвалив його покупку і попросив скористатися цим телефоном. За спогадами час пройшов дуже швидко і було пізно громадянину Шостак В. О. повертатися додому до друзів, так як сам він мешканець м. Харкова, а в м. Київ приїхав до друзів і зранку повинен був їхати додому, тому родина Романчука запропонувала переночувати йому у них вдома.

Вранці 23.04.2006 року о 9-00 ранку громадянин Шостак В. О. поїхав додому до м. Харкова. Після від'їзду мого підзахисного громадянин Романчук П. П. схотів зателефонувати зі свого мобільного телефону, але телефону в нього не виявилось.

Зрозуміло, що підозра впала саме на мого підзахисного так як вони були малознайомі і він цю ніч провів у них вдома.

Те, що саме громадянин Шостак В. О. взяв у Романчука П. П. мобільний телефон «NOKIA 8810» вартістю 2500 гривень та сім капту абонента Київ-Стар вартістю 100 гривень є безспірним. Це підтверджено показаннями самого потерпілого громадянина Романчука П. П. та його дружини.

Однак далеко не безспірним є мотив і мета, якими керувався громадянин Шостак В. О.

З показань дружини Романчука П. П. видно, що громадянин Шостак В. О., коли був у них вдома тримав в своїх руках і робив телефонні дзвінки з телефону її чоловіка Романчука П. П., але це ще не доводить того, що він його таємно викрав.

Громадянин Шостак В. О. обвинувачується в тому, що він хотів таємно викрасти чуже майно. Але насправді, коли він виявив серед своїх речей мобільний телефон громадянина Романчука П. П.

було вже пізно його повертати, тому що його поїзд від'їхав та й контактного телефону громадянина Романчука П. П. він не мав.

Мій підзахисний визнає свою вину з приводу того, що він необачно поклав мобільний телефон громадянина Романчука П. П. разом зі своїми речами, але насправді він не ставив собі за мету привласнення чужого майна. Він хотів повернути мобільний телефон громадянину Романчуку П. П., але не мав можливості цього зробити.

До пом'якшуючих обставин прошу віднести те, що мій підзахисний раніше не судимий, на обліку у лікарів психіатра і нарколога не перебуває та за місцем проживання характеризується по-середньо.

Прошу шановний суд при визначенні міри покарання врахувати ці обставини.

• Закон вимагає, щоб у процесі кримінального судочинства кожен, хто вчинив злочин, зазнав справедливого покарання, і жоден невинний не був притягнутий до кримінальної відповідальності та засуджений, щоб у кожній справі була встановлена істина, а обвинувальний вирок ґрунтувався на переконливих і безспірних доказах.

Отже, прошу Вас, вельмишановні судді, ще раз зважити всі обставини справи і прийняти справедливе і зважене рішення.

5.3.3. Обвинувальна промова у справі Коваленка

Шановний суддя і присутні!

Справа, яка Вам подана на розгляд — це справа розгромлення пам'ятника невідомому солдату в с. В. Долина.

На жаль, правда нашого буття це те, що почастишали такі злочини.

Це явите окрім суспільної небезпеки небезпечно ще й аморальною стороною цього злочину. Покоління, яке не шанує пам'ять наших батьків прадідів, може перетворитися на скупчення варварів, здатних руйнувати, але нездатних зводити величний храм майбутнього.

Наруга — це не просто факт хуліганства. Це прояв зневаги до суспільства, до його моральних засад, що порушує громадський спокій, і тому, окрім, громадського осуду такі дії караються відповідною статтею Кримінального кодексу України, а саме статтею 297 Кримінального Кодексу України (наруга над могилою).

На лаві підсудних знаходяться троє неповнолітніх — учні місцевої школи Коваленко, Бабін і Томенко. Кожному з них вже виповнилося по 14 років і вони можуть нести відповідальність самостійно за свої дії. Всі вони раніше не були судимі, позитивно характеризуються по місцю проживання і навчання.

Під час досудового розслідування цієї справи було встановлено. Що неповнолітні Коваленко, Бабін і Томенко дійсно втрьох розбили пам'ятник невідомому солдату. Коваленко зізнався, що бити пам'ятник спочатку боявся, однак друзі його вмовили і він зважився.

На допиті всі вони пояснити чим керувалися і що їх спонукало на це, не змогли.

На досудовому слідстві і в залі судового слідства неповнолітні вину свою визнали, їх вина доказана в повному обсязі пред'явленого їм звинувачення. Крім самого визнання вини неповнолітніми, їх вина доказана показами свідків по справі, протоколом огляду місця пригоди, постановою про прилучення до справи речових доказів, фото таблицями.

Все це говорить про їх вину, що в діях неповнолітніх підсудних Коваленка, Бабіна і Томенка є цей склад злочину, який їм було вмінено попереднім слідством, а тому вважаю, що досудовим слідством дії підсудних кваліфіковано вірно. Це знайшло своє підтвердження і в залі судового слідства. Сподіваюсь мене доповнять у своїх виступах і їх захисники.

При цьому я також надіюся, що Ви шановний суддя зібраним по цій справі доказам дасте правильну юридичну оцінку їх вини.

Вважаю, що всі мною перераховані докази говорять про вину підсудних неповнолітніх Коваленка, Бабіна і Томенка в скоєні ними цього злочину.

Шановний суддя і присутні! При визначенні міри покарання підсудним прошу Вас врахувати обставини, характер і ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину та обставин його вчинення, а також їх вік. Цей злочин вони скоїли в неповнолітньому віці.

Шановний суддя!

Згідно ст. 22 Кримінального Кодексу України до кримінальної відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років, а підсудним Коваленку, Бабіну і Томенку

виповнилося лише 14 років. Це було встановлено в судовому засіданні, а тому вони підлягають звільненню від кримінальної відповідальності.

Проте, прошу суд врахувати те, що неповнолітні злочин скоїли вперше, по місцю проживання і навчання характеризуються позитивно пропоную суду кримінальну справу закрити і застосувати до неповнолітніх заходи виховного характеру передбачені ст.. 105 КК України.

Цивільний позов по справі задовольнити.

Вважаю, що така міра покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру підсудним буде відповідна вчиненому ними злочину.

Крім цього, пропоную суду винести окрему ухвалу на адресу дирекції школи, де навчаються неповнолітні. В ній звернути увагу на неналежну організацію виховної роботи щодо учнівської молоді та зажадати від вказаних посадових осіб вжити заходи по запобіганню правопорушень ними в школі і громадських місцях. Про проведену роботу повідомити суд.

5.3.4. Захисна промова у справі Коваленка

Ваша честь!

Відповідно до Цивільного кодексу України усі наші учні в період занять знаходяться під безпосереднім наглядом вихователів і вчителів, отже за поведінкою та зайнятістю школярів під час занять повинні були здійснювати нагляд вихователі. Тому розмір не прямих збитків повинен бути зменшений прямо пропорційно тому часу який вчителі школи присвятили і приділили догляду вихованню дітей в — душі патріотизму, свідомої моральності, історичній свідомості та повазі до своїх пращурів та історичної спадщини.

Не для кого немає секрету у тому, що на теперішній момент найбільш соціально-незабезпечений прошарок суспільства є вчителі. Постійне безгрошів'я наших вчителів призводить до того печального факту, що більшість досвідчених професіоналів у своїй галузі вимушені виїжджати за кордон у пошуках кращої долі.

Як наслідок виховання наших дітей займаються колишні студенти-викладачі, яким не присущий дух історичного патріотизму та високої моралі. Постійна неповага до себе, свого суспільства та відсутність особистої поваги призводять до того, що сіяти добре, вічне і мудре не вважається престижним. Вихователі та вчителі обмежуються передачею лише загальнообов'язкових знань.

Хотілось би звернути увагу учасників процесу на той факт, що прогули шкільних уроків це наслідок помилки вчителя, який не зміг зацікавити і привернути увагу дітей до свого предмету. Через що постійна незайнятість дитини протягом дня призводить до того, що дитина виховується на вулиці. Крім того, перегляд жорстоких фільмів негативно впливає на дитячу психіку, так як прояви вандалізму завжди є присутніми.

Свідомість дитини спрямовується на прояв жорстокості по відношенню не тільки до людей але й до всього оточуючого, як наслідок — перша бійка, перше зрублене дерево і перший зруйнований пам'ятник оцінюється як доказ своєї вагомості перед такими ж самими невихованими, недосвідченими, культурно-обмеженими та нещасними кинутими дітьми.

Постають запитання:

— «Якби вчитель розказав про героїчні поступки того загиблого солдата?!».

— «Якби він звернув увагу дитини на той страх і жах що пережив той солдат, на біль його батьків, тому що він був чийось сином та батьком?!».

— «Якби вчитель задалегідь звернув увагу кожного учня у порівнянні історичного пам'ятника з кимсь із близьких родичів, чи сталося б це?».

Я вважаю, що відповідь, однозначно — «Ні!».

Для всіх хто зібрався на цьому процесі зрозуміло що злочин це тільки наслідок, а причиною, яка сприяла вчиненню цього злочину став недогляд та недопрацювання з боку вчителів.

Сам факт вандалізму — це мерзенно, але чи не ми сприяли неправильному сприйняттю дітьми оточуючого світу?

Тому, я вважаю, що знімати відповідальність з вчителів, які повинні були навчити довірених їм дітей правильній поведінці в суспільстві не варто і тягар вчиненого повинен впасти і на їх плечі, щоб в майбутньому викладачі розуміли, що їхні помилки малопомітні але в майбутньому стають дуже помітними для оточуючих через що страждають і самі вихованці.

5.3.5. Обвинувальна промова у справі Тарасенко

Шановний суд!

Закінчилось судове слідство у кримінальній справі про злочин, передбачений частиною 2 статті 367 Кримінального кодексу України — службова недбалість. У результаті службової недбалості підсудної Тарасенко Наталії Іванівни, тобто в результаті не виконання нею своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, державі було заподіяно істотної шкоди. З державного бюджету зникло 194 тисячі гривень.

Я хочу наголосити на тому, що подібні злочини підривають фінансово-кредитну систему нашої Держави загалом та банківську систему зокрема. Кожен з нас повинен усвідомити, що ці гроші викрадені у кожного з нас. Нікому з тут присутніх не потрібно пояснювати, держава з державного бюджету виплачує заробітну плату державним службовцям, вчителям, медикам, правоохоронцям тощо. А рівень заробітних плат в Україні ще занадто низький у порівнянні навіть з Росією. Я вважаю такі дії підсудної суспільно небезпечними і зараз я переконаю в цьому шановний суд.

Під час судового слідства було встановлено, що злочин було вчинено за таких підстав: керуюча філією Фастівського відділення ВАТ «Державний Ощадний банк України» Тарасенко Наталія Іванівна уклала договір кредитної лінії № 2 від 12 лютого 2006 року між Фастівським відділенням ВАТ «Державний ощадний банк України» та ВАТ «Фастівський завод продтоварів». Згідно договору кредитної лінії ВАТ «Державний Ощадний банк України» надає ВАТ «Фастівський завод продтоварів» кредит строком на 10 місяців з 12.02.2006 року по 13.12.2006 року в сумі 200 000 грн. (двісті тисяч гривень). При цьому договір застави майна в забезпечення кредиту укладений не був.

В квітні — травні 2006 року в забезпечення кредиту по вищезгаданому договору кредитної лінії заднім числом між ВАТ «Державний Ощадний банк України» в особі Н. І. Тарасенко та ВАТ «Фастівський завод продтоварів» в особі Миколи Івановича Миколайчука був підписаний договір застави нерухомого майна № 2. Це підтверджується показами свідка М. І. Миколайчука, який в судовому засіданні показав, що спочатку ВАТ «Фастівський завод продтоварів» отримав кредит, а після цього протягом двох-трьох місяців пізніше, було укладено договір застави на нерухоме майно заднім числом, тобто 12.02.2006 року. Проти цієї обставини сторона захисту не заперечувала. Крім того, з боку

Н. І. Тарасенко не було перевірено на момент укладання договорів кредиту та застави кому належить право власності на майно, яке обумовлено в договорі застави (свідоцтво на право власності нерухомого майна Завод продтоварів отримав тільки 7 травня 2006 року).

Даний договір застави в порушення вимог статей 13 та 14 Закону України «Про заставу» та пункту 14 даного договору не був нотаріально засвідчений із-за відсутності документів на право власності на предмет застави, і на момент купівлі-продажу заставного майна 11.02.2007 року, та на момент визначення черг в справі про банкрутство ВАТ «Фастівський завод продтоварів», де 31.05.2006 року Господарський суд Київської області визначив черги задоволення грошових вимог кредиторів вважався нікчемним згідно зі статтями 13 та 14 Закону України «Про заставу» та пункту 14 згаданого договору застави.

Також, свідок Кравченко Марія Дмитрівна на досудовому слідстві показала, що вона у 2006 році працювала головним юрисконсультком Київського обласного управління ВАТ «Державний ощадний банк України». У її обов'язки входило: перевірка статутних документів позичальників, правомочність підпису посадових осіб позичальника на кредитних договорах, перевірка документів на право власності на заставне майно. У січні 2006 року вона перевіряла пакет документів наданих Фастівським відділенням ВАТ «Державний Ощадний банк України», щодо можливості надання кредиту ВАТ «Фастівський завод продтоварів». У заставу даного кредиту пропонувалось товарів в обороті — сік яблуневий, інша консервація та скляна тара. Пізніше їй стало відомого, що Фастівське відділення банку надало кредит заводу, але під яке заставне майно, їй не було відомо. Документи про право власності заводу на заставне майно — нерухомість, їй на перевірку не надходили.

В результаті подальшого судового розгляду підсудна Н. І. Тарасенко показала, що договір кредитної лінії не виконувався з боку ВАТ «Фастівський завод продтоварів» і керівництво банку неодноразово пролонговувало договір кредитної лінії від 12 лютого 2006 року, проте жодного не разу договір застави від 12 лютого 2006 року не був пролонгований, а в домовленостях про продовження договору кредитної лінії не зазначалось, що договір застави продовжений на тих самих умовах.

Крім того з боку Н. І. Тарасенко, як керуючої Фастівського відділення ВАТ «Державний Ощадний банк України», не було жодного звернення до суду про стягнення «заставного майна»

ВАТ «Фастівського заводу продтоварів» з метою погашення заборгованості перед банком, як передбачено в посадових обов'язках підсудної. Крім того, постановою Київського апеляційного Господарського суду від 23.05.2007 року діяльність як юридичної особи ВАТ «Фастівський завод продтоварів» припинено у зв'язку з його банкрутством і відшкодування завданих збитків є неможливим. В результаті чого державі в особі ВАТ «Державний Ощадний банк України» не повернуто 194 613,94 грн кредиту, чим завдано збитки на суму 194 613,94 грн.

Таким чином, дії Тарасенко Наталії Іванівни, що виразились у службовій недбалості, не виконанні своїх службових обов'язків, що заподіяло істотну шкоду в сумі 194613,94 грн., які є тяжкими наслідками, тобто такі, які у двісті п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян, є злочинном, передбаченим частиною 2 статті 367 Кримінального кодексу України.

Шановний суд. Ваша честь.

З огляду на викладене пропоную визнати Тарасенко Наталію Іванівну винною у вчиненні злочину, передбаченого частиною 2 статті 367 Кримінального кодексу України, і призначити їй покарання у вигляді позбавлення волі строком на два роки з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з розпорядженням фінансовими ресурсами строком на 3 роки та зі штрафом в розмірі двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вважаю, що тільки обвинувальний вирок у даній кримінальній справі може стати пересторогою усім, хто невиконанням своїх службових обов'язків заподіює значні матеріальні збитки нашій державі.

5.3.6. Захисна промова у справі Тарасенко

Шановний суд!

Прослухавши промову пана прокурора, можна зробити висновок, що моя підзахисна — заклятий ворог суспільства та злісний розкрадач державних коштів. Але, на мій погляд, це дуже упереджена думка. Так, з державний бюджету недоотримав кошти. Але давайте уважно придивимось до особи, яка опинилася на лаві підсудних.

У минулому, Наталія Іванівна неодноразово була відзначена нагородами за сумлінну працю. Вона має відзнаки за високі дося-

гнення у труді. Жодного разу за 15 років трудового стажу до Тарасенко Наталя Іванівно не було застосовано дисциплінарного стягнення. Колегами пані Тарасенко характеризується, як професійна, надійна і відповідальна людина. Захист наводив свідчення колег Наталі Іванівни під час судових засідань.

Шановний суддя, зверніть увагу на той факт, що обвинуваченню не вдалося довести корисливі мотиви та матеріальну вигоду у діях пані Тарасенко. Більш того Тарасенко Н. І. навіть не намагалась приховати факт допущення помилки. Після її виявлення, пані Тарасенко звернулася до свого безпосереднього керівника Іванова А. К. за порадою. Захист вже наводив свідчення Петрова С. О., який був у 2006 році секретарем pana Іванова А. К. Він підтверджує той факт, що пан Іванов А. К. наказав Тарасенко підписати договір застави заднім числом. Прокурор у своїй обвинувачувальній промові навмисно пропустив свідчення pana Петрової, які на думку захисту є критичними.

Прокурор наголошував на тому, що подібні злочини підривають фінансово-кредитну систему нашої Держави загалом та банківську систему зокрема. Але чи на підірве моральні засади нашого суспільства той факт, що ми засудимо до 2 років позбавлення волі жінку, яка перебуваючи у стані вагітності зробила помилку. І ця помилка тепер може зіпсувати їй все життя, і навіть більш того, зіпсувати життя її малолітньої дитини

Пан прокурор вважає, що ця бідолашна жінка вкрала гроші у кожного з нас, бо держава з державного бюджету виплачує заробітну плату державним

службовцям, вчителям, медикам, правоохоронцям тощо. А чи не занадто цинічно засуджувати пані Тарасенко до позбавлення волі у той час, як у країні свідомо розкрадаються мільйони гривень. Чи не занадто сурове покарання для людини, що вперше зробила помилку.

Захист також наголошує на тому факті, що пані Тарасенко раніше не судима. Більш того, вона жодного разу не притягалася до кримінальної або адміністративної відповідальності. Просимо суд долучити до справи бездоганні характеристики пані Тарасенко з останніх місць роботи.

Якщо б я була людиною стороною щодо правосуддя, я б сказала, що Тарасенко взагалі не заслуговує покарання. Я б радше притягнув до відповідальності безпосереднього керівника пані Тарасенко, та керівника служби внутрішнього аудиту, який не організував ефективний контроль за кредитними операціями банку.

Також прошу звернути увагу, що на момент інциденту пані Тарасенко знаходилася у стані вагітності. У захисту знаходяться документи з міської лікарні, які підтверджують важкий стан здоров'я підсудної під час вагітності.

Прожу взяти до уваги той факт, що колектив ВАТ «Державний Ощадний банк України» звернувся до суду з клопотанням про взяття пані Тарасенко на поруки, що передбачено статтею 40 Кримінального Кодексу України. Давайте дамо можливість пані Тарасенко виправдати довіру та на ділі довести своє щире каяття.

Шановний суд. Ваша честь.

З огляду на викладене, та беручи до уваги обставини, які пом'якшують покарання, а саме вагітність пані Тарасенко під час вчинення діяння та її несудимість, а також «готовність колективу ВАТ «Державний Ощадний банк України» взяти підсудну на поруки пропоную звільнити Тарасенко Наталію Іванівну від покарання з передачею її на поруки колективу підприємства.

Давайте проявимо співчуття до людини, що вперше оступила-ся. Давайте не допустимо, щоб малолітня дитина пані Тарасенко осиротіла на 2 роки.

5.3.7. Обвинувальна промова у справі Козодоева та Кмітливого

Шановні судді!

Зважаючи на все що було вислухане і перевірене під час судового засідання можна заявити, що звинувачені скоїли злочин.

Зокрема встановлено. Вранці 13 травня 2007 року до Оболонського РУГУ МВС України у м. Києві з заявою про викрадення особистого автомобіля Mercedes 320 державний номер АА 3223 ВА звернулась громадянка України мешканка міста Києва

Горбункова М. Л. Осіб підозрюваних у скоєнні злочину Горбункова у заяві не зазначила.

В результаті виконання оперативно-розшукових заходів згідно орієнтування, о 13.00 того ж дня співробітниками Печерського РУГУ МВС України у м. Києві було виявлено автомобіль Mercedes державний номер АА 3223 ВА оголошений у розшук. Автомобіль

знаходився у приміщенні боксу № 267 на території гаражного кооперативу «Сонечко» за адресою: м. Київ, вул. Кіквідзе, 49.

В подальшому було з'ясовано, що вказане приміщення орендує у власника — Безвинного Ю. П., приватний підприємець Кмітливий Л. Б. який здійснює комерційну діяльність пов'язану з ремонтом автомобілів. Приміщення майстерні в якій працює Кмітливий Л. Б. розташоване поблизу, в боксі № 272 того ж гаражного кооперативу.

Під час дослідчих та слідчих заходів було встановлено, що автомобіль Mercedes державний номер АА 3223 ВА в ніч з 13 на 14 травня 2007 року на територію гаражного кооперативу пригнав Козодоев Н. Н., який працює в якості майстра разом з Кмітливим Л.Б.

Після затримання правоохоронцями, звинувачені не визнали свою провину, пояснивши, що нібито автомобіль був переданий їм на ремонт чоловіком постраждалої — Горбунковим Семеном Семеновичем.

У той же час Горбунков С. С. заперечує своє знайомство із звинуваченими і не підтверджує факт добровільної передачі автомобіля.

Під час допиту Горбунков С. С. повідомив, що залишив автомобіль Mercedes державний номер АА 3223 ВА, яким керує на підставі запису у технічному свідоцтві, ввечері 13 травня 2007 року поблизу ресторану «Плакуча верба» за адресою Оболонський пр-кт, 29.

Свідки Іванов, Петров і Сидорів, які того вечора зустрічались з Горбунковим у ресторані, підтверджують, що постраждалий приїхав на власному автомобілі, але не міг сісти за кермо у зв'язку з тим, що вживав у ресторані алкогольні напої і повинен був від'їхати додому на таксі. Горбунков С. С. того вечора від'їхав з ресторану на таксі, про що також свідчить бармен ресторану «Плакуча верба» Федорів С. Ю., який особисто викликав таксі для постраждалого.

Горбункова М. Л. стверджує, що її чоловік дійсно повернувся з зустрічі з своїми товаришами в ніч з 13 на 14 травня 2007 року на підпитку, але приїхав додому на таксі.

Факт викрадення автомобіля звинуваченими підтверджується охоронцем гаражного кооперативу «Сонечко» Сторожуком А. А., який бачив як 13 травня 2007 близько 23.40 Козодоев Н. Н. загнав на територію кооперативу автомобіль Mercedes державний номер АА 3223 ВА. Охоронець також повідомив що в салоні викраденого автомобіля перебував лише Козодоев Н. Н. На той час Кміт-

ливий Л. Б., який з'явився за декілька хвилин до того, вже очікував Козодоева Н. Н.

Чи може бути підтвердженням факту знайомства обвинувачених та Горбункова наявність у Козодоева номера мобільного телефону постраждалого. Ні, тому що обвинувачені мали можливість дізнатись номер телефону з візитівок Горбункова, які знаходились в салоні викраденого автомобіля. Тим більше, що обвинувачені мали можливість зателефонувати Горбункову в ранці наступного дня і повідомити, що автомобіль знаходиться у них на ремонті. Але вони не здійснили цих дій, що є також підтвердженням їх протиправних намірів.

Таким чином Козодоев Н.Н., який до речі за свідченнями членів та керівництва гаражного кооперативу «Сонечко» має достатні технічні знання і здібності, у змові з Кмітливим Л. Б. здійснив викрадення автомобіля Mercedes який належить подружжю Горбункових з метою отримання легкого прибутку злочинним шляхом.

З вищенаведеного випливає, що дії Козодоева Н. Н. та Кмітливого Л.Б. підпадають під ознаки ч. 4 ст. 185 Кримінального Кодексу України, а саме «Крадіжка вчинена у великих розмірах». Розмір завданої шкоди вираховувався від ринкової ціни на автомобіль Mercedes 320 яка становила на 14 травня 2007 року 236 845 грн. та перевищує двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Як можна охарактеризувати підсудних?

За свідченнями оточуючих Козодоев Н. Н. та Кмітливий Л. Б. доволі неприязні, грубі особи. Кмітливий не розлучений, але мешкає окремо від дружини та дітей. Обидва пиячать, при цьому не заробляють достатньої кількості грошей для утримання своїх сімей.

За місцями попередніх робіт обидва також характеризуються негативно. Зокрема з СТО «Гайка» на якому Кмітливий Л. В. встиг пропрацювати лише декілька місяців, останній був звільнений за намагання заробити легку копійчину шляхом ремонту автомобілів без запису їх до облікової книги.

Отже легковажне ставлення до життя, безпринципність, схильність до нечесних поступків і прагнення до легкої наживи стали причиною злочину.

Шановні судді!

Звинувачуючи Козодоева Н. Н. та Кмітливого Л. Б. у вчиненні злочину передбаченого ч. 4 ст. 185 Кримінального Кодексу України, враховуючи відсутність в поведінці підсудних ознак каяття, прошу присудити Козодоева Н.Н. та Кмітливого Л. Б. до позбавлення волі на строк до восьми років.

5.3.8. Захисна промова у справі Козодосєва та Кмітливого

Шановний суд!

Мої доводи і версія яку виклав прокурор у цій справі проти-лежні. Тобто, на відміну від прокурора, я абсолютно впевнений, що підсудні не вчиняли злочину.

Розглянемо перебіг подій.

Так, о 10.05 14 травня 2007 року до Оболонського РУГУ МВС України у м. Києві з заявою про викрадення особистого автомобіля Mercedes державний номер АА 3223 ВА звернулись громадянка України мешканка міста Києва.

Горбункова М. Л. Громадянка Горбункова М. Л. нікого не підозрювала і не звинувачувала у здійсненні злочину.

Як же автомобіль Mercedes який належить подружжю Горбункових опинився біля ресторану «Плакуча верба» і яким чином він був переміщений до гаражного кооперативу «Сонечко».

Згідно свідчень товаришів Горбункова С. С., вони зустрілись близько сьомої вечора 13 травня 2007 року у вищезазначеному ресторані. За словами свідків вони разом з Горбунковим випили лише три пляшки горілки і Семен Семенович перебував у стані середнього сп'яніння, тобто достатньо добре контролював свої дії. Залишались вони в ресторані до десятої години після чого роз'їхались по домівках. Горбунков можливо дійсно збирався їхати додому на таксі, але свідки цього не бачили тому що поїхали раніш.

До речі, бармен ресторану «Плакуча верба» Федорів С. Ю. за-свідчив, що Горбунков С. С. вийшов з ресторану тільки після одинадцятої вечора. Близько години після від'їзду товаришів Горбунков ще залишався в ресторані і випив декілька бокалів пива, що могло значно змінити його стань сп'яніння.

Свідок Федорів С. Ю. дійсно визвав для Горбункова таксі але він також не бачив чи від'їхав Горбунков на ньому.

Тобто версія, що Горбунков С.С. від'їхав з ресторану на таксі практично не підтверджена.

Щодо Козодосєва Н. Н. За свідченнями його знайомого — Дмитренка Л. Д. вони зустрічались вечором 13 травня 2007 року. Близько одинадцятої вечора Козодосєв відправився до дому попрямувавши у напрямку метро «Мінська».

За словами обвинувачуваного, проходячи біля ресторану «Плакуча верба» він помітив чоловіка який намагався завести автомобіль Mercedes Це був Горбунков.

Не будемо зосереджуватись на законослухняності Горбункова, який перебуваючи у стані тяжкого сп'яніння збирався сісти за кермо автомобіля, тим більше, що він так і не зробив цього.

Підзахисний допоміг Горбункову завести авто. При цьому Козодоев будучи добрим механіком зауважив Горбункову про несправність його автомобіля. В подальшому Горбунков запропонував підзахисному за грошову винагороду у розмірі 100 грн. відігнати його автомобіль до дому.

Необхідно зазначити, що для Козодоева, рівень доходів якого дійсно достатньо низький, 100 грн. достатньо велика сума грошей. Тим більше, що Козодоев і Горбунков мешкають в одному напрямку відносно масиву Оболонь. Горбунков на вул. Ковпака, а Козодоев на проспекті Науки.

По дорозі підзахисний запропонував Горбункову відремонтувати його автомобіль.

Можна зрозуміти логіку Козодоева, який умовив п'яного Горбункова серед ночі загнати автомобіль до майстерні. Робота з дорогим авто обіцяла Козодоеву та Кмітливому добрий прибуток. Тим більше, що Козодоев пообіцяв відвести Горбункова додому на власному авто, яке залишив в гаражному кооперативі.

Звинувачення Козодоева та Кмітливого у змові і викраденні автомобіля базуються на свідченнях охоронця — Сторожука А. А., який бачив Козодоева за кермом автомобіля Mercedes державний номер АА 3223 ВА в ніч з 13 на 14 травня 2007 року, у той час коли Кмітливий вже очікував Козодоева на території гаражного кооперативу.

Але Сторожук, який перебував у службовому приміщенні, що знаходиться на відстані більше п'яти метрів від в'їзду міг і не помітити Горбункова який перебував з початку в салоні свого автомобіля, а після виїхав разом з Козодоевим.

За свідченнями Кмітливого, він дійсно очікував свого товариша у той час біля боксу, тому що Козодоев, хвилин за двадцять до того зателефонував на мобільний телефон і попросив його відкрити приміщення щоб поставити автомобіль для подальшого ремонту. Вищевикладене пояснюється тим, що Кмітливий мешкає за адресою: вул. Кіквідзе, 54 поруч з гаражним кооперативом. Підтвердити його перебування ввечері 13 травня 2007 року дома не можливо, у зв'язку з тим, що він проживає один.

Те, що у Козодоева та Кмітливого не було наміру позбавити родину Горбункових автомобіля, підтверджується характером поведінки Козодоева. Навіщо людині, яка вирішила обікрати іншу, відвозити її додому.

Так, згідно свідчень консьержки Бабцевої В. І., Горбунков С. С. повернувся близько першої години ночі 14 травня 2007 року додому на автомобілі. Вона не пам'ятає, чи було це таксі, але за зовнішнім описом автомобіль, на якому привезли Горбункова додому, збігається з автомобілем, який належить Козодоеву.

Чому маючи номер мобільного телефону підзахисні не зателефонували Горбункову в ранці 14 травня 2007 року пояснюється тим, що це була неділя. Тим більше, що людина, яка так добряче побавилась алкоголем напередодні, навряд чи прийшла б до тям ще до обіду.

Вельмишановні судді!

Козодоева Н. Н. та Кмітливого Л. Б. обвинувачують в тому, що вони хотіли збагатитись за рахунок чужого майна. Однак весь хід слідства, показання свідків, підсудних цього не підтверджують. У справі відсутні переконливі і безспірні докази, щодо протиправних дій підзахисних.

З урахуванням цього прошу винести за справою виправдувальний вирок.

5.3.9. Обвинувальна промова у справі Петренка

Шановний суд! Протягом останнього часу однією з найбільш небезпечних загроз національним інтересам України залишається проблема криміналізації суспільства, зростання злочинності у різноманітних її проявах. Криміногенна ситуація в Україні останніми роками істотно змінилася щодо динаміки і структури злочинності. За умов соціально-економічної нестабільності, зниження правосвідомості населення та девальвації моральних цінностей, окремі форми протиправної поведінки стали розглядатися в масовій свідомості як соціально допустимі й навіть повсякденні. Засилля неякісної продукції у галузі мистецтва, послаблення виховної роботи серед молоді призводить до того, що рівень злочинності серед молоді в Українській державі утримується на досить небезпечній позначці.

Яскравим прикладом є справа, яка подана на Ваш розгляд, — це справа пограбування пункту обміну валют групою неповнолітніх.

Обвинувачення стверджує, що підсудні: неповнолітні Петренко В. В., Федотова О. О., Марченко М. М. діяли свідомо з метою заволодіння грошима.

На підставі всього вислуханого і перевіреного в судовому засіданні було встановлено таке:

10 червня 2007 року неповнолітні Петренко В. В. (1991 р. народження) та Федотова О. О. (1991 року народження) святкували 16-річчя Марченко М. М. в боулінг-клубі «Носоріг». Згідно показань Марченко М. М. близько 19.00 дівчатам, що хотіли ще випити, стало замало грошей на напої, тому вони вирішили піти до найближчого пункту обміну валют, щоб обміняти надані батьками Марченко 100 доларів США на гривні.

Шановний суд!

Говорячи про причини здійснення злочину, слід звернути увагу на умови, які спричинили таку ситуацію.

По-перше, я маю на увазі батьків Марченко М. М. — вони свідомо дозволили своїй дочці святкувати день народження у боулінг-клубі, ще й надали в її розпорядження досить велику суму грошей в іноземній валюті.

По-друге, слід звернути увагу на несумлінне ставлення до своїх обов'язків працівників боулінг-клубу «Носоріг». У їх закладі неповнолітні особи купують та вживають алкогольні напої. Це є порушенням умов торгівлі алкогольними напоями. Я вважаю за доцільне просити суд винести окрему ухвалу на адресу адміністрації клубу з приводу порушення умов торгівлі алкогольними напоями.

Після того, як Марченко М. М. обміняла 100 доларів США на відповідну суму у гривнях, підсудні повернулися до пункту обміну валют і почали вимагати від касира Іваненко І. І. анулювати операцію. За показаннями Марченко М. М., — для того, що б повернути батькам 50 доларів. Не зважаючи на відмову та пояснення робітника банку, Марченко наполягала на відміні операції. У цьому їй допомагали Петренко В. В. і Федотова О. О., які підтримували вимоги Марченко М. М., висловлюючи свою незгоду з діями касира.

Коли Марченко М. М. отримала чергову відмову у проведенні операції анулювання і зрозуміла, що касир не збирається виконувати її вимогу, вона застосувала щойно подаровану їй на день народження запальничку у вигляді точної копії пістолета «браунінг». За показаннями підлітків і потерпілої, які збігаються, Марченко М. М. зі словами «Давай гроші!» наставила на касира модель пістолета так, ніби збиралася вбити касира. За показаннями Федотової О. О. до злочину вони з Марченко М. М. шуткували з приводу можливості використання запальнички як «пугача» при пограбуванні банку. Касир перелякалася і почала заспокою-

вати неповнолітніх словами «Не стріляйте, я віддам гроші». Не відводячи очі від дула, вона намацала пачку грошей з каси і протягнула їх у віконце. Марченко М.М. вихопила пачку з рук касира та здійснила спробу зникнути з місця злочину разом з Петренком В.В. і Федотовою О. О. Тільки оперативні та професійні дії співробітників міліції зупинили зухвалу групу неповнолітніх від можливих подальших спроб.

Докази по справі зібрані з дотриманням норм КПК України. Вони є об'єктивними, правдивими, не протирічать один одному та доводять вину підсудних.

Органами досудового слідства дії підсудних кваліфікуються за ч. 2 ст. 186 КК України — «грабіж, поєднаний з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого або з погрозою застосування такого насильства, або вчинений повторно, або за попередньою змовою групою осіб».

До обтяжуючих обставин слід віднести те, що злочин скоєно після вживання алкогольних напоїв, а також у групі.

До пом'якшуючих обставин слід віднести те, що Марченко М. М., Федотова О. О. і Петренко В. В є неповнолітніми, які раніше не притягувались до кримінальної відповідальності, позитивно характеризуються як за місцем проживання, так і за місцем навчання. Слід зауважити, що своєю поведінкою вони допомогли слідству в розкритті злочину, розкались у суді, відшкодували потерпілій матеріальну шкоду та просять у неї вибачення.

Шановний суд!

З огляду на викладене, пропоную визнати неповнолітніх Марченко М. М., Федотову О. О., Петренко В. В. винними у вчиненні злочину передбаченого ч. 2 ст. 186 КК України і призначити їм покарання:

— Марченко М. М. — у вигляді позбавлення волі строком на 2 роки. На підставі статті 104 КК України звільнити від відбуття покарання з випробуванням на 2 роки. На підставі ст. 78 КК України зобов'язати під час відбуття покарання не змінювати місце проживання та навчання без дозволу органів, що видають виконанням покарань. Регулярно з'являтися на реєстрацію до органу, що видає виконанням рішень.

— Федотовій О. О. призначити покарання у вигляді позбавлення волі строком на 1 рік. На підставі статті 104 КК України звільнити від відбуття покарання з випробуванням на 1 рік. На підставі ст. 78 КК України зобов'язати під час відбуття покарання не змінювати місце проживання та навчання без дозволу орга-

нів, що відають виконанням покарань. Регулярно з'являться на реєстрацію до органу, що відає виконанням рішень.

— Петренко В. В. призначити покарання у вигляді позбавлення волі строком на 1 рік. На підставі статті 104 КК України звільнити від відбуття покарання з випробуванням на 1 рік. На підставі ст. 78 КК України зобов'язати під час відбуття покарання не змінювати місце проживання та навчання без дозволу органів, що відають виконанням покарань. Регулярно з'являться на реєстрацію до органу, що відає виконанням рішень.

5.3.10. Захисна промова у справі Петренка

Шановний суд! Пограбування пункту обміну валют є злочинном. Це безперечно. Грабіж завжди суворо і навіть жорстко карався, та і в сучасний період, не дивлячись на більш гуманне законодавство, цей злочин суворо карається законом. Судова практика України стосовно цього виду злочину орієнтується на застосування покарання у вигляді позбавлення волі. Хоча, за наявності у КК альтернативних санкцій судді, зобов'язані насамперед обговорювати питання про можливість призначення покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

Аналіз вчинених злочинів свідчить, що частина засуджених не становить значної суспільної небезпеки і могла б відбувати інші, альтернативні, або нетюремні види покарань без позбавлення волі, що вже існують у чинному Кримінальному кодексі. Це, зокрема, стосується і моїх підзахисних.

Мої підзахисні, неповнолітні Марченко М. М., Петренко В. В. і Федотова О. О., звинувачуються у пограбуванні пункту обміну валют шляхом погрози насильства. Але чи дійсно вони суспільно небезпечні, щоб застосовувати до них міру покарання у вигляді позбавлення волі? Вийти на шлях істини мені допоможе ретельний аналіз доказів, зібраних ня попередньому і судовому слідствах, а також аналіз причин неправомірних дій неповнолітніх.

Обвинувачення стверджує, що підсудні діяли свідомо з метою заволодіння грошима. Для аналізу умислу слід звернутися до поняття умисел та його видів. Підсудні не планували пограбування заздалегідь. Більш того, неправомірні дії було вчинено в стані сильного емоційного хвилювання, яке ґрунтується на обставинах, що склалися, а саме:

— неповнолітній Марченко М. М. батьки вперше дозволили святкувати день народження в боулінг-клубі як самостійній дорослій людині;

— батьки довірили їй досить велику суму грошей;
— Марченко М. М. вперше була «господинею свого свята» та почувала себе відповідальною за вдалий вечір;
— через брак досвіду дівчина не розрахувала кількість грошей за замовлення в кафе-барі.

Отже, склалася така ситуація, коли неповнолітній дівчинці терміново потрібно було врегулювати питання з оплатою рахунку. Все це призвело до того, що коли у грубій формі (згідно показань обвинувачених) касир відмовила їй анулювати операцію, Марченко М.М. прийняла спонтанне рішення захистити свої інтереси.

До кінця не усвідомлюючи свої дії, неповнолітня Марченко М. М. витягнула з кишені запальничку у вигляді пістолета та направила на касира. Згідно показань Марченко М.М., метою її дій було не заволодіння грошима із каси, а лише повернення власних грошей. У стані душевного хвилювання Марченко М.М. схопила протягнуті касиром гроші, не думаючи про наслідки.

Таким чином, ми можемо говорити про раптовий афектований умисел, вчинення злочину під впливом якого пом'якшує покарання згідно п. 7 ч. і ст. 66 КК України.

До пом'якшуючих обставин слід віднести, що Марченко М. М., Федотова О. О. і Петренко В. В. є неповнолітніми, раніше не притягувались до кримінальної відповідальності, позитивно характеризуються як за місцем проживання, так і за місцем навчання. При затриманні вони не чинили опору, щиросердно у всьому зізналися та повернули викрадені гроші. Мої підзахисні розкаялись у суді, відшкодували потерпілій матеріальну шкоду та просять у неї вибачення.

Прошу шановний суд при визначенні міри покарання врахувати всі вище зазначені пом'якшуючі обставини відповідно до ст. 66 ККУ та, зважаючи на наявність самостійних доходів підсудних, обмежитись призначенням за їхні дії штрафу:

— Марченко М. М. — 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян;

— Федотовій О. О. та Петренко І.І. — по 30 неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Закон вимагає, щоб у процесі кримінального судочинства кожен, хто вчинив злочин, зазнав справедливого покарання, і жоден невинний не був притягнутий до кримінальної відповідальності та засуджений, щоб у кожній справі була встановлена істина, а обвинувальний вирок ґрунтувався на переконливих і безспірних доказах. Якщо Ви, шановні судді, винесете із залу суду таке ж переконання, як і я, якщо мої доводи підтвердять у вас це пере-

конання, то я думаю, що для моїх підзахисних Ваше справедливе рішення стане виховним уроком на все життя.

Я впевнений, що саме таке покарання, в даному випадку, буде сприяти досягненню мети покарання, як вона визначена в кримінальному законодавстві.

5.3.11. Обвинувальна промова у справі Голенкова

Ваша честь!

Нами в судовому засіданні прослухана кримінальна справа по звинуваченню громадянина Голенкова Олексія Миколайовича в скоєні злочину, передбаченого статтею 187 ч. 1 КК України — розбій.

Суспільна небезпечність розбою полягає в тому, що це найбільш небезпечний і найпоширеніший серед злочинів проти власності. Це обумовлено тим, що додатковим об'єктом його виступають життя чи здоров'я людини.

Шановний суд, дозвольте звернути Вашу увагу на слідуючи обставини:

25 липня 2007 року, приблизно в 16 год. 30 хв. неповнолітній Голенков О. М., 1991 р. н. діючи навмисно, будучи в стані алкогольного сп'яніння, знаходившись на асфальтованій дорозі, що проходить біля «Мушкетовського» кладовища селища «6-Красна» Пролетарського району м. Донецька, помітив, як до нього з боку селища назустріч на велосипеді «Україна» під'їжджала раніше незнайома дівчина, потерпіла Ташкевич Д. А. Розставивши руки, він зупинив Ташкевич, попросив її підвезти його до трамвайної зупинки «вул. Юмашева», але дівчина йому відмовила. Бачачи це, Голенков вирішив заволодіти велосипедом дівчини і з цією метою достав заправлений в спортивні штани в області спини ніж, розмахуючи і погрожуючи ним, сказав, щоб вона кинула велосипед. Залишивши велосипед, потерпіла побігла у бік селища. Голенков сів на нього і поїхав додому до свого приятеля Селезньова А. Г., де нічого не пояснюючи хазяїну, будучи в стані алкогольного сп'яніння, ліг спати, залишивши велосипед в господарській забудові, розміщеній на території його двору.

На наступний день, прокинувшись приблизно о 10 годині, Селезньов А. Г. поцікавився у Голенкова О. М., де він взяв велосипед. Голенков О. М. пояснив, що не пам'ятає, де він узяв велоси-

пед. Після цього Голенков О. М. на велосипеді направився до магазину і по дорозі біля притулку був

зупинений сестрою потерпілої Будацькою С. А. Будацька спитала у Голенкова, де він узяв велосипед, на що він пояснив, що велосипед узяв у свого приятеля. На це Будацька пояснила, що велосипед належить їй, і що вчора він був викрадений у її сестри. Разом з тим, Будацька сказала, що вже повідомила про викрадення до міліції. Голенков не став заперечувати і передав велосипед Будацькій, після чого направився додому до свого приятеля.

На думку державного обвинувачення, винність Голенкова О. М. підтверджується такими доказами:

1. Матеріалами перевірки.
2. Протоколами виїмки і огляду, в ході якого у гр. Ташкевич Д. А. був вилучений і оглянутий повернутий їй велосипед «Україна».
3. Постановою про залучення в якості речового доказу велосипеда «Україна»
4. Протоколом допиту Голенкова О. М.
5. Протоколом допиту потерпілої Ташкевич Д. А.
6. Протоколом допиту свідка Будацької С. А.
7. Протоколом допиту свідка Селезньова А. Г.
8. Протоколом виїмки і огляду кухонного ножа, вилученого у Голенкова О. М.
9. Протоколом про залучення в якості речового доказу кухонного ножа.
10. Протоколом відтворення обстановки і обставин події злочину і фототаблиця до нього, в ході якої Голенков О. М. показав і розказав про обставини вчиненого ним злочину.
11. Протоколом очної ставки Голенков О. М. — Ташкевич Д. А., в ході якої вони підтвердили раніше дані ними свідчення.

Вважаю, що органами досудового слідства правильно кваліфіковані дії підсудного за ст. 187 ч. 1 КК України, так як він своїми навмисними діями здійснив напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із загрозою застосування насилля, небезпечного для життя чи здоров'я особи, що зазнала нападу (розбій).

Винність підсудного знайшла своє підтвердження в ході судового засідання в повному обсязі і підтверджується показаннями підсудного. Свою винність у здійсненні вказаного злочину підсудний повністю визнав, пояснив обставини здійснення злочину.

При визначенні виду і розміру покарання підсудному необхідно врахувати суспільну небезпеку і характер здійсненого злочину, дані про особу підсудного, який не судимий, не працює, не вчиться, характеризується задовільно, у вчиненому розкався, є неповнолітнім, сиротою, у зв'язку з чим виправлення і перевиховання підсудного можливо без ізоляції його від суспільства.

На підставі викладеного, прошу суд визнати Голенкова О. М. винним у здійсненні злочину, передбаченого ст. 187 ч. 1 КК України і призначити йому покарання за цією статтею у вигляді 3-х років позбавлення волі. На підставі ст. 75 КК України дане покарання вважати умовним із випробувальним строком на 2 роки. На підставі ст. 16 КК України зобов'язати підсудного не змінювати місце проживання і не виїжджати за межі України без дозволу органу Кримінально-виконавчої системи, періодично з'являтися на реєстрацію в орган Кримінально-виконавчої системи.

5.3.12. Захисна промова у справі Голенкова

Шановний суд, сьогодні нам треба дати остаточну кваліфікацію діям підсудної особи та призначити їй покарання, яке буде сприяти виправленню підсудного та його перевихованню.

З огляду на те, що нам відомо про дії підсудного, в тому числі з його власних добровільних показань, я не буду заперечувати, що його дії являються протиправними. Дійсно, дії підсудного посягають на правопорядок та передбачені відповідною статтею КК.

Що ж являє собою діяння Голенкова при глибшому розгляді та яких заходів воно заслуговує з боку держави?

Розглянемо інкриміноване йому діяння.

Дійсно, 25 липня 2007 року, неповнолітній Голенков О. М. з погрозою використання кухонного ножа, заволодів велосипедом «Україна», що належав гр. Ташкевич Д. А.

Що ж стало причиною вчинення Голенковим протиправних дій?

З обставин справи нам відомо, що до вчинення злочинного діяння Голенков мешкав зі своїми батьками. В 2003 році загинув батько Голенкова, після чого у 2005 році померла його мати, і Голенков залишився круглою сиротою. Після смерті матері Голенков знаходився у дитячому притулку, який він неодноразово залишав, проживаючи у свого приятеля Селезньова А. Г. Напере-

додні вчинення злочину Голенков посварився із Селезньовим, що сприяло марним пошукам Голенкова нового житла.

З обставин справи ми бачимо, що, привласнюючи чужу річ і погрожуючи Ташкевич, Голенков діяв імпульсивно, під впливом психічного стану, який був викликаний необхідністю обирати собі нове місце проживання, в той час, коли матеріальне становище його було вкрай скрутне, оскільки опікунів у нього немає, на обліку у відділі соціального забезпечення Голенков не стоїть, допомогу не отримує.

Крім того, це діяння було вчинено в стані алкогольного сп'яніння, що виключає розважливе та цілеспрямоване відношення Голенкова до власних дій. Прошу врахувати те, що стан сп'яніння не може в даному випадку розглядатись як обтяжуюча відповідальність обставина (як це і передбачено п. 11 ст. 41 КК). Адже, ми повинні визнати, що особа, яка нападає на іншу особу з метою заволодіння чужим майном з погрозою вчинення насильства в тверезому стані, являє собою значно більшу суспільну небезпечність. Така особа діє обдуманно, а не під впливом помилки, як це було з Голенковим.

Оскільки Голенков винність у пред'явленому звинуваченні визнав, я не заперечую кваліфікацію його дій за ст. 187 ч. 1 КК України.

При призначенні покарання за розглядуване діяння прошу суд врахувати велику кількість суттєвих обставин, що пом'якшують відповідальність Голенкова, а саме:

1) Голенков є неповнолітнім, сиротою, був позбавлений уваги батьків, у зв'язку з чим знаходився в компанії неблагонадійних підлітків і опинився на лаві підсудних;

2) діяння було вчинене внаслідок збігу тяжких особистих та сімейних обставин, що виражалось в необхідності пошуку місця проживання та відсутності для цього коштів;

3) Голенков раніше не судимий, що підтверджує той висновок, що діяння було скоєне ним необдуманно, імпульсивно;

4) Голенков повністю визнає вину у скоєному діянні та щиро розкаюється у вчиненому.

Призначене покарання має підняти в ньому моральні якості, вселити в нього віру в суспільство, в себе, та в можливість вирішувати життєві ускладнення законними способами.

Враховуючи вищевикладене, прошу суд за ст. 187 ч. 1 КК України призначити Голенкову мінімальне покарання, звільнивши його від покарання з мінімальним випробувальним строком.

5.4. Промови позивача

5.4.1. Промова представника позивача

Шановний суд!

Не так часто наш пересічний громадянин, заляканий роками правового нігілізму, який живе за принципом «з сильним не борись, з багатим не судись», подає позов до всемогутньої міської ради.

Позивач подає його вже вдруге. Вперше, він пішов шукати правди до суду коли після більш ніж десятирічного існування у бараку з трьома неповнолітніми дітьми, він нарешті у 1999 році, отримав за спільним рішенням адміністрації і профспілки виділену заводу «Арсенал» однокімнатну квартиру. Щастя було зовсім поруч, але внаслідок протизаконних дій працівників виконкому міської ради, які надали ордер на квартиру, що була йому надана, особі, яка здійснила її самозахват, його родина була позбавлена можливості вселитися в надане їм житло. Тоді суд визнав його правоту та 05.06.2000 р. постановив законне рішення про виселення самозахватчика з квартири, що мала належати Петрову В. В. Але рішення суду не стало перешкодою беззаконно. Даремно страйкували колеги Петрова В.В., даремно пікетували приміщення міської ради, а звернення прокуратури залишилися криком одинокого у пустелі. Самозахватчик по сьогоднішній день продовжує жити у квартирі, наданій Петрову В. В. законом та судом, а сам Петров В. В. з дітьми в комунальці.

При цьому, в позивача залишилося чітке розуміння безправ'я і свавілля, коли навіть рішення суду — вищої інстанції справедливості — особам, наближеним до влади, дозволено не виконувати. Залишилася в нього і віра в суд.

Як вбачається з матеріалів справи, досліджених в судовому засіданні, ТОВ «Ковальської» 22 вересня 2001 року надає заводу «Арсенал» іншу квартиру, квартиру № 4 по вул. Гончара, 2, яку спільним засіданням адміністрації і профкому надають родині позивача.

Але знов, міська рада тріскуче «завалює» тест на порядність — знаходить більш «гідного» кандидата на це житло і відбирає його у родини Петрових. Звичайно, економіст департаменту житлового господарства міськвиконкому, якому було надано ордер, ближче до них, ніж багатостраждальна родина Петрових. Та мені важко збагнути глибину морального падіння, яке дозво-

лило окремим чиновникам двічі запустити снаряд протиправного знущання у воронку страждань хворих дітей. Чому двічі відбирають житло саме у Петрових, бо вони є найбільш незахищені, найбільш вразливі через наявність трьох неповнолітніх дітей та їхню хворобу? Бо за них ніхто не вступиться, а на закон можна не звертати уваги? Я сподіваюсь, що суд надасть цьому відповідну оцінку.

Ваша честь, адресатом доказування для сторін в справі є суд. Саме суду ми адресуємо всі наші доводи, пояснення та аргументи, саме суд ми намагаємося переконати в своїй правоті. Але у суду також є адресат доказування, і адресат цей надзвичайно великий, бо він — усе суспільство. Суспільство, в якого ще існує віра в правосуддя, нехай ця віра й трохи похилилася через роки правового свавілля. На розв'язку цієї історії очікують не тільки самі позивачі, не тільки їхні друзі та колеги, а й багатомільйонні читачі видань, що розповіли на своїх сторінках про те, що сталося з Петровим В. В. І тільки рішення, що буде ґрунтуватися на законі та ретельному аналізі зібраних доказів дозволить цій вірі не похитнутися ще більше.

Тому, заради справедливості я пропоную аналіз фактів і доказів, які зібрані по справі та передані на Ваш розгляд.

З матеріалів справи вбачається, що засідання комісії з житлових питань при виконкомі міської ради, де розглядалося питання спірної квартири, відбулося 22.10.2001 року. Комісія *рекомендувала* виконкому зареєструвати цю квартиру в якості гуртожитку виконкому та поселити туди на умовах договору економіста Шевчука. В той же день, того ж 22 жовтня — тобто одразу, без будь-яких перевірок це рішення було затверджено виконкомом. Так яке ж з цих засідань — виконкому чи комісії з житлових питань — відбулося раніше?

Щоб хоч якби приховати цю фальсифікацію, у листі міського голови до київського прокурора фігурує інша дата засідання комісії з житлових питань -21.10.2001 р.. При цьому, як вбачається з документів представлених в судовому засіданні, начальник відділу квартирної обліку міськвиконкому п. Туполева О. В. наступного дня повідомила начальника дистанції цивільних споруд п. Макаренко П.С., що виконком прийняв рішення про заселення вказаної квартири на підставі договору від 16.01.2001 р. та площа цієї квартири зарахована у борг заводу за цим договором (*зверніть увагу, не сказано ані слова про те, що ця квартира зареєстрована в якості гуртожитку виконкому!*). Але у вказаному договорі, по-перше, у списку житло-

вих будинків, які мають бути передані ТОВ «Ковальської» не фігурує будинок № 2 по вул. Гончара, по-друге, не передбачено примусове, без попередження та наступного узгодження, відібрання житла у заводу, а по-третє жодного слова не сказано про те, що житло передається для заселення працівниками міськради. Таке свавілля не дозволено ані *Житловим Кодексом*, ані *законами* «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» чи будь-якими іншими.

Крім того, і вказаний договір, і Закон України «Про передачу об'єктів права державної і комунальної власності» передбачають певний порядок та відповідні документи на підтвердження прийняття-передачі об'єктів. Жодного передбаченого у таких випадках документу на цю квартиру оформлено не було. Судом не встановлено, чи було взагалі відправлено вказаний лист та чи отримав його п. Макаренко, тому що 12 лютого 2002 року, тобто через 4 місяці, він повідомляє начальника заводу «Арсенал», що «... будинок за адресою Гончара, 2 не винесений в рішення виконавчого комітету київської міської ради про передачу в комунальну власність міста відомчого житлового фонду і знаходиться на балансі ТОВ «Ковальської».». Таким чином спірна квартира була *протизаконно зареєстрована в якості гуртожитку виконкому*, тобто без будь-яких правових підстав відрізнена у ТОВ «Ковальської».

Але для Петрова В. В. питання законності вилучення цієї квартири у заводу є похідним, не первинним. Як адвокат Петрова В., а не представник ТОВ «Ковальської» чи прокуратури, я можу собі дозволити *уявити на хвилину*, що цей будинок правомірно переданий виконкому. *Та що це змінює для Петрова? Нічого!* Бо жодна норма ЖК чи будь-якого законодавчого акту не встановлює обмеження дії ст. 55 ЖК, згідно якої жили приміщення, що звільняються в будинках, переданих державними підприємствами, установами, організаціями виконавчим комітетам місцевих Рад народних депутатів, *заселяються в першу чергу потребуючими поліпшення житлових умов працівниками цих підприємств, установ, організацій*}. І саме цим підприємствам, установам і організаціям вирішувати, кому саме слід надати це житло.

Тому твердження п. Туполевої у її поясненнях київському прокурору та в судовому засіданні про те, «при розгляді і підготовці документів на заселення відділ квартирної обліку керувався нормами Житлового Кодексу» не відповідає дійсності,

вказані дії виконкомом суперечать як букві, так і духу цього Закону.

Взагалі, убогий доказовий багаж, що був наданий відповідачами, розсипається при зіткненні з правдою життя.

Відповідачі стверджують, що ордер на спірну квартиру Шевчук отримав наступного дня після прийняття виконкомом рішення — 23.10.2001 р. (*вражаюча оперативність!* та одразу ж заселився до неї. Цікаво, як він проживав у однокімнатній квартирі разом з родиною машиніста Олечко, якому тим ж самим рішенням міської ради за клопотанням заводу було вирішено надати іншу квартиру. Олечко мав звільнити спірну квартиру для Шевчука, але ордер на нову квартиру він отримав аж наприкінці грудня. Таким чином, всупереч вимогам ст. 58 ЖК України, ордер Шевчуку *було видано на зайняту квартиру!* Співіснування двох родин в одній квартирі ані трохи не бентежило міську владу — незважаючи на звернення заводу «Арсенал» і прокуратури, вона зволікала з видачею ордера Олечко, а на звернення за ордером родини Петрових, замість того, щоб повідомити їм та заводу, що ордер на цю квартиру вже видано іншій людині, мотивувала свою відмову у видачі ордеру тим, що попередній мешканець Олечко ще не виселився.

Сама Туполева в судовому засіданні визнала, що згідно даних БТІ, ТОВ «Ковальської» не передала спірний будинок міській раді та виконком міської ради клопотав перед заводом про його передачу.

Порушене відповідачами питання про те, що спірна квартира не задовольняла потреби родини Петрових не входить до предмету доказування по цій справі, та є аморальним, тому що відсутність можливості у заводу забезпечити її працівника достатньою площею не означає, що він має жити на вулиці. А посилання відповідачів на те, що у Петрова ще не наступила черга на отримання житла взагалі не витримує ніякої критики.

По-перше, питання черговості надання відомчого житла працівникам цього відомства аж ніяк не входить до компетенції виконкомом міськради, не кажучи вже про пересічного громадянина Шевчука, що не має будь-якого відношення до заводу «Арсенал».

По-друге, воно є неправдивим, настання черги Петрова В. В. знайшло своє підтвердження в судовому засіданні. Мені важко зрозуміти, що дозволило Шевчуку, молодій людині, що менше року працює у виконкомі, вважати що його черга є раніше за Петрова, який очікує у черзі вже понад 15 років.

Я не хочу зупинятися на його зустрічному позові, неправомірному та цілком безпорадному з юридичної точки зору — цьому позову було дано детальну оцінку в поясненнях позивача Петрова В.В., долучених до матеріалів справи.

Я тільки хотіла б зауважити, що п. Шевчук стверджує, що в позові Петрова має бути відмовлено, тому що він, Шевчук отримав спірну квартиру в порядку, встановленому чинним законодавством. Ми не заперечуємо, що дії пана Шевчука по отриманню ним ордеру були правомірними. Але ст. 59 ЖК України передбачає й інші підстави для визнання ордеру недійсним, та як вказав Верховний Суд України, *відсутність неправомірних дій осіб, які одержали ордер*, виключає можливість виселення їх без надання іншого жилого приміщення, *але не є підставою для відмови у позові про визнання ордеру недійсним (ухвала судової колегії в цивільних справах Верховного Суду України від 28.10.98, надруковано у зб. «Рішення Верховного Суду України — 1999 р.»).*

Право позивача на спірну квартиру виникло одразу після того, як спільним рішенням адміністрації та профспілкового комітету вона була йому надана (див. *ухвалу судової колегії в цивільних справах Верховного Суду України від 13.01.99., надруковано у зб. «Рішення Верховного Суду України -2000 р. «* Таким чином, видавши Шевчуку ордер на цю квартиру виконком порушив це право та протизаконно скасував вказане рішення адміністрації та профкому заводу.

Ваша честь, як відомо, *право* — це мистецтво добра і справедливості. Застосування будь-якої з цих двох добродетелей приведе вас до одного і того ж результату. *Добро* не дозволить залишити на вулиці дітей, які тяжко хворі з дитинства та ніколи в житті не мали власної оселі.

Справедливість не дозволить обійти закон. Закон, який, крім загальної, встановленою Конституцією України, Законом України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», Загальною декларацією прав людини, Конвенцією про права дитини, Декларацією ООН про права інвалідів, вимоги щодо переважного права на піклування, допомогу і захист дітей та особливо дітей-інвалідів, визначає також *чіткий порядок надання відомчого житла* та у відповідності до ст. 52, 55 ЖК України стверджує переважне право позивача Петрова В.В. на цю квартиру, незалежно від питання правомірності чи неправомірності вилучення її ТОВ «Ковальської».

5.5. Промови у касаційному суді

5.5.1. Промова у справі Ревенка

Високоповажний Суд! Шановні учасники процесу, всі присутні!

Виступаючи останнім із представників засуджених, я бачу свою роль в тому, щоб не повторювати сказаного в процесі слухання справи, а намагатися знайти додаткові аргументи в підтримку нашої позиції по цій справі. В цій залі неодноразово звучало «пом'якшити покарання», тому я звертаюсь до Вас і хочу нагадати, що 12 жовтня 2005 року на Трухановому острові підсудними Ревенко Іваном Андрійовичем і Журавлем Дмитром Олеговичем було скоєно напад на неповнолітнього Петренка Валерія Івановича з метою заволодіння його майном, а саме, мобільним телефоном.

Вироком Дніпровського районного суду м. Києва від 7 червня 2006 року засуджено Ревенка Івана Андрійовича та Журавля Дмитра Олеговича за ч. 2 ст. 187 КК України з підписки про невиїзд до 7-ми років позбавлення волі з конфіскацією майна. Ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 07 червня 2006 р. вирок Дніпровського районного суду м. Києва пом'якшено покарання Ревенку І. А. та Журавлю Д. О. за ч. 2 ст. 187 КК України із застосуванням ст., 69 КК України з семи років позбавлення волі до п'яти років позбавлення волі, в решті вирок залишено без змін.

Вважаю ухвалу апеляційного Суду та вирок Суду першої інстанції незаконними, такими, що підлягають зміні (ст. 398 КПК України), у зв'язку із невідповідністю призначеного Судом покарання ступеню тяжкості злочину та особам засуджених, внаслідок суворості (ст. 372 КПК України) та неправильним застосуванням кримінального кодексу.

Хочу звернути Вашу увагу, що Апеляційний Суд, визнаючи призначене Ревенко І. А. та Журавлю Д. О. покарання занадто суворим, зазначив в ухвалі, що при пом'якшенні покарання врахує ступінь небезпечності вчиненого злочину, що вони вперше притягаються до кримінальної відповідальності, позитивно характеризуються за місцем навчання, повністю визнали свою вину та щиро розкалися, відшкодували нанесену шкоду, Тобто обставини пом'якшувочими їх вину, але фактично при призначенні покарання суд не врахував їх у повному обсязі.

Суд як першої, так і апеляційної інстанції не дослідив в достатній мірі індивідуальний ступінь тяжкості даного злочину, обме-

жившись лише встановленням його виду та оцінкою лише його юридичного складу відповідно до визначеної ст. 12 КК України класифікації. Тобто, судами досліджено лише типові показники рівня суспільної небезпеки злочину даного виду (а не індивідуальні даного злочину). Але, з урахуванням усіх без виключення обставин справи, які залишилися поза увагою суддів, очевидним стає висновок про те, що індивідуальний ступінь тяжкості вчиненого злочину та характеризуючи особу дані свідчать, що виправлення та перевиховання Ревенка І. А. та Журавля Д. О., можливе без ізоляції їх від суспільства. Наполягаю на тому, що вони не є суспільно небезпечними особами, на що вказують такі обставини:

Судами не враховано у повному обсязі при призначенні покарання особи винних, оскільки це передбачає з'ясування усіх фактичних даних, які характеризують Ревенка І. А. та Журавля Д. О., вказують на їх відношення до праці і навчання, а також вказують на їх відношення до скоєного, до потерпілого та заподіяної шкоди.

Ревенко І. А. є студентом Київського національного університету ім. Т. Шевченка, навчається в інституті журналістики, протягом чотирьох років публікується у різноманітних друкованих органах.

ЗМІ зарекомендував себе як, здібний журналіст. Є членом Соціалістичної партії України. Під час проведення виборів працював членом Парламентської і Президентських дільничної комісії. До кримінальної та адміністративної відповідальності не притягався.

Журавель Д. О. є студентом Національного авіаційного університету, постраждалим від аварії на ЧАЕС (посвідчення № 23456), хворіє на бронхіальну астму, що передбачає стаціонарне лікування двічі на рік в медичних установах спеціально профілю. Має матір, інваліда першої групи, та стареньку бабусю, інваліда другої групи, за якими доглядає і є їх опікуном.

З огляду на особи Ревенка І. А. та Журавля Д. О., які на момент вчинення злочину успішно навчалися у вищих навчальних закладах, ніколи до кримінальної відповідальності не притягалися, злочин вчинили вперше, позитивно характеризується за місцем проживання та навчання, що свідчить про ситуативну випадковість їх дій, щиро розкаялися у вчиненому злочині, очевидно стає, що вони не є небезпечними для суспільства, тому існують підстави для призначення покарання із застосуванням ст. 75 КК України.

Крім того, судами повною мірою не враховано ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, як конкретного показника суспільної небезпеки даного окремого злочину, на який вплива-

ють його індивідуальні особливості, які не враховуються в межах кваліфікації.

Не зважаючи на те, що злочин по своїй суті є корисливим, в потерпілого нічого не зникло, тяжких прямих та похідних наслідків злочином не спричинено, а в застосування сили, потерпілий Євенко І.А. та Журавлю Д. О. пробачив, що також повинно було бути визнано судом як пом'якшуюча обставина. Тобто судом не враховано відсутність тяжких наслідків від злочину, про що свідчить заява потерпілого, де він заявляє про відсутність матеріальних та моральних претензій до підсудних і просить його заяву від 31.08.2005 з приводу інциденту на Трухановому острові не розглядати, кримінальну справу не відкривати і інцидент вважати вичерпаним. Але ж чомусь судами першої і апеляційної інстанції не враховано цю думку та заяву потерпілого.

Крім того неї невизначеність умислу Ревенка І. А. та Журавлю Д. О. вказує той факт, що відповідно до показів потерпілого мобільний телефон був схований у кишню, а інших матеріальних цінностей, які могли би вплинути на їх мотивацію, у нього не було.

У якості ключової ознаки наявності у Ревенка І. А. та Журавля Д. О. попередньої змови суд як першої так і апеляційної інстанції посилаються на сказану Ревенком І. А. Журавлю Д. О. фразу «работай», після чого останній почав намагатися розстібнути змійки на кишнях потерпілого. Така оцінка, з урахуванням усіх обставин вчиненого злочину, очевидно є помилковою.

Злочин визначається вчиненням за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб(дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення. У справі такі покази Ревенка І. А. та Журавля Д. О. відсутні.

Тобто на думку суддів між Ревенком І. А. та Журавлем Д. О. було досягнуто домовленості про спільне вчинення злочину заздалегідь -до початку виконання хоча б його вчинення, а також домовлено про зміст злочину, орієнтований час і місце його вчинення, а також визначено хоча б у загальних рисах ролі кожного із співучасників у безпосередньому вчиненні злочину. При цьому домовленість щодо змісту діяння мала б бути конкретизована настільки, щоб можна було зробити висновок принаймні про вид злочину, який має бути вчинено у співчутті.

На відсутність будь-яких розмов про майбутній злочин вказують покази свідка Шубської А. І., яка весь вечір була разом із

Ревенко І. А. та Журавлем Д. О., у тому числі під час та після вчинення злочину, для якої усе сталося несподівано. Ревенко І. А.

та Журавель Д. О. ні з нею, ні при ній не домовлялися про вчинення злочину. Ця обставина вказує на сумнівність наявності попередньої змови у Ревенко І. А. та Журавля Д. О., оскільки це не узгоджується із присутністю під час вчинення злочину Шубської А. І., яка їх знала і могла викрити у подальшому, але з якою вони ні про що не домовлялись. Більше того Шубська А. І. показала, що коли на її думку стало небезпечно, то «Журавель почав відтягати Ревенка від хлопця», що також спростовує узгодженість та обумовленість їхніх дій та наявність у них узгодженої спільної мети.

Так само викликає сумнів у наявності попередньої змови та обставина, що злочин було здійснено при ще одному свідкові — Ганоль О. М., оскільки публічність характеризує злочин зовсім іншого виду. Очевидною є відсутність домовленості у Ревенко І. А. та Журавля Д. О. про місце та час злочину, оскільки свідок Шубська А. І. фактично вела хлопців за собою, ідучи алеєю попереду.

На відсутність попередньої змови, на незапланованість дій Ревенко І. А. та Журавля Д. О. вказує і той факт, що вони були незброєні. Розкладний ніж, знайдений на місці злочину, визнаний експертизою, як такий що не є зброєю.

Виходячи з вищенаведеного та з урахуванням характеризуючих даних Ревенка І. А. та Журавля Д. О., які мають постійне місце проживання, навчаються у вищих навчальних закладах, займаються суспільно-корисною справою, позитивно характеризуються за місцем проживання та навчання, засуджують свою поведінку та щиро розкаються у вчиненому, що свідчить про те, що вони вже стали на шлях виправлення та перевиховання і не є небезпечними для суспільства, а також з урахуванням наведених обставин, що знижують ступінь тяжкості вчиненого ними злочину, та у повному обсязі характеризують особи винних, звертаючись до Вас, поважний Суд, повторно розглянути справу та переглянути вирок застосувавши ст. 75 КК України звільнивши засуджених з під варті у залі суду та поклавши на них обов'язки передбачені ст. 76 КК України.

Розділ 3

ГЛАВА 6

ЮРИДИЧНІ ЗАБАВИ

6.1. Промова на захист сірого вовка*

Панове присяжні засідателі!

Високий суд!

Всі Ви погодитесь з тим, що добре ім'я — це те, чим ми дорожимо більш за все.

Сьогодні, в цій залі я надіюсь повернути чесне ім'я моєму підзахисному, безгрунтовно обвинуваченому в тяжкому злочині, здійсненому з особливою жорстокістю.

Мільйони людей прекрасно знають обставини цієї справи. Але лише одиниці мають сумніви щодо вини мого підзахисного.

Його ім'я Сірий Вовк, якого Шарль Перро звинуватив у спробі вбивства шляхом з'їдання Червоної Шапочки та її Бабусі на підставі показань мисливців і так званих, потерпілих.

За цей, ніби здійснений злочин, Вовка було без суду і слідства приговорене до смертної кари мисливцями. Судді-самозванці відразу привели вирок до виконання, розповорвши моєму підзахисному живіт.

Я закликаю всіх Вас, панове присяжні засідателі, пильніше подивитись на обставини цієї, здавалось би, не викликаючої сумнівів справи. Запитаємо себе: чи мали мисливці підстави підозрювати Вовка у вбивстві двох жінок і застосувати до нього вищу міру покарання? Свої дії вони виправдовували тим, що розрізавши живіт моєму підзахисному, вони вийняли із його шлунка живих і неушкоджених Червону Шапочку і її Бабусю.

Чи правдиві ці показання? На ці запитання можна з впевненістю дати лише одну відповідь — Ні!

Мисливці дали завідомо неправдиві свідчення!

---

* Ця і наступна промова підготовлені студентом V курсу юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Романом Посікірою.

Так, Сірий Вовк хитрий. Так, він був голодний. Але він не вбивця!

Здоровий глузд, підтверджений висновками незалежних експертів, вказує на той факт, що Вовк не міг проковтнути Бабусю і Червону Шапочку!

Розміри його пащі і шлунка явно не співвідносяться з розмірами так званих жертв!

Навіть лише один цей факт вже є безумовною підставою для винесення виправдувального вердикту в зв'язку з відсутністю події злочину.

Якщо Вовк не винен, то чому ж його було звинувачено і вбито мисливцями? Для мене ця відповідь очевидна.

Ця неправдива історія була придумана мисливцями, щоб виправдати власний злочин — вбивство мого підзахисного.

Єдиним підтвердженням їх версії є показання Бабусі і Червоної Шапочки. Але, панове присяжні, чи можна серйозна сприймати показання старої хворої жінки і її малолітньої онуки?! Остання навіть не могла за явними ознаками відрізнити Вовка від любимої Бабусі! Тому напрошується висновок, що вони або самі були у змові з вбивцями, або дали свої свідчення під загрозою!

Панове присяжні! Встановити істину — ось те завдання, яке стоїть зараз перед Вами. Я впевнений, що ґрунтуючись на незаперечних доказах, Ви встановите справедливість і винесете у справі мого підзахисного єдино можливий вердикт: «НЕ ВИНУВАТИЙ»!

6.2. Промова на захист графа Дракули

Високий зріст, смертельно бліде обличчя, різко окреслений рот, гострі ікластоподібні зуби, чорний з червоною підбивкою плащ — таким загальноприйнятий образ короля вампірів — графа Дракули, який стверджувався в очах громадськості під впливом провокаційних матеріалів бульварної преси, дешевих кінофільмів, злісних вигадок недругів мого підзахисного.

Панове присяжні! Подивіться на цього миршавого передчасно посивілого, старого з погаслим поглядом.

Хіба він схожий на «виплодок пекла», «виродка природи», «володаря сил темряви»? Чи справедливі пред'явлені йому обвинувачення, в здійсненні численних вбивств та інших тяжких злочинів?

Ні, і ще раз ні!

Так, граф Дракула вампір, але це ще не означає, що він злочинець. Мій підзахисний стара людина яка страждає хронічною душевною хворобою, симптоми якої до цих пір мало вивчене медичною наукою.

Ми не можемо погодитись з доводами обвинувачення, що пристрасть до крові є кримінально каранною. Граф Дракула, утамовуючи спрагу, не вбивав своїх донорів, більш того, він вважав, що тим самим робить їх собі подібними, дарував їм у межах ночі безсмертя.

Необхідно підкреслити, що підсудний використовував такі методи добування «крові насущної» лише в моменти крайнього загострення хвороби. Періодично намагався реалізувати свої патологічні потреби більш гуманним шляхом. Про це свідчать записи в трудовій книжці графа. Так він неоднократно влаштувався на станцію переливання крові, м'ясобійню, ресторан корейської кухні. Але кожного разу Дракулу звільняли через його пагубну звичку.

Як бачите, панове присяжні, мій підзахисний боровся з недугом різними методами, але обставини були сильніші за нього.

Високий суд! Ми признаємо неосудними осіб які страждають kleptomaniєю і піроманією і в той же час несправедливо закриваємо очі на причини які заставляють графа здійснювати суспільно небезпечні дії, хоч вони, без сумніву, були викликані патологічними змінами у його психіці.

Судить самі, чи можна вважати психічно здоровою людину, яка веде винятково нічний спосіб життя, вдень спить у гробу, відчуває панічний страх перед дзеркалом, коло спілкування якої складають криси, сови, павуки і інша подібна нечисть.

Останнім часом у графа спостерігався розвиток манії переслідування, до чого призвели протиправні дії місцевого фанатика «мисливця на вампірів» професора Ван Хезлінка. Останній озброївшись осиновою кілком, вінком з часником і наганом, зарядженим срібними кулями, невідступно переслідував мого підзахисного протягом останніх місяців. Таки дії цілком могли б травмувати психіку і здорової людини, не кажучи вже про стару людину з явно вираженими симптомами старшого маразму і шизофренії.

Отже, панове присяжні засідателі, немає ніяких причин сумніватися в тому, що граф Дракула під час здійснення суспільно небезпечних дій був не в змозі керувати своїми діями внаслідок хронічної хвороби — вампіризму.

Прошу визнати мого підзахисного графа Дракулу неосудним і звільнити від кримінальної відповідальності, застосувавши до нього примусові заходи медичного характеру.

Будемо надіятись що наші медики зуміють перемогти хворобу, яка підкосила здоров'я графа і повернути його до повноцінного життя і суспільно-корисної праці.

6.3. Промова на захист лисиці

Вельмишановні панове присяжні засідателі, Ваша честь!

Сьогодні ми вирішуємо долю Лисиці, а саме те, чи винна Лисиця та яке покарання вона повинна понести за скоєний нею злочин, однак нам не спадає на думку задуматися над тим, чи слід вважати трагічну подію, яка відбулася на лісовій галявині, де зустрілася моя підзахисна з Колобком, злочином. Мені здається, що це величезне упущення з нашої сторони, яке необхідно виправити якнайшвидше.

Отже, спочатку слід докладніше розглянути особу та умови життя передбачуваного злочинця, точніше злочинниці. Лисиця — тварина, яка живе в суворих природнокліматичних умовах нашої країни зі складною екологічною обстановкою, гадаю не варто нагадувати присутнім про важкі наслідки Чорнобильської катастрофи, які мали згубний вплив на флору та фауну нашої країни.

При цьому ця тварина піддається систематичному винищуванню через своє цінне хутро, тобто постійно перебуває в стані стресу, який, згідно з численними науковими доказами, провокує загострене почуття голоду. Тут варто нагадати про те, що у зв'язку з вже згадуваним порушенням екологічним балансом в наших лісах тваринам стало набагато важче здобувати собі харч. Крім того, всі ми пам'ятаємо про вкрай складне політичне і економічне становище нашої країни і плачевний стан сільського господарства, яке не може активно займатися розведенням домашньої птиці і, як наслідок, не може слугувати підмогою в житті голодуючим лисицям.

Організації, які мають допомагати тваринам вижити у складних екологічних умовах, на кшталт Грінпісу, ще не набули належного впливу в нашій країні, необхідного для активного втручання. Політичні партії, які мають опікуватися цими проблемами, як ми можемо судити за результатами останніх парламентських виборів, — тим більше. Таким чином, ми можемо зробити висновок про те, що з'їдання Лисицею Колобка обумовлено умовами її життя та є наслідком властивого всім тваринам інстинкту самозбереження, необхідного для виживання їхнього виду.

Далі слід зупинитися на особі жертви. Як нам відомо, Колобок небагато встиг зробити за своє недовге життя і відомості про нього надзвичайно скупі і уривчасті, проте саме його походження вельми однозначно характеризує його особу. Отже, як вже згадувалося, в сільському господарстві спостерігається занепад, мешканці сільської місцевості, звідки походить Колобок, переважно бідують. Мучені голодом, ціною неймовірних зусиль, тим важчих для них якщо пригадати про те, що «батьки» Колобка — літні люди, що прожили непросте життя, з явно далеким від ідеалу здоров'ям, — вони збирають останні крихти, виготовляють Колобка і, що цілком природно, збираються його з'їсти. Іншими словами, Колобок від самого початку призначався для з'їдання, можна сказати, що це його природна функція, закладена в ньому генетично і така, що підлягає обов'язковому виконанню. Зроблена ним спроба втечі очевидно є відхиленням від норми, викликаним, очевидно, все тією ж таки складною екологією місцевості, інакше кажучи - мутацією. Адже поява в наших і без того неблагополучних лісах такої нехарактерної для них істоти як Колобок, про якого навіть не можна до ладу сказати, до якого класу він відноситься, могло б привести до екологічної катастрофи! Адже навіть своїм недовгим перебуванням у лісі він вже спровокував конфліктну ситуацію.

У цьому аспекті Лисицю слід розглядати як санітара лісу, а з'їдання Колобка вважати подвигом, зробленим в ім'я благополуччя екологічної ситуації в лісовій зоні нашої Батьківщини!

Отже, в світлі наведених фактів можна зробити висновок про те, що з'їдання Колобка стало наслідком взаємодії різних чинників, як природнокліматичних, так і політичних, і було абсолютно логічним з будь-якої точки зору, більше того, воно стало законним завершенням життя так званої жертви, а відтак цей інцидент у жодному випадку не може розглядатися як злочин. Отже, вельмишановні панове присяжні засідателі, Ваша честь, Лисиця є невинною!

6.4. Фабули для юридичних забав

За наведеними фабулами складіть забавні обвинувальні та захисні промови.

Фабула 1

270 млн. років тому над Землею з'явилося неймовірних розмірів космічне тіло. Це була комета «Ятт». Пролітаючи, вона хви-

лею викликала страшенні землетруси, котрі зруйнували все на планеті. Через 65 млн. років у Малому Каньйоні племені Майя було знайдено на каміннях піктограми, що свідчили про сумісне існування людей і динозаврів. Пізніше вчені довели, що таке співіснування дійсно було і тривало протягом 5 тис. років, аж до всесвітнього виверження вулкану у Великому Каньйоні. Спочатку був величезний вибух. Мільярди тонн вогняної маси (700° — 800° за Цельсієм) спопелили все на своєму шляху. Це стало причиною знищення динозаврів.

...Через мільйони років з'явилася вода, земля обітована... розвинулася цивілізація.

Міжнародна група з нетрадиційних методів досліджень, до складу якої увійшли і вчені з України, відправилась у наукову експедицію, де, за археологічними свідченнями, знаходилося плем'я Майя.

Минуло вісім місяців. І ось 13 серпня 2005 року приготувало дослідникам справжній сюрприз.

Стояла спека. Добре напрацювавшись, дослідники зробили привал. Тут уже всі звикли до таємничого потріскування у зарослях, до пустощів мавп, котрі проникали до палаток й підкрадали їжу. І яким же було здивування, коли перед науковцями з'явилася п'ятиметрова з трьома головами істота, схожа на динозавра. Вона спокійно стояла, злегка метляючи хвостом. Дружелюбно розглядаючи людей, істота ніби посміхалася, повертаючи, то одну, то другу голову у різні боки, а з пащ раз за разом виривалося метрове полум'я. За мить, зашипівши, роздуваючи полум'я, істота зникла. Отямившись, науковці негайно перебазувалися звідти на декілька сотень миль. Але істота з'явилася знову. Тоді дослідники звернулися до незалежного наукового центру цього штату. Влада, дізнавшись про неймовірне відкриття міжнародної групи, відхилила її припущення щодо цього феномену, а дослідників затримала. Їм було роз'яснено, що це відома мутилія Бенді, істота, дійсно схожа на динозавра. Однак чутки про невідому істоту та припущення вчених, швидко поширилися у пресі. З'явилися повідомлення про триголового диво-динозавра, котрий, на думку вчених, може бути клонований шляхом вилучення ДНК із слона, птахів та кісток, молекулярна формула яких недосліджена (але можна здогадуватися), за відсутності відповідних технологій в умовах пересувної експедиції. Це — сенсація третього тисячоліття нашої ери.

Але думку вчених було спростовано різними переконаннями, а самих вчених кинуто за ґрати. Відтоді минуло два роки.

Родини затриманих оббивають пороги дипломатичних представництв, пишуть листи в консульства, вимагаючи їхнього звільнення та повернення на Батьківщину. Але безрезультатно.

Фабула 2

Обвинувачується анаконда Ненсі у поглинанні доктора Біна, спричиненні удару лівої руки та захопленні його наручного золотого годинника. Під час проведення наукових досліджень на р. Амазонка несподівано з'явилася анаконда, вдарила човен. Човен похитнувся і декілька членів експедиції впали у річку. Тут анаконда й проковтнула доктора Біна. Невдовзі вона підпливла до берега і виплюхнула зі своєї пащі доктора Біна. А годинник, зіслизнувши з його руки, залишився у пащі анаконди. Знепритомлений доктор Бін упав на пришвартований човен. Отямившись, відчув біль у лівій руці і побачив, що відсутній золотий годинник.

Справу розглядає суд присяжних.

Фабула 3

Під час літньої зливи в озеро Золота-Ноша потрапила позаземна біологічна істота, схожа на казкову русалку: обличчя і тулуб — жінки, а хвіст — риби.

Було це так. Після зливи рибалки вийшли на промисел. Витягли рибальську сітку і побачили в ній дивну істоту. Тож подумали, що це риба, яка тут не водиться. Та, коли роздивилися ближче, жах охопив: це була жінка-риба, яка лагідно посміхалася, а поглядом, неначе прохала допомоги.

Отямившись, рибалки помітили над плавником глибоку рану. Недовго думаючи, загорнули істоту у брезентову ковдру і відвезли до районної лікарні. Лікарі спочатку розгубилися, побачивши істоту, та досить швидко оговтались і надали їй допомогу. Вони припускають, що це може бути позаземна біологічна істота.

Лікарі викликали дільничного. Він і взявся відвезти жінку-рибу до Центру досліджень прибульців.

Наступного дня рибалки поцікавились щодо подальшого перебування істоти, і дізналися, що її до Центру дільничних не доставляв. На запитання рибалок, куди ж зникла істота, дільничних, насміхаючись, та застосовуючи низку нецензурних слів, відповів, що «засмажив і з'їв». А рибалкам наказав забути про те, що бачили, а то притягне їх до відповідальності за поширення неправдивої інформації.

Тоді рибалки звернулися до Третейського суду з вимогою притягти дільничного до відповідальності за вчинений злочин —

поїдання істоти; порушення Міжпланетних норм етики стосовно позаземних біологічних об'єктів; недобросовісне ставлення до виконання службового обов'язку; а також за безтактне поводження з рибалками (наклеп, глузування та брутальну лексику).

Фабула 4

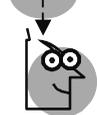
У далекій Галактиці є дивовижна планета «Капейдон». На ній мешкають лише чоловіки, здатні перевтілюватись у невидимі живі об'єкти. Їм уже по 2000 років, а вони однаково юні і гарні. На цій планеті ніколи не буває темряви — завжди день і сонце. Тут досить високо розвинена духовність, освіта, наука. Ніколи сюди не ступала нога чужинців.

Та одного разу на планету опустилися вечірні сутінки, і капдонці вперше побачили золотий серпик місяця і яскраві зірки. На темному тлі неба з'явився срібний човник із жовто-рожевими й зелено-голубими вогниками. Він повільно наближався до Капейдону, розсипаючи від тих вогників різнобарвні пучки проміння, що обласкували пишні трави, які здавалися ще розкішнішими й ніжнішими. Неначе молоді стрункі пагінці, з човника виткнулись опорні ніжки, і він впевнено зупинився. З нього вийшло 10 чарівних фей. Це були білявки з планети «Насолода», які вже давно мандрували в космічному просторі, демонструючи дівочу красу і грацію. Невдовзі інопланетянки відкланялись. А чоловіки почали думати-гадати, як прибульниць до себе звабити.

Перевтілившись, мов пухнаті хмаринки, летіли вони у світовому часі. Швидко віднайшли планету «Насолода» — це справжнє «царство гармонії і величності». Тут серед квіткового раю, обітають білявки. Вони такі чарівні та звабліві, що капейдонці, скориставшись невидимою силою, почали їх викрадати (звідси й обряд викрадання нареченої).

Зникнення красунь збентежило мешканців планети. Тоді старійшини створили засідку. Якось неждано-негадано, коли сонце вже піднялось височенько, покотився дивний серпанок — оповив красуню, яка збирала шовкові духмяні трави впереміжку з пухнастими фіолетовими дзвіночками — і поніс у далекий космічний простір.

... Мудреці все зрозуміли. І разом з родинами полонянок вирушили до Міжпланетного суду. Вони вимагають від крадіїв повернути красунь і взяти з ними шлюб згідно із законами, що ведуться за позивачами.

ЗАДАЧІ З КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

При вирішенні задач, слід відповісти на поставлені в них питання, а також повно і аргументовано обґрунтувати свою відповідь. Обов'язкове посилання на ст. КК і КПК України.

Задача 7.1.

Обласний суд, переглядаючи справу щодо 16-річних Перегудова і Угрюмова, засуджених за вчинення злісного хуліганства і звалтування, дійшов висновку, що районний суд всебічно, повно і об'єктивно розглянув цю справу в закритому судовому засіданні. В той же час він не виявив у справі постанови судді про необхідність розгляду справи в закритому судовому засіданні.

Яке рішення має прийняти у зв'язку з цим суд апеляційної інстанції?

Задача 7.2.

Ознайомившись з матеріалами закінченого досудового слідства, обвинувачений Малишев заявив клопотання про захист його інтересів у суді адвокатом, що було зафіксовано в протоколі ознайомлення з матеріалами справи. Районний суд при вирішенні питання про віддання Малишева до суду призначив справу до слухання без участі захисника. У судовому засіданні підсудний клопотав про участь захисника більше не заявляв, і суд це питання не обговорював. У апеляційній скарзі засуджений Малишев виклав всі ці обставини.

Оцініть їх з точки зору суду апеляційної інстанції і запропонуйте рішення.

Задача 7.3.

Відаючи Бочарова до суду суддя зазначив у постанові, що розгляд даної справи призначається за участю державного обвинувача. Про захисника у постанові не згадувалось. У судовому засіданні з'явився: державний обвинувач, захисник у розгляді справи участі не брав.

Хоча до протоколу судового засідання прикладена заява Бочарова про те, що він буде захищатися сам, з його апеляційної скарги видно, що підставою відмови від захисника стала неявка адвоката на судові засідання.

Які порушення кримінально-процесуального закону були допущені судом? Яке рішення має прийняти апеляційна інстанція за скаргою засудженого Бочарова?

Задача 7.4.

Карасика було засуджено за злісне хуліганство. Судова колегія у кримінальних справах обласного суду, переглянувши справу в апеляційному порядку, скасувала вирок і повернула справу на новий розгляд зі стадії попереднього розгляду, взявши до уваги такі обставини: як видно з висновку судово-психіатричної експертизи, проведеної на досудовому слідстві, Карасик виявляв ознаки розумової відсталості в ступені легкої дебільності. У школі він вчився слабо, у 5 і 6 класах залишався на другий рік у зв'язку з психічними вадами, був демобілізований з армії. Захисник брав участь у справі при ознайомленні з матеріалами закінченого досудового слідства. У суді першої інстанції його не було.

Оцініть правильність рішення суду апеляційної інстанції. Коли участь захисника у кримінальній справі є обов'язковою?

Задача 7.5.

13 червня 2007 року біля 20 години Галанов з хуліганських спонукань побив Азарова П. Того ж дня; приблизно о 21 годині Азаров П. спільно з братом К.. перебуваючи в нетверезому стані, побили Галанова, заподіявши йому легкі тілесні ушкодження без розладу здоров'я.

При розгляді справ з обвинувачення Галанова захист здійснював адвокат Варченко, потерпілим у справі був Азаров П. Коли ж розглядалась справа по обвинуваченню братів Азарових, той же адвокат захищав Азарова К., а його колишній підзахисний Галанов виступав як потерпілий.

Які порушення кримінально-процесуального закону були допущені при розгляді цих справ? Які наслідки вони мають тягнути для винесених вироків?

Задача 7.6.

Слідчий пред'явив обвинувачення неповнолітнім Тузову, Лисенку і Коломійцю за участю адвокатів. В присутності останніх неповнолітні були допитані як обвинувачені.

Наступні допити обвинуваченого Тузова також проводились в присутності адвоката, а Коломійця і Лисенка — без адвокатів.

Постановою судді зі стадії попереднього розгляду справу щодо всіх трьох обвинувачених було повернуто на додаткове розслідування.

Чи були підстави для такого рішення суду? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 7.7.

Після передачі до суду справи з обвинувачення інженера заводу художнього скла Маринченка у розкраданні державного майна слідчий виступив перед колективом, де працював обвинувачений, з інформацією у справі, у якій гнівно засудив дії Маринченка, у вчиненні яких він повністю викритий зібраними ним, слідчим, доказами.

У зв'язку з цим він наполягав, щоб колектив виділив громадського обвинувача для участі у судовому розгляді справи. Якщо в цьому буде потреба, він допоможе громадському обвинувачу підготуватись, щоб належним чином виступити в суді, не підвести колектив.

Оцініть дії слідчого.

Задача 7.8.

Районним судом Оренберга було засуджено до 10 років позбавлення волі.

Судова колегія у кримінальних справах обласного суду вирок залишила без змін.

У протесті заступника Генерального прокурора України зазначалось, що обвинувальний висновок у даній справі був затверджений в.о. прокурора району Молочковим, а в апеляційному порядку справа розглянута за участю його дружини, яка працювала на той час суддею обласного суду.

Яке значення має зазначена обставина для визначення законності вироку районного суду і ухвали обласного суду?

Задача 7.9.

Міським судом під головуванням Кохана був винесений обвинувальний вирок щодо Савіна.

Після скасування цього вироку, додаткового розслідування справи, повторного розгляду її в міському суді вона розглядалася в апеляційному порядку судовою колегією у кримінальних справах обласного суду, у складі якої був і суддя Кохан, обраний на той час до складу обласного суду. Вирок на цей раз було залишено без змін.

Чи може бути ця обставина підставою для скасування ухвали суду апеляційної інстанції, якою вирок залишено без змін?

Задача 7.10.

Обвинувачений Годунов заявив відвід слідчому райвідділу внутрішніх справ Кривоножку на тій підставі, що той, працюючи раніше оперуповноваженим карного розшуку, проводив у цій же справі дізнання. **Хто і як повинен вирішити питання про відвід?**

Задача 7.11.

Вийшовши для проведення відтворення обстановки і обставин події у справі слідчий став очевидцем вчинення особливого злісного хуліганства.

Чи може він порушити кримінальну справу за ознаками цього злочину і провести невідкладні можливо і всі інші слідчі дії?

Задача 7.12.

Під час проведення допиту обвинувачений Горіхович раптово напав на слідчого і кількома ударами збив його з ніг і заподіяв легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я.

Чи може дана справа залишатися далі в провадженні цього слідчого? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 7.13.

Терещенко, який обвинувачувався в умисному вбивстві своєї матері, вчиненому з особливою жорстокістю, під час досудового слідства двічі подавав на ім'я прокурора заяву, у якій відмовлявся від послуг адвоката і повідомляв, що захисник йому не потрібен ні на стадії пред'явлення обвинувачення, ні при ознайомленні з матеріалами справи. Йшлося про адвоката, угоду з яким уклали родичі обвинуваченого. Слідчий своєю постановою прийняв відмову Терещенка від захисника.

Оцініть законність рішення слідчого.

Задача 7.14.

Кримінальна справа з обвинувачення Шмарова і Гаврилова була призначена до розгляду у районному суді з участю прокурора і захисників. У судове засідання з'явився лише прокурор. Підсудні у зв'язку з цим заявили, що допомоги адвокатів не потребують і будуть захищатися самостійно. Районний суд, пого-

дившись з їх заявою, розглянув справу і виніс обвинувальний вирок.

Чи були допущені судом порушення закону при розгляді даної справи?

Задача 7.15.

Неповнолітні підсудні Громов і Закопайко віддані до суду з обвинувачення у крадіжці особистого майна громадян з проникненням у приміщення (квартиру), одержали копії обвинувального висновку 13 січня 2007 р. о 10 год. 16 січня з 14 год. почалося слухання цієї справи в суді. Підсудні просили суд допустити їх знайомого Канишенка до участі у справі як захисника. Суд відхилив це клопотання, мотивуючи тим, що Канишенко на попередньому судовому засіданні порушував порядок, і за власною ініціативою призначив для участі у справі іншого адвоката.

У зв'язку з недопустимою поведінкою підсудних, останні були видалені з залу судового засідання і справа розглядалась без їх участі. Суд виніс обвинувальний вирок.

Оцініть дії і рішення суду?

Задача 7.16.

Краваткін і неповнолітній Сергієнко були притягнуті як обвинувачені у вчиненні крадіжки мотоцикла «Ява-350» у громадянина Галушки. Під час дальшого розслідування слідчий закryw справу щодо Сергієнка за ст. 9 КПК, а справу з обвинувачення Краваткіна передав з обвинувальним висновком до суду.

Суд викликав Сергієнка як свідка для допиту про обставини спільного викрадення мотоцикла, але той, з'явившись за викликом, відмовився давати показання, пояснивши суду, що він, як співучасник Краваткіна, не зобов'язаний давати такі показання.

Чи відповідає положенням закону таке пояснення Сергієнка? Як бути суду в такій ситуації?

Здача 7.17.

Викликаний для допиту як свідок, батько обвинуваченого Соломій Петро відмовився давати показання про відомі йому обставини вчинення злочину сином, посилаючись на те, що він не бажає, щоб завдяки його показанням син був засуджений.

Чи зобов'язаний близький родич обвинуваченого давати показання проти останнього?

Як бути слідчому при зазначених вище обставинах?

Задача 7.18.

Затриманий за підозрою у вчиненні вбивства з особливою жорстокістю Кремінь під час допиту в порядку ст. 107 КПК заявив, що він повністю визнає себе винним, але вчинених ним дій він не пам'ятає, що й було зафіксовано в протоколі допиту.

Чи можна вважати, що в результаті допиту були одержані показання підозрюваного, які можуть бути покладені в основу обвинувачення?

Задача 7.19.

Маркарян вчинив замах на вбивство Сидоркіна. У результаті удару ножом було наскрізь пробито посвідчення викладача інституту, яке лежало у зовнішній лівій верхній кишені піджака.

Чи матиме таке посвідчення значення доказу у справі? Якщо так, то до якого виду доказів його віднести?

Задача 7.20.

16-річний Зубенко, затриманий за підозрою у вчиненні крадіжки ювелірних виробів з квартири Денисенка, просив слідчого не повідомляти про його затримання батькам та по місцю навчання — в кооперативний технікум.

Чи може слідчий задовольнити таке прохання підозрюваного?

Задача 7.21.

Вдовиченко був затриманий дільничним інспектором міліції на місці вчинення злочину — зґвалтування неповнолітньої 8 жовтня 2007 р. о 22 годині, доставлений до райвідділу 9 жовтня 2007 року о 9 годині, протокол затримання було складено 10 жовтня. Цього ж дня було направлено письмове повідомлення прокурору. Допитаний Вдовиченко за участю адвоката був 12 жовтня 2007 р.

Чи були додержані вимоги кримінально-процесуального закону про процесуальні строки, пов'язані з затриманням і допитом підозрюваного?

Як слід було відобразити в протоколі момент затримання Вдовиченка за підозрою у вчиненні злочину?

Задача 7.22.

Філатова засуджено за незаконне полювання. У судовому засіданні він відмовився від адвоката, заявивши, що здійснювати захист своїх інтересів буде сам. У справі брав участь і громадський захисник.

У апеляційній скарзі Філатов вказав, що суд не надав йому слова для виголошення захисної промови.

Яке рішення і на якій підставі має винести апеляційна інстанція?

Задача 7.23.

Підсудний Кияниця під час виголошення останнього слова дуже розхвилювався і знепритомнів. Опам'ятавшись, просив суд дослухати його, «як тільки краще стане з серцем». Лікарі «Швидкої допомоги» констатували: «Інфаркт міокарда».

Як бути суду в цій ситуації? Чи може він піти до нарадчої кімнати і винести вирок?

Задача 7.24.

Після дебатів у районному суді, в ході яких прокурор просив засудити Кріпака до 5 років позбавлення волі та взяти його під варту в залі суду, а адвокат — виправдати свого підзахисного, суд пішов до нарадчої кімнати, а повернувшись, оголосив ухвалу про зміну Кріпаку запобіжного заходу з підписки про невиїзд на тримання під вартою, обґрунтовуючи це тим, що підсудний вчинив тяжкий злочин.

Які порушення кримінально-процесуального закону допустив суд? Як повинен був діяти суд у цій ситуації?

Задача 7.25.

Один із суддів під час постановлення вироку; зайняв окрему позицію спочатку відносно кваліфікації дій засудженого, а потім і міри покарання.

Як цю позицію оформити? Скільки окремих думок може бути подано по одній справі одним суддею?

Задача 7. 26.

Вироком районного суду Чернегу засуджено до 2 років виправних робіт. Висновок суду про доведеність вини Чернеги у порушенні правил безпеки руху ґрунтувався на даних, що містяться в протоколах огляду місця події і транспортних засобів, у висновках судово-медичних експертиз, які були належним чином оформлені, хоча в судовому засіданні не оголошувались. Суд мав ці документи серед інших матеріалів справи у нарадній кімнаті при постановленні вироку.

Чи може зазначена обставина бути підставою для скасування вироку? Відповідь обґрунтуйте.

Задача 7.27.

Мельниченко і Луніна, які раніше не були судимі мали на утриманні малолітніх дітей, за попереднім зговором шляхом зловживання посадовим станом у березні 2006 р. вчинили розкрадання державного майна.

16 квітня 2006 р. Президент України видав Указ «Про амністію у зв'язку з двадцятою річницею Чорнобильської катастрофи».

25 квітня 2006 року щодо Мельниченко і Луніної було порушено кримінальну справу, проведено розслідування, після чого справу з обвинувальним висновком було передано до районного суду.

Суддя Дмитрик, ознайомившись з матеріалами справи, виніс постанову про розгляд справи. Суд розглянув справу у судовому засіданні і, враховуючи положення Указу про амністію, виніс щодо Мельниченко і Луніної обвинувальний вирок із звільненням їх від покарання.

Захисники засуджених подали до обласного суду апеляційні скарги на порушення кримінально-процесуального закону.

Які порушення вимог кримінально-процесуального закону були допущені в цій справі, яким органом, на якому етапі провадження?

Яке рішення має прийняти суд апеляційної інстанції?

Задача 7.28.

Бинова обвинувачувалась у тому, що на ґрунті ревнощів облила свого чоловіка та його знайому бензином і підпалила їх в результаті чого обоє померли.

Після закінчення досудового слідства справу було передано до обласного суду. Бинова заявила перед судом клопотання про розгляд справи без неї у зв'язку з її хворобою. Суд своєю ухвалою задовольнив це клопотання і розглянувши справу за відсутності підсудної, виніс щодо неї обвинувальний вирок.

Оцініть законність ухвали і вироку суду.

Задача 7.29.

Під час судового слідства у справі з обвинувачення Вопленка представник потерпілого адвокат Семененко звернувся до суду з клопотанням про допит як свідка Полякова, присутнього у залі судового засідання, і передав суду записку Полякова де останній повідомляв, що був очевидцем розбійного нападу на потерпілого Петрука. На досудовому слідстві його ніхто не викликав і не допитував. Прийшов він до залу суду, як тільки дізнався про те, яка справа буде там розглядатися.

Захисник підсудного заперечував проти допиту Полякова як свідка, посилаючись на ст. 303 КПК України.

Як суд має вирішити клопотання представника потерпілого?

Задача 7.30.

Вироком районного суду Зюзіну було засуджено до двох років позбавлення волі. Переглядаючи справу в апеляційному порядку, судова палата у кримінальних справах обласного суду встановила з матеріалів справи, що копія обвинувального висновку і повістка про виклик до суду були вручені підсудній за два дні до судового розгляду, і вона не просила розглядати справу, незважаючи на несвочасне вручення цих документів.

При розгляді справи в обласному суді засуджена Зюзіна пояснила, що для ознайомлення з копією обвинувального висновку їй цілком вистачило однієї години, тому вона просить апеляційну інстанцію лише про пом'якшення призначеного їй покарання.

Яке рішення і на якій підставі має прийняти апеляційний суд?

8.1. Гра «Судові дебати»

З метою вироблення навичок риторика бажано, аби кожний студент на таких зняттях виступав як з обвинувальною, так і з захисною промовами.

Мета гри. Гра «Судові дебати» — форма проблемного навчання, спрямована на активізацію пізнавальної діяльності студентів і створення стимулюючих умов для поглиблення професійних знань, розвитку творчих здібностей студентів.

Гра охоплює ту частину судового розгляду, в якій дається оцінка вчиненим підсудним діям, аналізуються розглянуті в судовому засіданні докази, викладаються висновки про винність або невинність притягнутих до справ осіб, про кваліфікацію скоєних дій, міру покарання та інших питань, які повинен вирішити суд під час винесення вироку.

Основна мета гри — активізувати знання студентів з курсу кримінального процесу, спецкурсу «Судова риторика» і навчити застосовувати ці знання під час винесення вироку на практиці.

У процесі гри «Судові дебати» студенти самостійно засвоюють матеріал за допомогою аналізу й оцінки конкретних кримінальних справ.

Склад і функціональні обов'язки учасників гри. У грі може брати участь група від 6 до 16 чоловік. Вона поділяється (за бажанням студентів або вибором викладача) на дві частини: державні обвинувачі і захисники. Інші студенти групи слухають виступаючих, зазначають позитивні і негативні моменти, свої замітки здають викладачеві або ж складають у даній справі вирок.

Ведучий (викладач, який читає курс кримінального процесу або спецкурс «Судова риторика») на стадії підготовки до гри підбирає конкретну кримінальну справу, роз'яснює учасникам гри її зміст, розподіляє ролі, видає інструкції, вихідні дані до гри. По ходу гри контролює ігровий режим, організує облік її результатів.

Помічник ведучого (асистент, лаборант кафедри або ж один із студентів) допомагає в проведенні гри, підраховує бали, записує їх на дошці проти прізвищ виступаючих.

Журі (викладачі факультету, судді, прокурори, адвокати) оцінюють результати виступів учасників гри, підбиваючи підсумки, нагороджують переможців грамотами або пам'ятними подарунками.

Державний обвинувач готує і проголошує промову, в якій підтримує державне обвинувачення. У ній він аналізує зібрані у справі докази, висловлює міркування про кваліфікацію злочину, міру покарання та про інші питання, які мають значення для винесення законного й обґрунтованого вироку.

Захисник готує і проголошує захисну промову, в якій він може оспорювати обвинувачення в цілому і настоювати на невинності підсудного, вимагаючи його виправдання; оспорювати окремі пункти обвинувачення, інакше ніж прокурор, висвітлювати та пояснювати дії підсудного; оспорювати кваліфікацію злочину, пропонувати іншу, м'якшу; звернути увагу суду на обставини, які пом'якшують відповідальність, і настоювати на пом'якшенні покарання.

Критерії оцінки діяльності учасників гри. За свій виступ кожен з учасників отримує певну суму балів. Члени журі мають набір карток з цифрами 2, 3, 4, 5, які виставляються за командою ведучого після виступу чергового учасника гри. Оцінки виставляються за: аналіз доказів; аналіз причин і умов, які сприяли вчиненню злочину; характеристику особи підсудного; культуру мови.

Вихідні дані — архівні кримінальні справи судів, набір карток з оцінками (для всіх членів журі), класна дошка, крейда, аркуші паперу з прізвищами учасників гри, чисті аркуші паперу для членів журі.

Процес гри складається з чотирьох етапів.

Перший етап — підготовка і початок гри. Підготовка до гри триває близько місяця. Студенти слухають лекції з кримінального процесу, спецкурсів. Вивчають конкретні кримінальні справи, кримінальне і кримінально — процесуальне законодавство, промови обвинувачів і захисників. У вільний від навчання час відвідують судові засідання, вивчають додаткову літературу, готують обвинувальні і захисні промови.

Ролі розподіляються на загальних зборах учасників з урахуванням їхніх побажань, знань і здібностей.

Гра починається перевіркою готовності учасників. Ведучий роз'яснює її привила, проводить жеребкування черговості виступу учасників. Роздає членам журі картки з оцінками, списки учасників гри.

Другий етап — розминка (5–10 хв.). Тут можна застосовувати й комп'ютер. Ведучий або оператор комп'ютера знайомить усіх учасників з правилами роботи на ньому. Потім за чергою викликає гравців до персональних комп'ютерів і пропонує їм відповісти на запитання: який з наведених у переліку порядок виступів учасників судових дебатів є правильним?

Відповідь правильна. Відповідь неправильна (див. ст. 318 КПК).

*

1. Промова прокурора.
2. Промова захисника.
3. Промова представника потерпілого.
4. Промова потерпілого (у справах зазначених у ч. 1. ст. 27 КПК).

*

1. Промова прокурора.
2. Промова потерпілого (у справах зазначених у ч. 1 ст. 27 КПК).
3. Промова захисника.
4. Промова представника потерпілого.

*

1. Промова прокурора.
2. Промова представника потерпілого.
3. Промова потерпілого (у справах зазначених у ч. 1., ст. 27 КПК).
4. Промова захисника.

Третій етап — проголошення судової промови (80–85 хв.). Ведучий надає слово державному обвинувачеві. По закінченні виступу він просить членів журі підняти картки з оцінками. Перша оцінка виставляється за аналіз доказів, друга — за аналіз причин і умов, які сприяли вчиненню злочину, характеристику особи підсудного, третя — за культуру мови. Помічник ведучого записує ці оцінки, підсумовує їх і заносить на дошку суму набраних балів.

Потім виступає захисник. Повторюється процедура оцінки його виступу. Так вислуховують усіх промовців.

Четвертий етап — підбиття підсумків гри (близько 30 хв.). Члени журі аналізують допущені помилки, вислуховують мірку-

вання і виступи учасників й оцінюють промову кожного учасника. Переможці нагороджуються грамотами або пам'ятними подарунками.

8.2. Гра «Судова промова»

Кожному студенту академічної групи вручається кримінальна справа, з якої вилучається та частина протоколу судового засідання, в якій записані судові промови державного обвинувача чи захисника.

Студентам пропонується ознайомитися з даними кримінальними справами і скласти обвинувальну чи захисну промову. Разом із кримінальною справою через тиждень складені судові промови повертаються викладачеві.

Викладач разом із студентами порівнює й обговорює ці судові промови, відзначає допущені помилки. За вдало підготовлену судову промову студент може отримати до 10 балів.

8.3. Гра «Краса і сила»

Мета гри. Гра призначається для більш глибокого вивчення І засвоєння курсу «Кримінальний процес України». У грі беруть участь студенти, які прослухали десять перших тем навчальної програми.

Склад і функціональні обов'язки учасників гри. В ігровому занятті бере участь вся академічна група. Вона розподіляється (за списком, бажанням студентів чи за вибором викладача) на дві команди, які умовно можна назвати «Краса і сила». Учасники гри повинні попередньо засвоїти вказані в навчальній програмі перші десять тем, вивчити відповідні розділи Конституції, законодавчих актів,

Арбітри (викладач, який веде семінарське заняття і аспірант чи лаборант кафедри) у стадії підготовки до ігрового заняття готують питання, роз'яснюють учасникам гри її зміст; по ходу гри контролюють ігровий режим, ведуть облік результатів у процесі гри, по закінченні гри підводять підсумки, виставляють очки.

Капітан команди (обираються командами чи призначаються викладачем з найбільш активних студентів групи) записують на дошці склад своїх команд, заздалегідь готують по 2-3 запитання один одному з теми занять, які задаються, стежать за ігровою ди-

сципліною членів команд, Члени команд по черзі виходять до столу арбітрів, одержують питання, протягом 1–2 хвилин відповідають на нього.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ

В навчальній грі застосовується бальна система оцінки учасників. За кожну вдалу і обґрунтовану відповідь учасник отримує один бал. Набрані студентом під час гри три бали дорівнюють оцінці «5». За порушення ігрового режиму, підказки арбітри наділенні правом карати штрафними балами.

Вихідними даними які використовуються учасниками навчальної гри, є роздавальний матеріал, дошка, чисті аркуші паперу.

Процес навчальної гри складається з чотирьох етапів;

1. Підготовка до гри.
2. Початок гри.
3. Навчальна гра
4. Підведення підсумків навчальної гри.

Перший етап. Підготовка до гри триває близько трьох місяців. Студенти слухають лекції з курсу кримінального процесу, готуються та відповідають на звичайних семінарських заняттях, передбачених програмою. Капітани команд попереджаються про те, що вони зобов'язані підготувати 2–3 запитання один одному з теми заняття (викладачу перед початком гри подаються підготовлені запитання і відповіді на них з вказівкою на джерело)

На перерві перед початком гри капітани чи хто-небудь з членів команди пишуть прізвища учасників гри на дошці, готують таблички з назвами команд.

Другий етап. Початок навчальної гри (3–5 хвилин). Гра починається в установлений час мас перевіркою готовності учасників, які перед початком навчальної гри займають свої місця.

Арбітр роз'яснює всім учасникам гри її зміст, правила поведінки. За запізнення» інші порушення карає штрафними балами.

Учасники гри готують чисті аркуші паперу з вказівкою прізвища і назви своєї команди.

Третій етап. (75–80 хвилин) починається з розминки. Арбітр оголошує 1–2 питання чи задачу із пропонованих і підготовлених викладачем, на які учасники гри повинні дати протягом 3–5 хв письмову відповідь.

Студенти пишуть відповіді і здають їх арбітрам. Останні оцінюють відповіді і проставляють зароблені студентами бали проти прізвища кожного з них дощці. Викладач по черзі викликає представників команд до столу. Вибравши питання (можна за допомогою вовчка), студент зачитує його і протягом 1–2 хв. відповідає на нього. Якщо йому важко це зробити, відповідь можуть дати інші студенти (усно чи письмово). По закінченню вказаного строку вони здають свої записки викладачеві,

За вказівкою викладача, який веде семінарське заняття, зароблені членами команд бали проставляються на дощці. Потім настає конкурс каштанів. Вони по черзі задають один одному запитання і відповідають на них.

Четвертий етап. Підведення підсумків навчальної гри (5–10 хв.). Арбітри підводять підсумки гри, проставляють бали проти кожного прізвища, потім підсумовують їх по кожній команді. Викладач оцінює й аналізує дії учасників, вказує на помилки, допущені студентами, заслуховує міркування і виступи учасників.

На основі одержаних протягом гри балів викладач, який веде семінарське заняття, виставляє оцінки і оголошує їх студентам.

8.4. Гра «МАГ» (малі активні групи)

Склад і функціональні обов'язки учасників гри. В ігровому занятті бере участь вся група, яка ділиться на три команди: «допитливі», «кмітливі» і «критики».

Викладач роз'яснює учасникам гри її зміст. По ходу заняття контролює ігровий режим, веде облік результатів у процесі гри. По закінченні підбиває підсумки, виставляє оцінки.

«Допитливі» задають питання чи ставлять задачу за темою заняття або за пройденим матеріалом.

«Кмітливі» відповідають на поставлені питання чи розв'язують задачу.

«Критики» стежать за регламентом, критикують дії і рішення двох перших груп пропонують розподіл п'яти наявних балів між трьома командами.

Интереси і критерії оцінки діяльності учасників гри. В ігровому занятті застосовується бальна система оцінки. Максимальна оцінка: два бали — за питання, три — за відповідь, «критики» одержують бали, які вони аргументовано віднімуть у двох інших команд. Викладач має право «вето» на несправедливе рішення

критиків і право присудити додатковий бал за особливо цікаве завдання (задачу) або відповідь.

Процес гри складається з чотирьох етапів.

Перший етап. Підготовка до гри, яка триває тиждень. За заданою темою студенти вивчають спеціальну літературу, законодавчий матеріал, готують самостійне завдання, запитання, задачі.

Другий етап. Початок гри (3–5 хв.). Гра починається в точно визначений час перевіркою готовності учасників. Викладач роз'яснює учасникам гри її зміст, правила поведінки. Запізнення і порушення гри караються штрафними балами.

Третій етап. Процес гри (30–50 хв.) починається з перевірки домашнього завдання, за яке кожен учасник може одержати півбала або бал Після цього команда «допитливих» ставить запитання чи пропонує задачу «кмітливим», а «критики» оцінюють дії перших двох команд.

На зачитування питання відводиться одна хвилина, на відповідь — 3–5, на критику — 2–4 хвилини. Після кожного туру команди міняються місцями «допитливі» стають «кмітливими», «кмітливі» — «критиками», «критики» — «допитливими»

Четвертин етап. (5 хв.) Викладач підводить підсумки, пропоставляє бали проти кожного прізвища, аналізує дії учасників, вказує на допущені помилки, заслуховує міркування студентів.

За одержаними протягом навчальних ігор балами найкмітливішим учасникам викладач виставляє автоматичний залік, а при складанні екзамену доповідає на засіданні кафедри результати і за її рішенням таким студентам виставляються відмінні оцінки без опитування.

Додатки

ПРО МИСТЕЦТВО ПРОМОВ

Добре підготовлена промова — це на 9/10 виголошена промова.
Д. Корнегі

В чому полягає мистецтво промов: вони не повинні бути ні довгими, ні короткими, але в міру.

Платон

Майстерна промова здатна голубити, запалювати, полонити...
Ф. Бекон

Найкращі виступи прості, зрозумілі, наповнені глибинним змістом.

А. Коні.

Розвиваючи думку в промові, слід спочатку схему її вкласти в розум слухача.

В. Ключевський

Промова повинна розцвітати і розгортатися тільки на основі повного знання предмета.

Цицерон

І найблискулчіша промова набридає, якщо її затягти.

Б. Паскаль

...Недостатньо знати, що слід сказати, але необхідно сказати це так, як треба; це значною мірою сприяє тому, щоб промова справила необхідне враження.

Арістотель

Не робіть властивої майже усім помилки — не робіть спроби торкатися у невеликій промові надто великого кола питань! Ві-

зміть один чи два аспекти теми й спробуйте висвітлити їх ґрунтовно.

Д. Корнегі

Саме промова солідна, пишна, яка відповідає і поняттям, і думкам слухачів, становить невід'ємне надбання оратора.

Цицерон

Стислість надає сили мові.

О. Бен

Істинна стислість полягає у тому, щоб говорити лише те, що достойне бути сказаним і, навпаки, не говорити того, що кожен сам може подумати. Але стислості ніколи не треба приносити в жертву ясність чи граматичну правильність мовлення...

А. Шопенгауер

Занадто багато слів затемнюють думку, яка повідомляється. Кожне зайве слово, хоча й поставлене для роз'яснення, справляє зворотню дію. Багато слів для небагатьох думок — неспростоване свідчення посередності; ознака видатної голови — багато думок у небагатьох словах.

А. Шопенгауер

...Розумна промова надовго приковує увагу до однієї й тієї самої людини.

Жан-Жак-Руссо

... Для переконливості слід уміти урізноманітнювати вирази. Факт, який не залишив враження в одній формі, може мати успіх при її зміні.

О. Бен

Найпереконливіші промови саме ті, де міститься найбільше образів.

К. Гельвацій

Текст без мелодії, що пташка без крил.

І. Колесса

Якщо хочеш переконати, прагни, перш за все, сподобатися; прагни, щоб голос твій звучав гармонійно, ...щоб головні пункти у твоїй промові та її висновках звучали сильно й голосно.

Ф. Честерфілд

Достоїнство стилю полягає в ясності: доказом цього служить те, що якщо промова не є ясною, вона недосягає мети.

Арістотель

Стиль не повинен бути ні занадто низьким, ні занадто високим, але повинен відповідати предметові мовлення.

Арістотель

Стиль мовлення писемного — самий точний...

Арістотель

Промова, яка турбується про істину, повинна бути простою і немудровою.

Сенека

Промова складається з трьох елементів: із самого оратора, з предмета, про який він говорить, та особи, до якої він звертається.

Арістотель

Тон промови слід обирати такий, який найбільшою мірою утримує увагу слухачів і який не тільки їх усолоджує, а й насолоджує без пересичення...

Цицерон

Промови достойної людини завжди спрямовані до вищого блага...

Платон

Тільки в промовах повчальних, які проголошуються заради навчання, у промовах про справедливість, красу й благо є ясність, досконалість, які варті старань.

Платон

...Ніхто ніколи не міг ні пишності, ні переваги у красномовстві здобути без науки про промови і, що ще важливіше без всебічної освіти.

Цицерон

Промова, так само як і наші вчинки, створює сприятливе враження тільки тоді, коли вона сповнена невимушеності, простоти й ширості.

Ф. Вейсс

Промова, яка не творить у вас ніякого відчуття, яка служить тільки для звеселення вашого розуму... хоч би якою гарною вона здавалася, не може називатися красномовною.

Ф. Фенелон

Виразний погляд, доречно зроблений рух... варті іноді значно більше усіх промов.

Г. Гайар

Коли промова складається з гарячих рухів, живих вигуків і різноманітних змін голосу, то уява має більше роботи й пристрасті зрушуються швидше.

Х. Блер

Якщо думка стрибає з предмета на предмет, ...якщо головне постійно переривається, тоді таку промову, майже неможливо слухати.

А. Коні

Для ясності промови необхідно, щоб кожне слово вживалося в якомусь із добре відомих його значень і щоб до думки добиралися найбільш доречні слова.

О. Бен

...Ті, хто говорять або коротко, або стримано, можуть судді про щось повідомити, але не схвилювати: а вся справа у цьому.

Цицерон

Не слід дуже поспішати або зайву протяжність використовувати, тому що від першої промови буде слухачам незрозуміло, а від другої — нудно.

М. Ломоносов

Промову виголошувати слід голосом чистим, безперервним... кожен фразу, склад і літеру вимолити чисто і ясно.

М. Ломоносов

Промова, прикрашена словами і думками, з приємністю сприймається слухачами.

Ф. Прокопович

Стиль промов змінюється... відповідно до їхнього змісту.

О. Мерзляков

Найславніші промови, які дійшли до нас належать Демосфену, Есхіну, Лізіасу та Сократу.

О. Мерзляков

Стислість характеристики зовсім не є перевагою в судовій промові, коли з особистістю пов'язане пояснення справи.

П. Пороховициков

Захисник у своїй промові всі факти і докази розглядає під кутом інтересів підсудного.

В. Молдован

Як правило, з перших фраз промови адвоката, можна більш-менш точно визначити, який з нього захисник і який судовий оратор.

В. Молдован

Судові промови відомих правників є зразком майстерності володіння словом.

В. Молдован

...На якість судових промов впливають: загальна ерудиція, професійна майстерність риторика, вміння публічно говорити, підготовка до промови.

В. Молдован

Змістом судової промови завжди є певні думки, ідеї, доводи, міркування, пропозиції...

В. Молдован

Важливе місце у структурі судової промови посідають етичні засади... Дотримання етичних норм сприяє повнішому, результативнішому виконанню учасниками судових дебатів своїх обов'язків.

В. Молдован

Недопустимі у промові судового риторика приниження людської гідності, упередженість, однобокність...

В. Молдован

Етичні засади вимагають від судового риторика індивідуального підходу до кожної справи, яка розглядається; урахування особливостей учасників, які беруть участь у справі.

В. Молдован

Логічні засади є тією базою, яка визначає обґрунтованість, переконливість і доказовість судової промови.

В. Молдован

Промова кожного учасника судових дебатів повинна містити не лише відомості про досліджувані події, але й дані, які підтверджують правильність тлумачення цих подій.

В. Молдован

Найкраща форма підготовки судової промови — це складання детальних тез промови...

В. Молдован

Тези дають можливість молодому риторі в творчій атмосфері проголосити промову, виробити необхідні професійні якості...

В. Молдован

Тези промови, а за ними і сама промова, не повинні бути переказом всього того, що проходило у судовому засіданні, оскільки все це бачили і чули судді...

В. Молдован

Молодий правник-ритор, проголошуючи судову промову за тезами і формулюючи думки під час промови, виробляє майстерність говорити публічно, без чого неможливо уявити належне виконання обов'язку судового ратора.

В. Молдован

Правильна побудова тез судової промови вимагає від ратора чіткого розуміння, що є головним, а що другорядним і допоміжним.

В. Молдован

Текст промови чи тез необхідно писати так, щоб він легко читався.

В. Молдован

...Не лінуйтесь перечитувати свої тези. Це допоможе виправити допущену помилку, вилучити те, що після промови попередніх риторів утратило свою актуальність...

В. Молдован

У тезах головне місце повинні займати твердження.

В. Молдован

Зміст захисної промови визначається темою виступу, матеріалами кримінальної справи, позицією, яку зайняв захисник у конкретній справі.

В. Молдован

У тезах все повинно бути викладено фрагментами, без плавних переходів, без надмірного літературного тексту, який у промові неминучий.

В. Молдован

Судова промова — це результат судового слідства.

В. Молдован

Продуктивно й ефективно збирає факти для промови лише той, хто бере активну участь в дослідженні доказів.

В. Молдован

Зміст захисної промови складається із двох основних чинників — фактів і оціночних міркувань.

В. Молдован

Судова промова захисника зумовлена його функцією у кримінальному процесі — функцією захисту.

В. Молдован

Підготовка судової промови — це опрацювання зібраного матеріалу, відбір і систематизація фактів, додаткова перевірка міркувань, правильність яких підлягає доказуванню.

В. Молдован

Вдалиий початок судової промови допоможе установити необхідний психологічний контакт зі слухачами і створить сприятливу атмосферу безпосередності.

В. Молдован

Закласти основу добрих стосунків із учасниками процесу, публікою у залі судового засідання — таке завдання покликаний поставити перед собою судовий ритор уже зі вступної частини промови.

В. Молдован

Список рекомендованої літератури

- Вихованець І. Р.* Таїна слова. — К., 1990.
- Кацавець Р. С.* Українська мова: професійне спрямування. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — К., 2007.
- Кацавець Р. С.* Правова культура: мовний аспект. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — К., 2007.
- Кацавець Р. С.* Культура мови у професійному спілкуванні юристів. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. — К., 2007.
- Кацавець Руслан.* Золоте джерельце. Висловлювання про слово, мову, красномовство. Навч. посіб. для вищих навчальних закладів, — 3-є видання. — К., 2008.
- Молдован В. В.* Судова риторика. — К., 2006.
- Молдован В. В., Кацавець Р. С.* Судова риторика: практикум. Навч. посіб. — К., 2006.
- Молдован В. В., Кацавець Р. С.* Кримінальний процес України: практикум. Навч. посіб. — К., 2006.
- Молдован В. В., Кацавець Р. С.* Юридична клініка. Навч. посіб. — К., 2007.
- Олійник О. Б.* Судова документація. Навч. посіб. — К., 2007.
- Олійник О. Б., Гребницький Г.* Українська мова та література. Навч. посіб. — К., 2006.
- Олійник О. Б., Кацавець Р. С.* Мистецтво правового письма. Навч. посіб. — К., 2008.
- Русанівський В. М.* Мова в нашому житті. — К., 1989.
- Сагач Г. М.* Золотослів. — К., 1993.
- Сагач Г. М.* Риторика. — К., 2000.

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
----------------------------	---

РОЗДІЛ I

<i>Глава 1. Короткі начерки про відомих риторів, майстрів промов стародавнього і сучасного світу</i>	5
1.2. Про Демосфена і Цицерона	5
1.2. Про Феофана Прокоповича	8
1.3. Про Костянтина Зеленецького	10
1.4. Про Сергія Андрієвського	10
1.5. Про Анатолія Коні	12
1.6. Про Миколу Карабчевського	13
1.7. Про Романа Руденка	14
<i>Глава 2. «...Дай мудрому пораду і він стане ще мудрішим»</i>	15
2.1. Коротка риторика	15
2.2. Комунікативні якості мовлення	16
2.3. Спілкування із судовою аудиторією	18
2.4. Три основні засади судової промови	21
<i>Глава 3. Складаймо промови, процесуальні документи</i>	25
3.1. Фабули для складання процесуальних документів, промов	25
<i>Глава 4. Законодавчі забаганки</i>	41
4.1. Нотатки про їхні порядки	41

РОЗДІЛ II

<i>Глава 5. Робота над промовами</i>	43
5.1. Обвинувальні промови	44
5.1.1. <i>Обвинувальна промова у справі Губенка</i>	44
5.1.2. <i>Обвинувальна промова у справі Пилипчука</i>	46
5.1.3. <i>Обвинувальна промова у справі Полоховича</i>	52
5.1.4. <i>Обвинувальна промова у справі Анікіна</i>	57

5.1.5. Обвинувальна промова у справі Боровичука	60
5.1.6. Обвинувальна промова у справі Бондара	62
5.2. Захисні промови	64
5.2.1. Захисна промова у справі Литвиненка	64
5.2.2. Захисна промова у справі обленерго	79
5.2.3. Захисна промова у справі Рязанова	85
5.2.4. Захисна промова у справі Федорчука	89
5.3. Спільні промови (обвинувальні — захисні)	90
5.3.1. Обвинувальна промова у справі Шостак	90
5.3.2. Захисна промова у справі Шостак	91
5.3.3. Обвинувальна промова у справі Коваленка	93
5.3.4. Захисна промова у справі Коваленка	95
5.3.5. Обвинувальна промова у справі Тарасенко	97
5.3.6. Захисна промова у справі Тарасенко	99
5.3.7. Обвинувальна промова у справі Козодоева та Кміт- ливого	101
5.3.8. Захисна промова у справі Козодоева та Кмітливого	104
5.3.9. Обвинувальна промова у справі Петренка	106
5.3.10. Захисна промова у справі Петренка	109
5.3.11. Обвинувальна промова у справі Голенкова	111
5.3.12. Захисна промова у справі Голенкова	113
5.4. Промови позивача	115
5.4.1. Промова представника позивача	115
5.5. Промови у касаційному суді	120
5.5.1. Промова у справі Ревенка	120

РОЗДІЛ III

Глава 6. Юридичні застави	124
6.1. Промова на захист сірого вовка	124
6.2. Промова на захист графа Дракули	125
6.3. Промова на захист лисиці	127
6.4. Фабули для юридичних забав	128
Глава 7. Задачі з кримінального процесу	132
Глава 8. Навчальні ігри	141
8.1. Гра «Судові дебати»	141
8.2. Гра «Судова промова».	144
8.3. Гра «Краса і сила».	144
8.4. Гра «МАГ» (малі активні групи)	146
Додатки	148
Список рекомендованої літератури	155

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МОЛДОВАН Валеріан Васильович
КАЦАВЕЦЬ Руслан Сергійович

ЮРИДИЧНИЙ ПРАКТИКУМ: Кримінальний процес, судова риторика

Навчальний посібник

Керівник видавничих проектів – *Б.А. Сладкевич*
Друкується в авторській редакції
Дизайн обкладинки – *Б.В. Борисов*

Підписано до друку 07.11.2008. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Гарнітура PetersburgС.
Умовн. друк. арк. 10.
Наклад 1000 прим.

Видавництво “Центр учбової літератури”
вул. Електриків, 23
м. Київ, 04176
тел./факс 425-01-34, тел. 451-65-95, 425-04-47, 425-20-63
8-800-501-68-00 (безкоштовно в межах України)
e-mail: office@uabook.com
сайт: WWW.CUL.COM.UA

Свідоцтво ДК №2458 від 30.03.2006